

Received 08.07.2022	Research Article	JOTS
Accepted 17.07.2022		6/2
Published 19.07.2022		2022: 395-478

Menâkıb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî: Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Rûm'a Geçişini Beyan Eder [06 Mil Yz A 6732-6]

*Menâkıb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî: Declares the Transition of Hâcî Bektâş-ı Velî to Rûm
[06 Mil Yz A 6732-6]*

Türkan KORKMAZ BULUT*

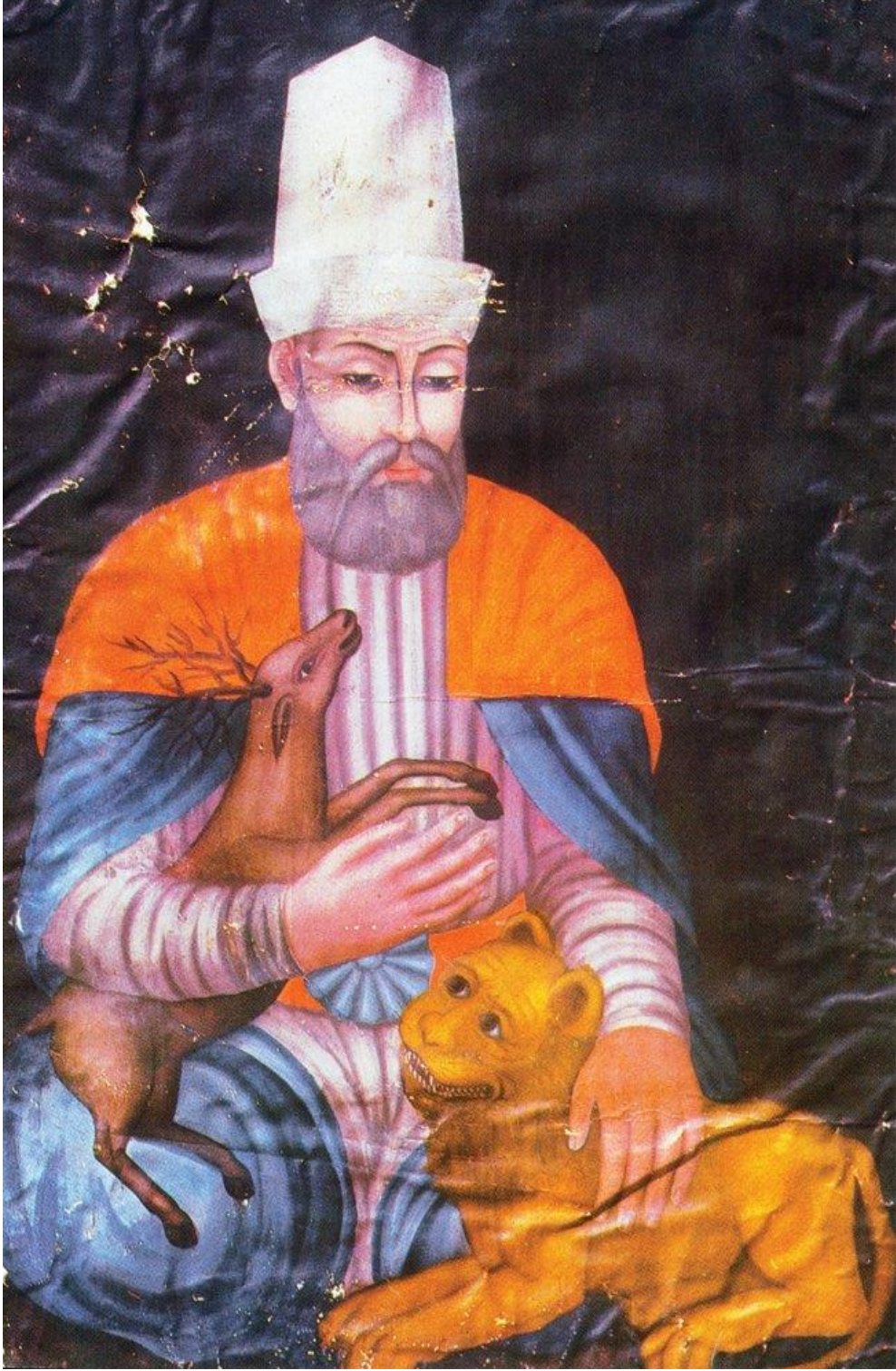
(istanbul/Turkey)

E-mail: turkankorkmaz88@gmail.com

Hâcî Bektâş-ı Velî is one of the dervishes known as *Horasan Saints* who lived in the thirteenth century. After coming to Anatolia due to the Mongol invasion, he settled in Sulucakarahöyük, which is today known as Hacıbektaş, in Nevşehir. In Sulucakarahöyük, he took care of both village affairs and worship and trained many caliphs. He deeply influenced the people around him and was loved by them. He left his mark, especially in the Alevi-Bektaşî circles. He is regarded as the leader of the Janissary Corps and Bektashism. Menâkıb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî, one of the works of Sufi Turkish literature that developed in the Islamic religion, is one of the most well-known *Bektaşî vilayetnamesi*. In this work, which is examined from various perspectives, the arrival of Hacı Bektaş-ı Veli in Rum and the miracles he showed here with the permission of Allah are told in the form of stories. This text is registered in the Ankara National Library Manuscripts Collection with the fixture number 06 Mil Yz A 6732-6. The work has 6.5 leaves, 11 lines on each page, and is written in a Nasikh script. The language of the work has the characteristics of the Classical Ottoman Turkish Period, it was written for the common folk and a plain prose style was used. The work is written in very simple, fluent, and understandable Turkish. In this study, besides the transcribed text and translation of the work, literary and linguistic analysis will be made on the work and various indexes of the work (grammatical index, index of inflectional suffixes, index of person and place names, index of Arabic phrases) will be taken. The study will be concluded by examining the vocabulary of the work and presenting the findings.

Key Words: Hâcî Bektâş-ı Velî, Islam, Vilayetname, Folk prose.

* ORCID ID: 0000-0002-8892-5643.

Hacı Bektaş-ı Velî'nin XV. yüzyılda yapılmış kök boya resmi (Hacı Bektaş Müzesi, Hacıbektaş, Nevşehir)

1. Giriş

XI-XIII. yüzyıllar arasında İslam dünyasında tasavvuf hareketleri kuvvetlenince bazı büyük pirlere isimlerini taşıyan ve çok geniş sahalara yayılan tarikatlar meydana çıkmıştır ve her tarikata mahsus bir edebiyat da teşekkül etmiştir. Kendilerine özel renk ve şekillerde kostümlere ve külâhlara, hususi birtakım ayin ve kurallara, zikir tarzlarına, dua etme şekillerine sahip olan bu tarikatların edebiyatlarında kendi pirlere yani ilk kurucularına ait menkabe kitapları çok önem kazanmıştır (Köprülü, 1943: 421).

Tasavvuf geleneğinde, veli kişilere Allah tarafından bahşedilen olağanüstü durumların, kerametlerin anlatıldığı eserlere *menâkıbnâme* veya *velâyetnâme* adı verilir. Sözlük anlamıyla *menkibe/menkabe* “Din büyüklerinin, kahramanların ve tarihî şahsiyetlerin üstün vasıflarını, ahlaki meziyetlerini, olağanüstü iş ve davranışlarını destani-efsanevi bir üslupla anlatan fıkra, hikâye vb.” (Ayverdi, 2005/II: 2004) şeklinde tanımlanmaktadır. *Menâkıb* ise *menkabe* kelimesinin çoğul şeklidir.

Velâyet kelimesinin sözlük anlamı ise: ‘Kulun Hakk’a yakınlığı ve Hakk’ın kulu, kulun Hakk’ı dost edinmesi durumu; veli olma, velilik; ermişlik’tir (Ayverdi, 2005/III: 3312). Bu kelime Farsça *nâme* ismiyle birleşerek ‘Ermişlerin menkıbelerinden, haklarında söylenenlerden bahseden kitap’ anlamını kazanmıştır (Ayverdi, 2005/III: 3312).

Tarikatların gelişmesi, müritlerin yetişmelerine katkıda bulunma gibi gayelerle kaleme alınan *velâyetnâmeler*, velilerin İslam temeline dayanılarak anlatılan kerametlerinin yanı sıra İslam öncesi devirlerden kalma bazı mit ve efsane motifleri de eklenerek zenginleştirilmişlerdir (Duran, 2014: 15).

Menâkıb-ı Hâcı Bektâş-ı Velî, dine dayanan Türk edebiyatındaki zincirin bir halkası durumundadır. Bu zincir *Kitâbı Dede Korkut* ile başlar. *Hamza-nâme*, *Kitâb-ı Ebâ-Müslim*, *Battâl Gazi ve Dânişmend Gazi destanları*, *Saltuk-nâme*, *Otman Baba Vilâyet-nâmesi*, *Hâcı Bektâş-ı Veli Vilâyet-nâmesi* şeklinde devam eder ve Hacım Sultan, Abdal Mûsa, Seyyid Ali Sultan, Demir Baba Vilâyet-nâmeleri gibi küçük eserlerle tamamlanır (Gölpınarlı, 2020: VII). *Menâkıb-ı Hâcı Bektâş-ı Velî*, Türkler için çok önemli bir şahsiyet olan Hâcı Bektâş-ı Velî’nin hayatı, erkânı, kerametleri ve yolu üzerine müritleri tarafından bir araya getirilmiş menkıbelerin toplamıdır. Dinî-tasavvufi Türk edebiyatında yer alan *menâkıbnâmeler* arasında en tanınmış ve yaygın olanıdır (Duran, 2014: 16).

Bu çalışmada, *El-Hâcı Bektâş-ı Velîniñ Rûma geçdiklerin beyân ider* şeklinde başlayan ve Hâcı Bektâş-ı Velî’nin Anadolu’ya geçmesini ve orada gösterdiği kerametleri

anlatan Ankara Millî Kütüphanede 06 Mil Yz A 6732/6 demirbaş numarası ile kayıtlı eser ele alınacaktır. Eserin transkripsiyonlu metni ve çevirisi verilecek; ayrıca eser çeşitli açılardan incelenecektir.

2. Hâcî Bektâş-ı Velî

Hâcî Bektâş-ı Velî'nin (ö. 669/1271?) asıl adı Bektâş'tır ve ölümünden sonra Hâcî Bektâş-ı Velî olarak şöhret bulmuştur. Devrin kaynaklarında kendisi hakkında bir iz yoktur. Buna bakılarak yaşadığı dönemde ünlü biri olmadığı yorumu yapılabilir. Diğer yandan Yeniçeri Ocağının ve Bektâşîliğin piri kabul edilmesi ayrıca Alevî-Bektâşî kesimi üzerinde yarattığı güçlü etki, onun çok önemli bir konumda olduğunu göstermektedir (Ocak, 1996a: 455).

2.1. Tarihî Kimliğiyle Hâcî Bektâş-ı Velî

Hâcî Bektâş-ı Velî, *Horasan erenleri* adıyla bilinen Kalenderiyye akımına bağlı dervişlerden biridir. XIII. yüzyıl Moğol istilası nedeniyle Anadolu'ya yapılan derviş göçleri arasında, Yesevî veya daha kuvvetle Haydarî dervişlerinden biri olarak Anadolu'ya geldiği düşünülebilir. Kavmiyle beraber burada yeni bir çevreye girmiştir. Bu çevre XIII. yüzyılda Anadolu'da önce Türkmen şeyhi Dede Garkın, sonra da onun halifesi Baba İlyâs-ı Horasânî'nin temsil ettiği Vefaîlik tarikatı çevresidir. Âşıkpaşazâde'nin kayıtlarından Hâcî Bektâş-ı Velî ve kardeşi Menteş'in Baba İlyâs-ı Horasânî'ye bağlandıkları anlaşılmaktadır. 1239'da başlayan Babaî İsyanı'na ya tasvip etmediği için ya da başka sebeplerden dolayı katılmamıştır. İzini kaybettirip Anadolu'nun Moğol hâkimiyetine girmesinden sonra yani 1250'lerden sonra ortaya çıkmıştır (Ocak, 1996a: 456).

Vilâyetnâme'ye göre Sulucakarahöyük ismi verilen küçük bir Türkmen köyünde, zaman zaman bugün ziyaret yeri olan yakın bir mağarada inzivaya çekilmiş, zaman zaman da köyün gündelik işleriyle uğraşmıştır. *Vilâyetname*, Hâcî Bektâş-ı Velî'yi Ahmed Yesevî'ye bağlar ve doğrudan onun halifesi olarak takdim eder. *Vilâyetnâme*'yi dikkatli bir biçimde incelemek gerekirse Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Yesevîlik etkilerini geniş ölçüde taşıyan Kutbüddin Haydar geleneklerine sıkı sıkıya bağlı bir Haydarî şeyhi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Elvan Çelebi, Ahmed Eflâkî ve Âşıkpaşazâde'nin eserleri de onun Vefaî şeyhi olan Baba İlyâs-ı Horasânî'nin halifesi bulunduğunu açıkça göstermektedir. Kaynaklardaki kayıtlar, Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Haydarîlik tarikatının mensubu olarak Anadolu'ya geldiği ve Baba İlyâs-ı Horasânî çevresine girerek Vefaîlik tarikatına geçtiği ve hayatının sonuna kadar bu şekilde yaşadığı

söylenilebilir. Bu bilgilere göre, adını taşımasına rağmen Bektâşîliği kendisi kurmamıştır. (Ocak, 1996a: 456-457).

Hâcî Bektâş-ı Velî'ye başta *Makâlât* olmak üzere birtakım eserler atfedilir. Bunlar şöyle sıralanabilir: 1. *Kitâbü'l-Fevâid* (İÜ Ktp., TY, nr. 55). 2. *Nesâyih-i Hacı Bektâş-ı Velî* (Hacıbektaş İlçe Halk Ktp., nr. 29'daki mecmua içinde). 3. *Risâle* (Staatsbibliothek, Marburg, MS, Or, Oct, nr. 3049). Bunların dışında ona *Tefsîr-i Fâtiha*, *Şathiyye*, *Şerh-i Besmele* gibi birkaç eser daha mâl edilirse de bunların onun tarafından yazıldığına dair hiçbir ilmî kanıt bulunmamaktadır (Ocak, 1996a: 457).

2.2. Menkıbevî Kimliğiyle Hâcî Bektâş-ı Velî

Hâcî Bektâş-ı Velî, muazzam bir kültün, güçlü bir imajın ve kutsallığın konusu olmuştur. Hâcî Bektâş-ı Velî'nin böyle kutsallık kazanıp mitolojik bir kahramana dönüşmesinde Antalya-Elmalı yakınındaki Tekkeköy'de türbesi bulunan Abdal Mûsâ da etkilidir. Köprülü, XIV. yüzyılda Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Sulucakarahöyük'teki tekkesinde yetişen bu önemli şahsiyetin Hâcî Bektâş-ı Velî kültürünün yayılmasında ne derece etkili olduğunu ortaya koymuştur. XIV. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra Abdal Mûsâ ve yanındaki Haydarî dervişleri yeni kurulmakta olan Osmanlı Beyliği topraklarına gitmiş Orhan Gazi'nin hizmetine girerek başarılar göstermiştir. Birlikte savaştığı Osmanlı askerlerine Hâcî Bektâş-ı Velî menkıbelerini anlatarak onu tanıtmıştır. Bunu önce Bursa'da daha sonra Bergama'da ve sonrada yaşamış olduğu Antalya Tekkeköy zaviyesinde sürdürmüştür. Bu süreç içerisinde Hâcî Bektâş-ı Velî efsaneleşir. XVI. yüzyılın başlarında Balım Sultan, Haydarîlikten ayrılıp Osmanlı hükümet merkezinin desteğini de alarak Bektaşîlik tarikatını Hâcî Bektâş-ı Velî'nin adına bugün bilinen şekliyle kurmuştur (Ocak, 1996a: 457-458).

XV. yüzyıl sonlarında Menâkıbnâmeler yazıya geçirilir. Bu eserlerde çoğunlukla mitolojik Hâcî Bektâş-ı Velî görülür fakat bu eserler, onun gerçek kişiliği hakkında da çok önemli ipuçları vermektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî'nin on iki imam soyundan gelmesi yani peygamber soyuna mensup bir seyit olması Menâkıplardaki en belirgin özelliktir. Babası İbrâhîm-i Sâni, İmam Mûsâ el-Kâzım neslindedir ve Horasan hükümdarıdır. Ahmed Yesevî'nin yanında eğitilir ve daha o zamanlar birçok keramet göstererek herkesi hayretler içinde bırakır. Ahmed Yesevî, kendisine halifelik sembolleri olan *taç*, *şamdan*, *seccade*, *sofra* ve *âlem* teslim eder, beline tahta kılıcını kuşatır ve onu Diyar-ı Rûm'a yani Anadolu'ya gidip oradakilere doğru yolu göstermekle görevlendirir. Önce Mekke'ye giderek *Hacı* unvanını alır daha sonra da Necef'i ve Kerbela'yı ziyaret ederek

Anadolu'ya geçer. Rum erenleri onun gelişinden memnun olmazlar. Fakat daha sonra onun büyüklüğünü kabul ederek hizmetine girerler (Ocak, 1996a: 458).

3. Hâcî Bektâş Menâkıbnâmesi

Diğer menâkıbnâmelerden farklı olarak Bektaşî geleneğinde daha çok vilâyetnâme ya da velâyetnâme olarak adlandırılan ve hemen hepsi Bektaşîliğin ortaya çıktığı XV. yüzyılın son çeyreği ve XVI. yüzyılın başları arasında yazıya geçirilmiş Bektaşî menâkıbnâmelerinden en tanınmışıdır. Tanınmış olması Hâcî Bektâş Velî'yi anlatıyor olmasından ve bir çeşit kutsallık kazanarak okunuyor olmasından ileri gelmektedir. Türkiye'de ve Türkiye dışındaki bazı önemli kütüphanelerde değişik zamanlarda istinsah edilmiş nüshaları bulunmaktadır. Fakat yazarının kaleminden çıkmış ve yazıldığı döneme ait (XV. yüzyıl sonu-XVI. yüzyıl başı) bir nüshaya henüz rastlanmamıştır. Hâcî Bektâş-ı Velî Dergâhı'nın kütüphanesinde bulunan XVI. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen manzum vilâyetnâme dışındaki nüshaların hemen hepsi XVII. yüzyılda ve sonrasında Bektaşî tekkelerinde istinsah edilmiştir.

Hâcî Bektâş-ı Velî menâkıbnâmesi, XX. yüzyıl başlarından itibaren Bektaşîlik araştırmalarında ilk dikkati çeken kaynak olmuştur ve Georg Jakob'dan itibaren pek çok araştırmacı eser üzerinde çalışmıştır. Eserin mensur, manzum veya karışık olmak üzere üç tip nüshası vardır. Hangisinin ilk yazılışın ürünü olduğu, yazarı, telif tarihi gibi konular aydınlığa kavuşmamıştır. Eser ve Bektaşîlik üzerine çalışan araştırmacılar, mensur ve manzum nüshaların yazarı olarak Mûsâ bin Ali'yi ve XV. yüzyıl başlarında yaşayan Firdevsî-i Tavîl'i (Uzun Firdevsî) kabul etmişlerdir. Kimi araştırmacılar da her iki tip menâkıbnâmelerin yazarının Uzun Firdevsî olduğu konusunda birleşmiştir. Çünkü nüshalar arasında önemli farklılıklar bulunmamaktadır.

Hâcî Bektâş-ı Velî Menâkıbnâmesi'nin yazılış tarihi konusunda çeşitli tahminler yürütülmekle birlikte eserin içeriğine bakılırsa Gölpınarlı'nın 1481-1501 arasında yazılmış olabileceği şeklindeki tahmini büyük ölçüde geçerlidir. Bazı parçalarda bahsedilen birtakım olaylar, çeşitli yer isimleri ve II. Bayezid'in yaşayan bir hükümdar olarak göze çarpması Gölpınarlı'nın haklı olduğunu göstermektedir (Ocak, 1996b: 471-472).

4. Eserin Nüsha Özellikleri

Menâkıb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî; Ankara Millî Kütüphanede, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 6732/6 demirbaş numarasıyla ve 415 DVD

numarası ile kayıtlıdır. Eser 6,5 varaktan oluşmaktadır. Eser yazmanın 148b-154b varakları arasında kayıtlıdır. Her varakta 11 satır bulunmaktadır. Eser, harekeli nesih yazı ile yazılmıştır. Yazmanın iç ve dış ölçüleri (230 X 160 mm) ve (170 X 105 mm) şeklindedir. Kâğıt türü, kartal filigranlı kâğıttır. Yazma, sırtı ve sertabı bordo meşin, kapakları yeşil renk desenli kâğıt kaplı, miklebli bir cilt içerisinde. Söz başları kırmızı yazılmıştır.

Eserin ilk birkaç satırı şu şekildedir:

[148b] (01) El-Hâcî Bektâş-ı Velîniñ Rûma geçdiklerin beyân ider (02) bismillâhirrahmanirrahîm (03) bâbı oldur ki Hâcî Bektâş-ı Velî Rûm erenlerine bâtın evinden (04) selâm virdügin bildirir rivâyetdir çünkim Hâzret-i Sulţân (05) Hâcî Bektâş-ı Velî Rûma yakın geldi ma'ni 'âleminden Rûm erenlerine (06) selâm virdi es-selâmu 'aleyküm yâ Rûm erenleri ve kardaşları didi

Eserin son birkaç satırı şu şekildedir:

Karaca Aşmed âsitânında işlenen remiz rumûz oldur ki (09) dañı bu âna ve bugüne degin işlenür Hâcî Bektâş-ı Velîniñ yâdigârıdır (10) Rûm erenleri Hâcî Bektâş-ı Velîden icâzet alup maķâmlu maķâmına (11) gitdiler Allâhu a'lemu bi's-şavâb.

5. Eserin Kaynağı

Vilâyetnâmeler, İslam geleneğine bağlı olarak tarikatların gelişmesi için ve buralardaki müritlerin yetiştirilip maneviyatlarının güçlendirilebilmesi için yazılmış metinlerdir. Bu eserlerde *pir* olarak kabul edilen tarikat şeyhlerinin kerametleri ve Allah tarafından onlara bahşedilen olağanüstülükler anlatılır.

Hâcî Bektâş-ı Velî Menâkıbnâmesi, bu eserler arasında en bilinen ve öne çıkmış vilâyetnâmelerden biridir. Hâcî Bektâş-ı Velî, Anadolu'ya gelip Sulucakarahöyük'e yerleştikten sonra Türk boyları arasında kalarak onların manevi hayatlarında büyük rol oynamış ve çok sevilmiştir. Burada birçok halife yetiştirmiş ve büyük hizmetlerde bulunmuştur. Yaşadığı dönemde tanınmış biri değildir fakat öldükten sonra onun Sulucakarahöyük'teki tekkesinde yetişen Abdal Mûsâ gibi Haydarî dervişleri Orhan Gazi himayesine girerek savaşlarda birçok başarı göstermişlerdir. Beraber savaşmaları kişilere Hâcî Bektâş-ı Velî'yi anlatarak onu efsaneleştirip tanınmasına yol açmışlardır. Nihayet XVI. yüzyılın başında Balım Sultan tarafından Hâcî Bektâş-ı Velî adına Bektâşîlik tarikatı kurulmuştur. Hâcî Bektâş-ı Velî vilâyetnâmeleri de onun yaşadığı dönemde değil daha sonraki dönemlerde ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

Vilâyetnâmeler'de, Hâcî Bektâş-ı Velî'nin hayatı, onun soyunun on iki imamlara dayanması yani Peygamber soyundan geldiği, Ahmed Yesevî'nin halifesi olması, ibadete düşkün olması, sahip olduğu kerametler, göstermiş olduğu olağanüstülükler özellikle üzerinde durulan noktalardan bazılarıdır.

Vilâyetnâmeler'de, Hâcî Bektâş-ı Velî ile ilgili birçok konu bulunmaktadır. Bu başlıklar şu şekildedir:

Hâcî Bektâş'ın soyu, Lokmân-ı Perende'nin Hâcî Bektâş'a "Hâcî" demesi, Hâcî Bektâş'ın Horasan pirlerine nişan göstermesi, Susam yaprağı üstünde namaz kılması, Kutbeddin Hayder'in Bedahşan Savaşı, Hâcî Bektâş'ın Rûm'a gelmesi, Hâcî Bektâş-Tapduk Emre, Hâcî Bektâş-İbrahim Hacı, Hâcî Bektâş-Bahâeddin Bostancı, Hâcî Bektâş-Erenlerden biri, Hâcî Bektâş Sineson köyünde, Kavgacı köy, Hâcî Bektâş Açıksaray köyünde, Hâcî Bektâş Sulucakaraöyük'te, Hâcî Bektâş-Nureddin Hoca, Hâcî Bektâş-Buzağılar, Hâcî Bektâş-Beştâşın tanıklığı, Hâcî Bektâş-Elmalar, Hâcî Bektâş-Kara Fakı, Ayakları kayaya gömülüyor, Buğdayı, mercimeği taş yapıyor, Bir erkeğin doğurması, Bir avuç unla kırk gün ekmek pişirmek, Hırkadağı, Kızılca Halvet, Hâcî Bektâş-Akçakoca, Çilehaneye pencere açışı, Necmeddîn-i Kübra-Kâvus Han, Karadonlu Can Baba, Tatarlar-Huy Ata, Saru Saltuk, Hâcî Bektâş-Tapduk Emre ve Yunus, Hâcî Bektâş-Mevlânâ, Hâcî Bektâş-Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî, Hâcî Bektâş-Ahî Evren, Hâcî Bektâş-Çıracak, Hâcî Bektâş-Seyyid Sâlih, Hâcî Bektâş-Bostancı Baba, Hâcî Bektâş- Müslüman keşiş, Hâcî Bektâş-Molla Sadeddin, Hâcî Bektâş-Kadıncık Ana, Hâcî Bektâş-Gaib Erenlerle, Hâcî Bektâş-Çoban, Hâcî Bektâş-Dirilen çocuk, Hâcî Bektâş gemiyi kurtarıyor, Hâcî Bektâş-Kara Reis, Hâcî Bektâş-Seyyid Gazi, Hâcî Bektâş-Osmancık, Hâcî Bektâş-Hızır Peygamber, Hâcî Bektâş-Emir Cem Sultan, Çörek getiren, Güvenç Abdal destanı, Halîfeler: Cemal Seyyid, Saru İsmâil, Kolu açık Hacım Sultan, Rasul Baba, Pir Ebi Sultan, H. Bektaş'ın vasiyeti ve ölümü, Ölümünden sonraki kerameti, Türbenin kuruluşu, Kubbenin kurşunlanması (Gölpınarlı, 2020: V-VI).

Üzerine inceleme yaptığımız bu eser ise *Vilâyetnâme*'deki konulardan sadece birini ihtiva etmektedir. Bu konu: Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Rum'a yani Anadolu'ya gitmesidir. Hâcî Bektâş-ı Velî, Beytullâh tarafından Anadolu'ya gelir. Mana âleminden selam verir. Onun gelişini duyan Rum erenleri önce buna memnun olmazlar, onun Anadolu'ya girmesini engellemeye çalışırlar, daha sonra onun kerametlerini görüp kendisine boyun eğler ve ondan çok şey öğrenirler.

Bu metnin içinde Bektâşîliğe ait bazı ritüeller ve kavramlar geçmektedir. Örneğin; *kisvet mezidlemek-kisvet çevirmek*; Hâcî Bektâş-ı Velî'ye tabi olan kişilerin başındaki serpuşu çıkarıp ona vermesi ve onun tekbir getirerek tekrar o kişiye giydirip onu kutlaması. *Payimanca durmak-peymançeye durmak*; Derviş sağ ayak parmağını, sol ayak parmağının üstüne koyar; ellerini, parmakları açık ve düz olarak, sağ üstte olmak üzere çaprazvari göğsünün üstüne getirir. Sağ eli sol omuzundadır, sol eli sağ omuzunda. Başını biraz eğerek ve suçunu söyler yahut dileğini diler. Özür dilemek için söylenen, *Ey dervîş-i zî-şân eksiklik bizden oldu kerem ve 'inâyet erenlerdendir* sözü yine Bektâşî geleneğidir. Bunlarla ilgili açıklamalar, hikâyenin çeviri kısmında dipnotlar şeklinde verilmiştir.

6. Eserin Dili Üzerine Notlar

6.1. Ses Bilgisi İncelemesi

1. Ünlü Değişmeleri

/i/ > /e/ Değişmesi: Bugün /e/ sesi ile yazılan bazı şekiller metinde /i/ şeklinde geçmektedir: *girü* (151a/05), *virdügi* (153b/05), *itdügi* (152a/08), *didi* (148b/06).

Bazı kelimelerde, Eski Türkçe döneminde /e/ olan ses metinde /i/ şeklinde geçmektedir: *imdi* (149b/01), *işidicek* (152a/05), *nice* (152b/09).

Metinde hem /e/'li hem de /i/'li şekli bulunan bir örnek mevcuttur: *yerden* (152a/09) ~ *yire* (152b/01).

/u/ > /ı/ Değişmesi: Bugün /ı/ sesi ile telaffuz edilen üç kelime metinde /u/ sesi ile yazılmıştır: *karşusunda* (151a/08), *yukarudan* (151a/02), *mağāmlu* (152a/07).

Bugün /u/ sesi ile kullanılan bir örnek metinde /ı/ ile yazılmıştır: *toğrı* (150a/04).

Metinde hem /u/ ile hem de /ı/ ile yazılan ikili kullanıma sahip kelime bulunmamaktadır.

/ü/ > /i/ Değişmesi: Bugün /i/ ile kullanılan bazı kelimeler metinde /ü/ ile yazılmıştır: *bellü* (154a/08), *cinslü* (150a/11), *çiftlü* (150b/01), *ilerü* (151a/10), *itdürdi* (154a/03), *kendü* (152a/04).

Günümüzde /ü/ sesi ile kullanılan bazı şekiller metinde /i/ sesi ile yazılmıştır: *gökyüzinden* (153b/05), *göricisisin* (150a/08), *gözcisi* (148b/08).

Metinde hem /ü/'lü hem de /i/'li şekilde geçen örnekler mevcut değildir.

2. Ünlü Uyumu

Kalınlık-İncelik Uyumu: Türkçenin diğer dönemlerinde olduğu gibi Osmanlı Türkçesi döneminde de kalınlık-incecik uyumu oldukça sağlamdır. Metin incelendiğinde kalınlık-incecik uyumunun hem kelime köklerinde hem de eklerde genel olarak düzenli olduğu görülmektedir: *erenlerine* (148b/03), *şordılar* (149a/07), *şoyumuzdan* (151b/06), *eksiklik* (153a/01), *dilediler* (154b/03).

Metinde -yor ekinin ince sıradan bir köke eklenmesinden dolayı kalınlık-incecik uyumuna uymayan bir örnek bulunmaktadır: *geliyor* (149a/08).

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu: Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumu büyük ölçüde sağlanmıştır. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan yaklaşık 435 civarı kelime bulunurken, bu uyuma uymayan yaklaşık 150 civarında kelime bulunmaktadır.

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan örneklerden bazıları şunlardır: *başladılar* (153a/03), *bildirir* (148b/04), *eglenmeye* (154a/11), *erenlerinden* (149a/10), *kanatların* (149b/07), *şoyumuzdan* (151b/06), *tağıldılar* (152a/07), *tonatdılar* (150a/03), *yazılmışdır* (153b/08).

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan örneklerden bazıları şunlardır: *alduğın* (149a/06), *beklesün* (154b/07), *gelürdim* (151b/04), *gökyüzünden* (153b/05), *itdürdi* (154a/03), *okudılar* (153b/07), *oyunudur* (152b/03), *tavlamuzdan* (154a/10), *varmaduğumuzdandır* (152b/06).

3. Ünlü Düşmesi

Ekleşme sırasında meydana gelen ünlü düşmesine metinde birkaç örnek bulunmaktadır: *gögse* < *gögüs+e* (149a/04), *oğlıdır* < *oğul+ı+dır* (153a/09), *aşlım* < *aşıl+ım* (153a/08).

4. Birleşme

Türkçede ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile başlayan bir ek veya kelime eklendiğinde ünlü harflerden biri düşer ve birleşme meydana gelir. Metinde 3 tane birleşme örneği bulunmaktadır: *böyle* < *bu+eyle* (151b/03), *nesne* < *ne+ise+ne* (153b/06), *şöyle* < *şu+eyle* (150a/05).

5. Ünsüz Değişmeleri

5.1. b > v Değişmesi

Eski Türkçedeki bazı kelimelerde ön ses, iç ses ve son ses durumunda bulunan bazı /b/'ler, Osmanlı Türkçesi sahasında /v/'ye dönmüştür. Metinde /v/'li örnekler bulunmaktadır: *varırum* < *var-* (150b/08), *viridik* < *bir-* (154b/06), *evinden* < *eb* (148b/03).

5.2. t > d Değişmesi

Eski Türkçede kelime başında /d/ sesi bulunmamaktaydı, Batı Türkçesinde /d/ ile yazılmış bütün kelimeler aslında /t/ idi (Ergin 1993: 88). Metnimizde bulunan /d/'ye dönmüş sadece bir örnek bulunmaktadır: *dağı* (151a/05).

Metnimizde bulunan *t*'li kalmış şekillerden bazıları şunlardır: *tağıldılar* (152a/07), *toğrı* (150a/04), *ton* (151b/04), *tonatdılar* (150a/03), *tırı geldi* (150b/08), *toğan* (150b/08).

5.3. k > g Değişmesi

Kelime başındaki bu değişiklik Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçince ortaya çıkmıştır. Bu ses olayı büyük ölçüde gerçekleşmekle birlikte *k*'nin değişmediği örnekler de bulunmaktadır. Metindeki bazı örnekler şunlardır: *geldi* (150a/07), *gerekdir* (152b/07), *gıtdiler* (154b/11), *gün* (152a/10), *gügercin* (150a/03), *gözcisi* (148b/08).

Bazı kelimeler bugün de /k/ sesi taşımaktadır, /g/'ye dönmemiştir: *kendü* (152b/09), *kimse* (150b/04), *kimsene* (151a/01).

6. Ünsüz Benzeşmesi

İki ünlü arasında bulunan sedasız ünsüzlerin sedalılılaşmasına metinde birkaç örnek mevcuttur. Bu örneklerden bazıları şunlardır: *işidicek* < *işit-i-cek* (152a/05), *idelim* < *it-elim* (149b/04), *kıynadırdı* < *kıynat-ı-r-dı* (149a/02).

7. Ünsüz Türemesi

7.1. /y/ ve /n/ Sesleri

Yardımcı ses durumunda bulunan /y/ ve /n/ seslerinin örnekleri metinde bulunmaktadır: *ayağı-n-a* (152a/06), *dile-y-üp* (151a/09), *öñü-n-de* (154a/02), *saķafı-n-a* (149b/11), *tevellā-y-ı* (154a/04).

6.2. Şekil Bilgisi İncelemesi

1. Çokluk Eki

Çokluk eki, {+lar} olarak geçmektedir: *cevāblar* (153b/10), *anlar* (151b/10), *erenlere* (152a/01), *özürler* (151a/09), *maħfillerde* (154a/08).

Farsça ve Arapça kelimelerin sonuna gelen çokluk eki {+ān} metinde bir örnekte fonksiyonunu kaybetmemiş ve çokluk eki olarak kullanılmıştır: *pīrān* (153a/11).

2. İyelik Ekleri

1. **Teklik Şahıs İyelik Eki:** Bu ek {+(X)m} şeklinde geçmektedir: *aşım* (153a/08), *gelişim* (153a/07), *meşrebim* (153b/01), *mürşidim* (153a/11), *sultānım* (154b/05).

2. Teklik Şahıs İyelik Eki: Bu ek, {+(X)η} şekillerinde geçmektedir: *hizmetiñde* (154b/06), *hayātiñda* (154b/06), *emriñde* (154b/06), *kuvvetiñ* (150b/09), *mezārıñ* (154b/07), *yārıñ* (154a/08).

3. Teklik Şahıs İyelik Eki: Bu ek, {+(s)i} şekillerinde geçmektedir: *‘aklı* (151a/07), *ayağı* (150a/05), *beytinde* (154a/07), *kızıdır* (149a/01), *maķāmına* (152a/07), *oğlıdır* (153a/09), *öñünde* (154a/02), *üstünde* (150b/01), *gözcisi* (148b/08), *karşusunda* (151a/08).

1. Çokluk Şahıs İyelik Eki: Bu ek, {+(X)mXz} şekillerinde geçmektedir: *katumıza* (151b/10), *nezirimiz* (151b/07), *elimizden* (152b/02), *tavlamızda* (154a/10), *şoyumuzdan* (151b/06), *çırāklarımız* (152b/02), *nefesimizden* (151b/10).

2. Çokluk Şahıs İyelik Eki: Bu ek, {+(X)ηXz} şekillerinde geçmektedir: *emriñiz* (153a/01), *teşriñiz* (153a/04), *mürşidiñüz* (153a/05), *naşibiñüz* (153a/05), *meşrebiñüz* (153a/05), *havāletiniñüz* (150b/08).

3. Çokluk Şahıs İyelik Eki: Bu ek, {+lArı} şeklinde geçmektedir: *çırākları* (152a/09), *kardeşleri* (148b/06), *ortalarında* (150b/06), *başlarına* (154a/03), *seccādeleri* (152a/11), *meclislerinde* (152b/09), *mürīdlerinden* (154a/05).

3. İsim Çekimi

Yalın Hâl: Bir ismin herhangi bir hâl eki almadan kullanılmasıdır. Metinde yalın hâlin pek çok örneği mevcuttur: *delil* (153b/03), *er* (149a/08), *erkek* (151b/06), *ğazab* (151a/02), *göz* (150a/11), *gügercin* (150a/03), *mürīd* (154a/06), *nesne* (153b/06).

İlgi Hâli Eki: Bu ek, {+Xη} ve {+nXη} şekillerinde geçmektedir: *‘arşıñ* (149b/11), *Rūmuñ* (150a/08), *Beyāzıd Bestāmıñ* (150b/06), *köyüniñ* (150b/11), *Hācı Tuğrulıñ* (151b/05), *mecmū‘ınıñ* (152a/11), *eriñ* (152b/06), *Hünkārıñ* (153b/06), *köyünüñ* (150a/04), *Rūmuñ* (148b/08), *erenleriñ* (149a/01), *kimiñ* (149a/07), *eriñ* (149a/09).

Yönelme Hâli Eki: Metinde {+A} şeklinde geçmektedir: *‘arşa* (149b/05), *nuţka* (152b/11), *tarafa* (150a/04), *taşta* (150a/05), *bugüne* (154b/09), *hamire* (150a/06), *söze* (152a/06), *tedbire* (149b/07), *meclise* (151b/08), *maħalle* (151a/04).

Yükleme Eki: {+I} akuzatif eki daima düz ünlülü şekilde görülmektedir: *yolunu* (150a/07), *aħvāli* (152a/02), *bizi* (152b/04), *haberi* (152a/05), *sözi* (153b/02). Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen {+n} akuzatif ekinin örnekleri de metinde görülmektedir: *kanatların* (149b/07), *yolın* (149b/08), *tonın* (150a/03), *başın* (150a/10), *resmin* (150b/04), *şeklin* (150b/10), *elin* (151a/11). Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen {+n} akuzatif eki metinde {+η} şeklinde de görülmektedir. Bu bir imlâ hatasıdır.

Bu tarz metinlerde böyle imlâ hataları görülmektedir: *ta‘āmlarıñ* (149a/02), *selāmıñ* (149a/08), *mezārıñ* (154b/07). Zamirlerden sonra gelen {+nI} akuzatif eki arkaik olarak bir örnekte görülmektedir: *anı* (153b/05).

Bulunma Hâli Eki: Bu ek, {+dA} şeklinde geçmektedir: *kelāmda* (15 3a/03), *fermānda* (153b/07), *ħanda* (151a/04), *ıavlada* (154a/11), *meclisde* (148b/08), *rivāyetde* (152a/10).

Uzaklaşma Hâli Eki: Bu ek, {+dAn} şeklinde geçmektedir: *hevādan* (150a/04), *nūrdan* (150a/01), *yuħarudan* (151a/02), *ħorāsāndan* (153a/07), *velīden* (154b/10), *yerden* (149a/10), *gügercinden* (151b/03), *kimden* (153a/05).

Yön Ekleri: {+rA} ekinin örneklerinden birkaçı metinde yer almaktadır: *üzere* (149a/03), *üzre* (152b/10), *şoñra* (154b/01). {+ArU} yön ekinin metinde iki örneği bulunmaktadır: *ilerü* (151a/10), *yuħarudan* (151a/02). {+rU} yön eki {+ArU} ekinden kısalmış ve kalıplaşmış olarak bir kelimedede kullanılmıştır: *girü* (151a/05).

Vasıta Hâli Eki: Metinde {+lA}, {+lA}, ve {+(X)n} vasıta ekleri geçmektedir: *vech-ile* (149a/06), *velāyet ile* (149b/11), *pervāz ile* (150a/04), *ħavāletihüz ile* (150b/08). {+lA} vasıta hâli ekine sadece ince sıradan bir örnek bulunmaktadır: *dimekle* (153a/08). Metindeki bir kelimedede {+(X)n} vasıta hâli eki kalıplaşmış olarak görülmektedir: *degin* (149b/06).

4. Zamirler

4.1. Şahıs Zamirleri ve Çekimleri

1. Teklik Şahıs Zamiri (Ben): “Ben” zamiri iki örnekte geçmektedir: *ben* (150b/08), (151b/03).

2. Teklik Şahıs Zamiri (Sen): “Sen” zamiri, yönelme hâli eki almış olarak sadece bir örnekte mevcuttur: *saña* (154b/05).

3. Teklik Şahıs Zamiri (Ol): *ol* (149b/02), *anı* (150b/05), *anıñ* (152a/05).

1. Çokluk Şahıs Zamiri (Biz): *biz* (152b/04), *bizden* (151a/10), *bize* (149b/03), *bizi* (152b/04), *bizim* (151b/06), *bizler* (152a/05).

2. Çokluk Şahıs Zamiri (Siz): “Siz” zamiri metinde 4 örnekte mevcuttur: *siz* (149a/08), *size* (151b/07).

3. Çokluk Şahıs Zamiri (Anlar): “Anlar” zamiri metinde 2 örnekte bulunmaktadır: *anlar* (151b/10), *anlarıñ* (152a/08).

4.2. İşaret Zamirleri: *budur* (149b/05), *anda* (153a/07), *andan* (150b/03).

4.3. Dönüştürülük Zamirleri: *kendü* (152a/04), *kendülerine* (152b/04), *kendüsi* (149a/09), *kendüye* (149b/03).

4.4. Belirsizlik Zamirleri: *kimse* (150a/11), *kimsene* (150b/02), *her biri* (152b/10), *bir* (149b/04), *ne kim* (153b/09), *cümle* (153b/11), *cümlesi* (154a/01), *nicesin* (151a/02).

4.5. Soru Zamirleri: *ne* (151b/09), *nedir* (152a/02), *kimdir* (153a/05).

5. Sıfatlar

5.1. Niteleme Sıfatları: *gökçe gügercin* (150b/02), *mazlûm ton* (151b/04), *yeşil fermānda* (153b/07), *mübārek nefesinden* (154a/09).

5.2. Belirtme Sıfatları: Nesnelere belirten sıfatlardır. Nesnelere belirtme şekillerine göre dörde ayrılırlar. Bunlar; işaret sıfatları, soru sıfatları, sayı sıfatları ve belirsizlik sıfatlarıdır.

5.2.1. İşaret Sıfatları: İşaret sıfatları, nesnelere işaret ederek belirten sıfatlardır. Metinde {bu}, {ol} işaret sıfatları ve bir örnekte de {şol} işaret sıfatı bulunmaktadır: *bu āna* (154b/09), *bu söze* (153b/03), *bu beşāret* (152b/03), *bu hāl* (152b/01), *bu tedbire* (149b/07), *ol er* (149b/01), *ol taşā* (150a/05), *ol maḥalle* (151a/04), *ol ton* (151b/04), *şol ḥamīre* (150a/06).

5.2.2. Soru Sıfatları: Soru sıfatı olarak iki örnekte {ne} kullanılmıştır: *ne yerden* (149a/10), *ne tedbīr itmek gerek* (149b/01).

5.2.3. Sayı Sıfatları: Sayı sıfatları, nesnelere sayılarını bildirerek belirten kelimelerdir ve fonksiyonlarına göre çeşitlere ayrılmaktadır. Metinde çoğunlukla asıl sayı sıfatı örnekleri geçmektedir: *bir kerre üfürdi* (152a/09), *cümlesi kalkıp bir kezden ulu öğünde kisvet çevirdiler* (154a/01), *elli yedi biḡ Rūm erenleri şoḥbet ve meclisde ḥāzır idiler* (148b/07), *kırk gün mecmū'ınḡ seccādeleri ḡayb oldu* (152a/11), *üç kerre ʿaleykūm es-selām didi* (149a/04), *bir rivāyetde yedi gün* (152a/10).

Bir örnekte sıra sayı sıfatı, bir örnekte ise üleştirme sayı sıfatı geçmektedir: *ol birinci* şeklinde varup *anı şayd idüp getüre* (150b/05), *kendü mürīdlerinden onar mürīd ḡodılar* (154a/06).

5.2.4. Belirsizlik Sıfatları: Metinde birkaç belirtme sıfatı kullanılmıştır: *Rūma bir er geliyor* (149a/08), *ol cümle cem' olan erenler* (154a/04), *erenlerin her birine bir naşīb şundu* (154b/04), *her maḥlūḡ* (150a/11).

6. Zarflar

Sıfatların, eylemlerin veya görevce kendine benzeyen sözcüklerin anlamlarını pekiştiren ya da kısıp sınırlayan sözcüklere zarf (belirteç) denmektedir (Gencan 1979: 409).

6.1. Zaman Zarfları: Zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleridir. Metindeki zaman zarfı örneklerinden bazıları şunlardır: *yine* gelüp yerine oturdu (149a/05), *imdi* ne tedbir itmek gerek (149b/01), *ammā* gelişi *şimdi* beytullāh tarafından didi (149a/11), *bu āna* ve *bugüne* degin işlenür (154b/09), *dağı bir dem* murākabeye çekildi (150a/10), *hemān* toğan şeklin urundu (150b/10), Seyyid Nūriddin kızıdır *henüz* bākire idi (149a/01).

6.2. Yer Zarfları: Yer bildiren çeşitli kelimeler yer zarfı olarak kullanılmıştır: *girü* çekilüp pāyimanca durdu (151b/01), *ilerü* geldi (151a/10), Hācı Bektāş-ı Velī gördi kim *karşusunda* oturur (151a/08), *ortalarında* Hācı Tuğrul dirler bir er var idi (150b/06), *ulu öjünde* kisvet çevirdiler (154a/02), Şaluca Kara köginün *üstünde* bir gökçe gügercin (150b/01), *hevāya* pervāz urup *yukarudan aşağı* nicesin açup (151a/02).

6.3. Miktar Zarfları: Bir eylemin, sıfatın ya da başka bir belirtecin ölçüsünü, miktarını gösterirler (Atabay 2003: 89). Metinde az sayıda miktar zarfı bulunmaktadır: *biraz* yatdı tā kim ‘aklı başına geldi (151a/07), *bu kadar* remiz rumūz vāki‘ oldı (154b/01), *bizim şoyumuzdan ne kadar* erkek ve dişi olursa siz ve size belī dīne nezirimiz olsun (151b/06).

6.4. Tarz Zarfları: Bu zarflar hâl, durum, sebep, sonuç, beraberlik v.s. anlamlar ifade ederler. Diğer zarf çeşitlerinde olduğu gibi bunlar da sadece zarf olan kelimeler olabildiği gibi isim, sıfat ve edatlardan oluşmuş birleşik zarflar da olabilirler. Kelime tekrarı ile yapılmış tarz zarfları da vardır (Timurtaş 1994: 97). Metinde az sayıda tarz zarfı bulunmaktadır: *anlaruñ öyle* itdügi Hācı Bektāş-ı Velīye ma‘lūm oldı (152a/08), *hāli şöyle* ola ki *kaşınacak tırnak dağı* bulamaya (154a/11), *er ere böyle* mi gelürsüz (151b/03), *yine tekrār* katımuza gel (151b/10), *derviş zīşān emriñiz tiz* yerine götürmedik (153a/01).

7. Fiil Çekimi

7.1. Bildirme Kipleri

Geniş Zaman: Geniş zaman eki olarak {-r}, {-(A)r}, {-(I)r}, {-(U)r} ekleri görülmektedir fakat geniş zaman ekinin yuvarlak ünlülü şekli olan {-(U)r}'ün daha

fazla örneği vardır: *dirler* (150b/06), *söylerler* (154a/08), *ider* (148b/01), *iner* (153b/06), *varırum* (150b/08), *bildirir* (148b/04), *olunur* (154a/07), *oturur* (150b/02), *aluram* (149a/08), *işlenür* (154b/09), *gelürsüz* (151b/03).

Görülen Geçmiş Zaman: Görülen geçmiş zaman eki {-dX} olarak geçmektedir. Ünsüz benzeşmesine girmemiştir: *bırakdı* (151a/07), *şıçradı* (149b/11), *oturdılar* (152b/10), *gömüldi* (150a/05), *üfürdi* (152a/09), *dilediler* (153a/02), *şaldum* (150a/11), *urdum* (150a/11), *gördüm* (150a/11), *geldünüz* (151b/03).

Öğrenilen Geçmiş Zaman: {-mİş} öğrenilen geçmiş zaman ekinin az sayıda örneği bulunmaktadır. Bu örnekler düz ünlülüdür: *bağlamışlar* (149b/10), *yazılmışdır* (153b/08), *gelmiş idi* (150b/07), *olunmuş idi* (153b/10).

7.2. Dilek Kipleri

İstek Kipi: İstek eki {-A}'dır. Eski Türkçedeki {-gA} ve {-gAy}'dan gelmiştir. Eski Türkçedeki gelecek zaman ekinin /g/'si Batı Türkçesine geçerken düşmüş, böylece {-A} istek eki ortaya çıkmıştır (Ergin, 1993: 294). Bu ekin metindeki örneklerinden bazıları şöyledir: *ola* (154a/08), *çıkara* (153a/05), *bulamaya* (154b/01), *eglene* (154a/10), *getüre* (150b/05), *eglenmeye* (154a/11), *girmeye* (149b/01).

Emir Kipi: Emir kipinde ek şahıslara göre değişmektedir:

1. **Teklik Şahıs Emir Eki:** Birinci teklik şahıs emir eki olarak {-eyim} sadece bir örnekte geçmektedir: *ideyim* (150b/09).

2. **Teklik Şahıs Emir Eki:** İkinci teklik şahıs bazen eksiz bazen de {-gİl} eki kullanılarak gösterilmiştir: *da'vet eyle* (151b/10), *katımuza gel* (151b/11), *bir gör* (150a/08), *meclise var* (151b/08).

3. **Teklik Şahıs Emir Eki:** Yuvarlak ünlülü iki örneği vardır ve {-sün} şeklinde geçmektedir: *girmesün* (149b/06), *beklesün* (154b/07).

1. **Çokluk Şahıs Emir Eki:** Birinci çokluk şahıs {-AlXm} olarak geçmektedir ve üç örneği vardır: *çatalım* (149b/05), *tedārik idelim* (149b/04), *bağlayalum* (149b/06).

2. **Çokluk Şahıs Emir Eki:** İkinci çokluk şahıs {-iñ} ve {-ñüz} olmak üzere iki örnekte geçmektedir: *geliñ* (149b/04), *geldünüz* (151b/03).

3. **Çokluk Şahıs Emir Eki:** Metinde üçüncü çokluk şahıs emir ekinin örneği bulunmamaktadır.

Şart Kipi: Sadece kalın sıradan üç örnekte {-sA} şart eki geçmektedir: üzerime ziyâde heybet düşdi *varsa* ol erdir andan gayrı degildir (150b/03), Rûm erenleri itdiler bir kimse *olsa* kim toğan resmin urunup (150b/04), dahı mazlûm ton *bulsam* ol ton ile gelürdim (151b/04).

Gereklilik Kipi: Gereklilik kipi *mastar eki + gerek* şeklinde iki örnekte geçmektedir: ne tedbîr *itmek gerek* ol er tā ki ol Rûma girmeye (149b/01), elbette *varmağ gerekir* didiler (152b/07).

8. Cevher Fiili ve Bildirme Ekleri

i- fiili Eski Türkçede *er-* şeklindeydi. Normal bir yardımcı fiil olan ve bütün kipleri bulunan *er-* fiilinin Batı Türkçesine geçerken /r/’si düşmüş /e/ > /i/ değişmesi ile ünlüsü de değişerek *i-* şekli ortaya çıkmıştır (Ergin, 1993: 299). *i-* fiilinin dört kipi vardır: Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şart kipi. Metinde cevher fiilinin geniş zaman ve görülen geçmiş zaman örnekleri bulunmaktadır. Görülen geçmiş zaman örnekleri şunlardır: *Karaca Aḥmed Sulṭān idi* (148b/09), *bākire idi* (149a/01), *var idi* (150b/06), *İraḫdan gelmiş idi* (150b/07), *ulu ḫalîfelerinden idi* (150b/07), *mestūr idi* (153b/10).

Cevher fiilinin geniş zaman eklerine bildirme ekleri denir. Bildirme eklerinden 1. ve 2. şahıslar için kullanılanlar şahıs zamirlerinden, 3. şahıslar için kullanılanlar *tur-* fiilinden gelişmiştir (Özkan 2017: 144).

1. Teklik Şahıs Bildirme Eki: 3 örnekte teklik birinci şahıs eki olan {+Am} görülmektedir: *oğlıyam* (153a/09), *erenlerdenem* (153a/07), *nebevîyyi’l-Muḫammediyem* (153a/08).

2. Teklik Şahıs Bildirme Eki: Teklik 2. şahıs bildirme eki olan {+sin} sadece bir örnekte görülmektedir: *göricisisin* (150a/08).

3. Teklik Şahıs Bildirme Eki: Metinde {+dXr} şeklinin örnekleri bulunmaktadır: *oyunıdır* (152b/06), *kızıdır* (149a/01), *gayrı degildir* (150b/03), *ḫāl nedir* (152a/02), *tedbîr budur* (149b/05), *çāre yokdur* (152b/07), *meşhürdur* (153a/09), *rumüz oldur* (154b/08), *meşrebim Muḫammed ‘Alīdir* (153b/01).

1. Çokluk Şahıs Bildirme Eki: Metinde örneği bulunmamaktadır.

2. Çokluk Şahıs Bildirme Eki: Çokluk 2. şahıs bildirme eki sadece bir örnekte görülmektedir: *neslisiz* (153a/04).

3. Çokluk Şahıs Bildirme Eki: Metinde örneği bulunmamaktadır.

9. Fiillerde Soru Şekli: Soru eki metinde {-mi} şeklinde düz ünlülüdür. Bu ek, ince sıradan iki örnekte geçmektedir: ol er Rūma *girdi mi* (150a/09), er ere *böyle mi* gelürsüz (151b/03).

10. İsim-Fiiller: İsim fiil eklerinden en işlek olanı mastar eki {-mAk} ekidir (Gülsevin 2007: 122). Metinde; {-mAk} ekinin iki örneği, {-mA} ekinin iki örneği, {-Iş} ekinin bir örneği bulunmaktadır: elbette *varmağ* gerekdir (152b/07), ne tedbîr *itmek* gerek (149b/01), Seyyid Muhammed ki İbrāhîmü's-şānî *dimekle* meşhûrdur (153a/08), nefesimizden *katımıza gelmege* da'vet eyle (151b/10), maḳāmlu maḳāmına *gitmege* destûr dilediler (154b/02), ol erin *gelişi* nerden ve kendüsi ne yerden (149a/09).

11. Sıfat-Fiiller: Fiillerin, zamana bağlı isim ve sıfat şekilleridir. İsimler gibi çokluk, iyelik ve hâl eklerini alırlar (Gülsevin 2007: 123). Metinde geçen sıfat-fiil ekleri şunlardır:

{-dUk}: Bu ekin hem kalın sıradan hem de ince sıradan şekline örnekler bulunmaktadır: aḥvāli *olduğı* gibi beyān eyledi (152a/02), pes *oturduğı* yerden bir kerre üfürdi (152a/09), selām *alduğın* gördiler (149a/06), selām *virduğı* vaḳit (148b/07), 'avdet idüp *geldügin* meclise var (151b/08), *öldükden* sonra mezārın beklesün (154b/07).

{-An}: Bu ekin kalın sıradan beş örneği, ince sıradan bir örneği bulunmaktadır: meclisde *olan* erenler (149a/06), anda *olan* erenlerdenem (153a/07), mecmū' ṭavladan *boşanan* bizim ṭavlamızda eglene (154a/10), Ḳaraca Aḥmed āsitānında *işlenen* remiz rumūz oldur ki (154b/08).

{-mAz}: Bu ekin sadece kalın sıradan bir örneği görülmektedir: gördiler ki *olmaz* bir yire cem' oldılar (152b/01).

{AcAk}: Bu ekin kalın sıradan bir örneği ve ince sıradan bir örneği olmak üzere toplam iki örneği bulunmaktadır: şöyle ola ki *kaşınacağ* tırnağ daḥı bulamaya (154a/11), eger ol er Rūma *girecek* olursa (149b/02).

12. Zarf-Fiiller: Şahıs ve zaman belirtmeyen, yalnızca hareket kavramı ifade eden fiil şekilleridir (Özkan 2017: 151). Fiileri başka fiillerle bağlamak üzere zarflaştırılan eklerdir (Gülsevin 2007: 125). Metinde geçen zarf-fiil ekleri şunlardır:

{-A}: Kalıplaşarak edat olarak kullanılan bir örnekte bulunmaktadır: *yine* (151b/10) < yen-e < yan-a (= şimdi, böylece, gene).

{-U}: Kalıplaşmış edat olarak kullanılmıştır: *deyü* (149a/07) < de-y-ü (= diye), *daḥı* (150a/04) < tak-ı, *girü* (152a/07) < gir-ü (= sonra), *kaşşu* (151a/08) < kaş-ı-ş-u (= karşı).

{-IcAk}: Bu ekin üç örneği bulunmaktadır: *naẓar şalıcek* üzerime ziyāde heybet düşdi (150b/02), Hācı Tuğruldan ol haberi *işidicek* (152a/05), öyle *olıcağ* anların öyle itdüğü Hācı Bektāş-ı Velīye ma‘lūm oldı (152a/08).

{-ken}: Sadece bir örneği bulunmaktadır: Hācı Tuğrul dağı ta‘cıl ile *inerken* kapdı (151a/06).

{-Up}: Metinde, bu ekin çok sayıda örneği bulunmaktadır: Fāṭıma Bacı ayak üzere *kalğup* ta‘zīm ile Hünkār Ululuğundan yaña teveccüh *idüp* ve el gögse *koyup* üç kerre ‘aleyküm es-selām didi (149a/03-04), çoğan resmin *urunup* ol birinci şeklinde *varup* anı şayd *idüp* getüre didiler (150b/05), şöbet *açup* söze başladılar (153a/03), cem‘ *olup* katına varmadık (152b/05).

(Çarşambalı Ârif Bey’in celî sülüs *Yâ Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî kaddesallâhu sırrahü'l-âlî* istifi. [Necmettin Okyay koleksiyonu])

7. Transkripsiyonlu Metin

[148b] (01) El-Hācı Bektāş-ı Velīniñ Rūma geçdiklerin beyān ider

(02) Bismillāhirraḥmanirraḥīm. (03) Bābı oldur ki Hācı Bektāş-ı Velī Rūm erenlerine bāṭın evinden (04) selām virdügin bildirir. Rivāyetdir: Çünkim Hāzret-i Sulṭān (05) Hācı Bektāş-ı Velī, Rūm’a yaqın geldi. Ma‘nī ‘āleminden Rūm erenlerine (06) selām virdi: “Es-selāmu ‘aleyküm yā Rūm erenleri ve qardaşları” didi. (07) Hünkār¹ Ululuğı selām virdügi vaqıt, ol hinde elli yedi biñ (08) Rūm erenleri şöbet ve meclisde

¹ Hünkār: Kelimenin Farsça aslına bakıldığında ح (hı) ile yazılması gereken bir kelimedir. Fakat parçada her yerde ح (ha) ile yazılmıştır. Bunun yazarın tercihi olduğu görülmektedir. Bu sebepten bu durumu imlâ hatası olarak değerlendirmedik.

hâzır idiler ve Rûm'ın gözcisi (09) Karaca Ahmed Sultân idi. Hünkâr Ululuğı selâm virdüğü (10) vaktin Fâtıma Bacıya ma'lûm oldu, sordı -Hişâr diyârında

[149a] (01) Seyyid Nûriddîn kıızıdır. Henüz bâkire idi. Ol meclisde erenlerin ta'â- (02) mların kaynadı ve Karaca Ahmed, Seyyid Nûriddîn Hazretleri'nin (03) mürididir-. Pes Fâtıma Bacı ayak üzere kalkup, ta'zîm ile Hünkâr (04) Ululuğı'ndan yana teveccüh idüp ve el gögse koyup üç kerre: "Aleyküm (05) es-selâm." didi, yine gelüp yerine oturdu. Çün ol meclisde (06) olan erenler, Fâtıma Bacı'dan ol vech-ile selâm aldığın gör- (07) diler: "Kimiñ selâmın alursın?" deyü şordılar. Fâtıma Bacı itdi: (08) "Rûm'a bir er geliyor ve siz erenlere selâm virdi. Anın selâmın (09) aluram." didi. Ol erenler itdiler: "Ol erin gelişi nerden ve kendüsi (10) ne yerden?" didiler. Fâtıma Bacı itdi: "Kendüsi Horāsân erenlerinden (11) ammâ gelişi şimdi Beytullâh tarafından." didi. Andan ol erenler itdiler:

[149b] (01) "İmdi ne tedbîr itmek gerek, ol er tâ ki ol Rûm'a girmeye ve eger ol (02) er Rûm'a girecek olursa Rûm mülkin hep tamâm ol zabt ider (03) ve Rûm halkın cümle kendüye muhib ider. Ayriç Rûm'da bize oyun kalmaz." (04) didiler. Geliñ, bir tedbîr ve tedârik idelim tâ ki ol er Rûm'a girmeye koma- (05) yavuz." didiler. Ba'zılar itdi: "Tedbîr budur ki: Kanad kanada çatalım. Tâ 'arşa (06) degin yolın muhkem bağlayalum, geçüp Rûm'a girmesün." didiler. Pes (07) cümlesi bu tedbîre râzı oldılar ve hem öyle eylediler. Velâyet kanatların (08) birbirine çatdılar. Ma'nî 'âleminden, Rûm tarafın yolın bağladılar tâ 'arşa (09) degin. Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî; ma'nî tarafından çünkim bâtınları (10) serhad Rûm'a yetişdi, nazar şaldı, gördi kim yolın bağlamışlar. "Bismillâh (11) ve bi-emrillâh" didi, velâyet ile şıradı, tâ 'arşın saķafına yetişdi.

[150a] (01) Melekler, nûrdan kubbetü'l-bakî Hünkâr Ululuğı'na istikbâl idüp itdiler: (02) "Merhabâ, şafâ geldiñ yâ ibn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horāsânî" (03) didiler. Andan Hazret-i Hünkâra bu gügercin şeklin tonın tonatdılar. (04) Dağı hevâdan pervâz ile ol tarafa toğrı Şaluca Kara köyünün üzerine (05) bir taş üzerine konda. Şöyle mübârek ayağı ol taşa gömüldi, (06) şol hamîre gömülür gibi ezildi. Andan Rûm erenleri üzerine bir 'azîm heybet (07) düşdi. Andan bildiler ki ol er Rûm'a geldi, girdi, yolunu bağlayamadılar. (08) Dağı Karaca Ahmed Sultân'a itdiler: "Rûm'ın görücisisin. Bir gör kanda- (09) dır." didiler. "Ol er, Rûm'a girdi mi?" didiler. Andan Karaca Ahmed Sultân (10) dağı bir dem murâkabece çekildi ve mübârek başın kaldırdı, itdi: "Rûm'a külliye (11) göz urdum ve nazar şaldım, gördüm. Anın gibi kimse yok. Her maħlûk, cinslü cinsi

[150b] (01) ile ve çiftlü çifti ile durur. Ammā Şaluca K̄ara kögi[nü]ḡ üstünde bir (02) gökçe gügercin şeklinde bir kimsene oturur. Göz urup naz̄ar şalıcaḡ (03) üzerime ziyāde heybet düşdi. Varsa ol erdir, andan ġayrı degildir.” (04) didi. Andan Rūm erenleri itdiler: “Bir kimse olsa kim toġan resmin (05) urunup, ol birinci şeklinde varup, anı şayd idüp getüre.” didiler. (06) Ortalarında H̄acı Tuġrul dirler bir er var idi. Beyāzıd Bestām’ıḡ (07) ulu ḡalifelerinden idi ve Rūm’a ‘İraq’dan gelmiş idi. Ayak üzerine (08) t̄urı geldi, itdi: “Ḥavāletiniüz ile ben varırum, toġan şeklinde (09) anı şayd ideyim.” didi. “N’ola, kuvvetiḡ olsun.” didiler. H̄acı Tuġrul, (10) hemān toġan şeklin urundı. Hevāya pervāz urdı ve naz̄ar şaldı. (11) Gördi kim Şaluca K̄ara köyüniḡ başında, bir taş üzerine gügercin

[151a] (01) t̄onında bir kimsene oturur. Z̄amir ile hemān: “Budur.” didi. Daḡı hemān (02) hevāya pervāz urup, yukarudan aşıġa nicesin açup, ġazab ile (03) H̄ünkār H̄acı Bektāş-ı Velī üzerine şāhīn mişālī ḡavāle olup. (04) Ol maḡalle geldiġi anda Ḥazret-i H̄ünkār el-H̄acı Bektāş-ı Velī -ḡaddesa’llāhü (05) sırrahu’l-‘aziz- girü ādem t̄onına girüp. H̄acı Tuġrul daḡı ta‘cīl ile (06) inerken ḡapdı. Öyle muḡkem şıḡdı kim ‘aḡlı z̄ā’il olup bī-hūş oldu. (07) Ḥazret-i H̄ünkār, elinden bıraḡdı. Biraz yatdı tā kim ‘aḡlı başına geldi (08) ve ḡalkdı. H̄ünkār Ululuġı H̄acı Bektāş-ı Velī gördi kim ḡarşusunda (09) oturur. Fi’l-ḡāl ḡalkup temennī ile ‘özürler dileyüp itdi kim: “Ey dervīş-i (10) zī-şān! Eksiklik bizden oldu, kerem ve ‘ināyet erenlerdendir.” deyü ilerü (11) geldi. Ḥazret-i H̄ünkār’ıḡ elin öpdı ayaġına düşdi. Miskīnlik

[151b] (01) eyledi ve naz̄arında kisvetin ḡodı daḡı girü çekilüp pāyimanca (02) durdı. Andan H̄ünkār H̄acı Bektāş-ı Velī, H̄acı Tu[ḡ]rul’a² itdi: “Er ere (03) böyle mi gelürsüz? Bize, z̄alim şūretinde geldüniüz. Eger ben gügercinden daḡı (04) maḡlūm t̄on bulsam ol t̄on ile gelürdim.” didi. Daḡı H̄acı Tuġr- (05) ul’uḡ kisvetine tekbir idüp başına urdı. Andan H̄acı Tuġrul itdi: (06) “H̄ünkār’ım, bizden ve bizim şoyumuzdan ne ḡadar erkek ve dişi olursa (07) siz ve size belī dīne nezirimiz olsun.” didi. Andan H̄acı Tuġrul’a itdi: (08) “Girüye ‘avdet idüp geldiḡiḡ meclise var. Rūm erenlerine bizden (09) selām it. Ne gördüḡ ve ne vāḡi‘ oldıyısıa erenlere i‘lām it ve bizim (10) nefesimüzden ḡatumıza gelmege da‘vet eyle ve anlar ile yine tekrār ḡatımuza (11) gel.” didi. Andan Tuġrul miskīnlik eyledi, ḡalkup revāne oldu

[152a] (01) tā kim o meclise vardı, erenlere selām virdi. “‘Aleyke’s-selām.” (02) didiler. Ve “Ḥāl nedir?” didiler. H̄acı Tuġrul, itdi ve aḡvālī olduġı (03) gibi beyān eyledi

² Tu[ḡ]rula: Burada geḡen özel ismin tuġrul olduġu açıktır. Bu isimde müstensihin yazım hatası mevcuttur. Bu nedenle kelime tamir edilmiştir. Bu özel adın geḡtiġi tüm yerler düzeltilmiştir.

ve daḥı itdi: “Siz erenlere selām viridi ve siz erenleri (04) kendü ḥuzūrına da‘vet eyledi.” didi. Çünkim ol elli yedi biñ (05) erenler, Ḥācı Tuğrul’dan ol ḥaberi işidicek: “Ne lāzım bizler anıñ (06) ayağına varavuz?” didiler, serkeşlik eylediler. Ol söze itā‘at (07) göstermediler. Andan girü maḳāmlu maḳāmına tağıldılar. Pes öyle (08) olıcaḳ anlaruñ öyle itdügi Ḥācı Bektāş-ı Velī’ye ma‘lūm oldu. (09) Pes oturduğı yerden bir kerre üfürdi, cümlesiniñ çıraḳları çerp (10) oldu ya‘nī söyüdü. Bir rivāyetde üç gün ve bir rivāyetde yedi gün (11) ve bir rivāyetde kırk gün mecmū‘ınıñ seccādeleri ḡayb oldu. Āḥirü’l-āḥir,

[152b] (01) gördiler ki olmaz, bir yire cem‘ oldılar, itdiler: “Bu ḥāl ne ḥāldir ki (02) çıraḳlarımız çerp oldu rūşen kılmazuz ve seccādelerimiz elimizden ḡayıp (03) oldu bulamazız, nedir?” didiler. “Muṭlaḳ bu beşāret, ol eriñ oyunıdır. (04) Bizi kendülerine da‘vet kıldı, biz serkeşlik itdik, sözine itā- (05) ‘at göstermedik ve cem‘ olup ḳatına varmadık. Bu rumūz, ol eriñ (06) oyunıdır.” didiler. “Ol eriñ ḥuzūrına varmaduğımızdandır.” didiler. “Çāre (07) yoḳdur, elbette varmaḳ gerekdir.” didiler. Andan ittifāḳ idüp Ḥāzret-i (08) Ḥünkār ulunuñ ḥuzūr-ı şerīflerine geldiler ve dest-pūs itdiler. (09) Gördiler kim seccādeleri ‘ale’t-tertib. Nice ki kendü meclislerinde oturur- (10) lardı, yine ol tertib üzere bulup geçüp oturdılar. Her biri kendü (11) seccādelerine oturdılar daḥı cümlesi bir kezden nuṭḳa gelüp

[153a] (01) itdiler: “Dervīş zī-şān, emriñiz tiz yerine getürmedik, eksiklik (02) itdik. Kemlik bizden, kerem erenlerden.” didiler, ‘özürler dilediler. Andan (03) şöḫbet açup söze başladılar. Eşnā³-yı kelāmda Ḥācı Bektāş-ı (04) Velī’ye su‘āl idüp: “Teşriñiz ne yerdendir?” [di]diler ve “Kimiñ nesli- (05) -siz ve mürşidiñüz kimdir, meşrebiñüz kimden, naşibiñüz kimden?” didiler. (06) Andan Ḥāzret-i Ḥünkār el-Ḥācı Bektāş-ı Velī -ḳaddesa’llāhü sırrahu’l-‘aziz- (07) itdi: “Gelişim Türküstān Ḥorāsān’dan anda olan erenlerdenem (08) ve aşlım nebevīyyi’l-Muḥammediyem ve Seyyid Muḥammed ki İbrāhīmü’s-şānī dimekle (09) meşhūrdur anıñ oğlıyam ve Seyyid Muḥammed Mūsāyyü’s-şānī oğlıdır. (10) Mūsāyyü’s-şānī İbrāhīmü’l-mücāb oğlıdır. İbrāhīmü’l-mücāb imām-ı Mūsā-yı (11) Kāzım oğlıdır ve mürşidim serçeşme evliyā nūrına hezār pīrān

[153b] (01) Türküstān Sulṭān Ḥvāce Aḥmed Yesevī’dir ve meşrebim Muḥammed ‘Alī’dir. (02) Naşibim Ḥüdā’dandır.” didi. Ḥāzret-i Ḥünkār, bu resme sözi didi. (03) Rūm erenleri, bu söze burhān delil istediler. Ḥāzret-i Ḥünkār (04) Ḥācı Bektāş-ı Velī, ḳaşd eyledi ki Sulṭān Ḥvāce Aḥmed Yesevī’niñ (05) virdügi icāzet-nāme çıkara. Hemān anı gördiler ki gökyüzinden (06) ṭomar olup bir nesne iner. Toğrı Ḥünkār’ıñ nazarında gelüp, eline (07) aldı. Yeşil fermān-idi. Oḳudılar, gördiler kim ol yeşil fermānda (08) yeşil şaḫıfesine yazılmışdır ki: “Bismillāhirraḥmanirraḥīm. (09) Elḥamdülillāhi’l-lezi ce‘ale

ḳulūbe'l-‘arīfine ilā āhirihi.” ve ne kim su’āl cevāb (10) olunmuş idi. Hünkār zikir itdüğü gibi cevāblar, içinde mestūr idi. (11) Çünkü nazār idüp oḳudılar, bildiler ve cümle Hünkār ululuğı zikir

[154a] (01) itdüğü gibi, şek ve şübhe yoḳdur. Cümlesi ḳalkup bir kezden (02) ulu öñünde kisvet çevirdiler. Hāzret-i Hünkār Hācı Bektāş-ı Velī, (03) mezīdleyüp tekbir idüp başlarına urdı, tevellāyı itdürdi (04) ve evvelā tevellāyı Rūm diyārına Hāzret-i Hünkār getürdi. Andan ol cümle (05) cem^c olan erenler, Hünkār Ululuğı’nın hizmetinde kendü mürīdlerinden (06) onar mürīd ḳodılar. Hāzret-i Hünkār’ın adın Ohtarmaç ḳodılar. Hāzret-i (07) Hünkār ḳabūl eyledi, mürīdleri yanına aldı. Bir beytinde zikir olunur:

Ohtar- (08) -maç dirler maḥfillerde söylerler

Yarıñ anda bellü ola erenlerin ve beglerin (09) ulusu kimdir

Andan Hünkār mübārek nefesinden öyle geldi ki: (10) “Mecmū^c ṭavladan boşanan bizim ṭavlamızda eglene ve bizim ṭavlamuz- (11) dan boşanan hiçbir ṭavlada eglenmeye ve ḥālī şöyle ola ki ḳaşınacak

[154b] (01) ṭırnaḳ daḥı bulamaya.” didi. Bu ḳadar remiz rumūz vāḳi^c oldı. Andan sonra (02) Rūm erenleri ayak üzere ḳalkup maḳāmlu maḳāmına gitmege (03) destūr dilediler ve ḥavālet ṭaleb ḳıldılar. Hāzret-i Hünkār, ol (04) erenlerin her birine bir naşīb şundi ve Ḳaraca Aḥmed itdi: (05) “Sultānım H^vāce Aḥmed Yesevī hizmetimizdedir. Anı bizden saña yādigār (06) virdik, hizmetinde olsun.” didi. “Ḥāl ḥayātında emrinde ve ḥiz- (07) metinde olsun.” didi. “Öldükden sonra mezārın beklesün, hizmetinde (08) olsun.” didi. Ḳaraca Aḥmed āsitānında işlenen remiz rumūz oldur ki (09) daḥı bu āna ve bugüne degin işlenür. Hācı Bektāş-ı Velī’nin yādigārıdır. (10) Rūm erenleri, Hācı Bektāş-ı Velī’den icāzet alup maḳāmlu maḳāmına (11) gitdiler. “Allāhu a^clemu bi’ş-şavāb.”

8. Aktarma

[148b] (01-10) Hācı Bektāş Velī’nin Anadolu’ya Geçmesini Anlatır

Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla. Konusu, Hācı Bektāş Velī’nin sır evinden Anadolu erenlerine selam verdiğini anlatır. Rivayet şöyledir: Sultan Hācı Bektāş Velī Hazretleri, Anadolu’ya yaklaştı. Mana âleminden Anadolu erenlerine: “Ey Anadolu erenleri ve kardeşler, Allah’ın selamı sizin üzerinize olsun.” dedi. Yüce Hünkâr selam verdiği zaman elli yedi bin Anadolu ereni sohbet ve mecliste bulunmaktaydı ve Anadolu’nun gözcüsü Karaca Ahmet Sultan’dı. Yüce Hünkâr selam verdiği zaman bu,

Fatma Bacı'ya malum oldu, sordu (Hisar diyarında [149a] (01-11) Seyit Nureddin'in kızıdır. O, henüz evlenmemiştir. O mecliste, erenlerin yemeklerini pişirirdi ve Karaca Ahmet, Seyit Nureddin Hazretleri'nin mürididir). O an Fatma Bacı ayak üzerine kalkıp, saygıyla Yüce Hünkâr'dan yana dönüp ve elini göğsüne koyarak üç kere: "Allah'ın selamı sizin de üzerinize olsun." dedi ve tekrar gelip yerine oturdu. O mecliste bulunan erenler, Fatma Bacı'nın o şekilde selam aldığını gördüler ve: "Kimin selamını aldın?" diye sordular. Fatma Bacı: "Anadolu'ya bir er geliyor ve siz erenlere selam verdi. Onun selamını aldım." dedi. O erenler: "O er nereden geliyor ve kendisi nerelidir?" dediler. Fatma Bacı: "Kendisi Horasan erenlerindedir ama şimdi Kâbe tarafından geliyor." dedi. Ondan sonra o erenler: [149b] (01-11) Şimdi, o er Anadolu'ya girmesin diye ne tedbir almalı? Eğer o kişi Anadolu'ya girecek olursa Anadolu diyarını ele geçirir ve bütün Anadolu halkını kendisine dost eder. Anadolu'da bundan başka bize oyun kalmaz. Gelin, bir tedbir alıp hazırlık yapalım. O erin Anadolu'ya girmesine izin vermeyelim." dediler. Bazıları: "Tedbir şudur: Kanadı kanada birleştirelim. Yolunu, ta gökyüzünün en yüksek noktasına dek sıkıca bağlayalım, geçip Anadolu'ya girmesin." dediler. Hemen hepsi bu tedbiri uygun buldular ve de öyle yaptılar. Velilik kanatlarını birbirleriyle birleştirdiler. Mana âleminden, Anadolu tarafının yolunu ta gökyüzünün en yüksek noktasına dek kapattılar.

Sultan Hâcı Bektâş Velî, mana âleminden Anadolu sınırlarının içlerine yetiştiğinde yolunun bağlanmış olduğunu gördü. "Allah'ın adıyla ve Allah'ın emriyle" diyerek veliliği ile sıçradı ve ta göğün en yüksek noktasına ulaştı. [150a] (01-11) Melekler, nurlu ebedi kubbede Yüce Hünkâr'ı karşılayıp: "Ey Hz. Muhammed'in oğlu Horasanlı Hâcı Bektâş Velî, merhaba, sefa geldin." dediler. Sonra Hz. Hünkâr'ı güvercin şekline soktular. Havadan Saluca Kara köyüne doğru uçarak bir taş üzerine kondu. Mübarek ayakları, hamura gömülür gibi o taşa gömülerek ezildi. Ondan sonra Anadolu erenleri üzerine ulu bir heybet düştü. Bundan, o kişinin Anadolu'ya girdiğini ve onun yolunu bağlayamadıklarını anladılar ve Karaca Ahmet Sultan'a: "Sen, Anadolu'nun gözcüsüsün. Nerede olduğuna bir bak. O er, Anadolu'ya girdi mi?" dediler. Ondan sonra Karaca Ahmet Sultan, bir süre bakıp gözetledi ve mübarek başını kaldırarak: "Anadolu'ya tamamen göz attım ve baktım. Onun gibi bir kimse yoktur. Her canlı, kendi cinsiyle ve [150b] (01-11) kendi eşiyile durur. Ama Saluca Kara köyünün üstünde mavi güvercin şeklinde bir kimse oturmaktadır. Ona göz atıp bakarken üzerime çok büyük bir heybet düştü. Eğer varsa o erdir başkası değildir." diye söyledi. Ondan sonra Anadolu erenleri: "Bir kimse olsa da doğan şekline girerek gidip onu avlayıp getirse." dediler. Aralarında Hâcı Tuğrul denen bir kişi vardı. Beyazıt

Bestâm'ın ulu halifelerinden biriydi ve Anadolu'ya Irak'tan gelmişti. Ayağa kalkıp geldi: “İzninizle, ben doğan şeklinde gidip onu avlayayım.” dedi. “Peki, kuvvetin yerinde olsun.” dediler. Hâcî Tuğrul, hemen doğan şekline girdi. Havaya doğru kanat açtı ve bakınca Saluca Kara köyünün başında, bir taş üzerinde güvercin [151a] (01-11) kılığında bir kimsenin oturduğunu gördü. Kalbinden: “Budur.” diye geçirdi. Hemen havaya uçup, yukarıdan aşağıya doğru kanatlarını açıp, bir şahin gibi öfkeyle Hünkâr Hâcî Bektâş Velî üzerine yöneldi. O yere geldiği anda Yüce Hünkâr Hâcî Bektâş Velî - Allah onun değerli sırrını kutsadı.- tekrar insan şekline girdi. Hâcî Tuğrul aceleyle inerken onu yakaladı. Öyle sağlam bir şekilde sıktı ki aklını kaybedip kendinden geçti. Hünkâr Hazretleri, (onu) elinden bıraktı. Biraz uyudu sonra aklı başına geldi ve ayağa kalktı. Yüce Hünkâr Hâcî Bektâş Velî'nin karşısında oturduğunu gördü. O anda kalkıp, istekte bulunup özürler dileyerek: “Ey Şanlı Derviş! Eksiklik bizden oldu, cömertlik ve lütuf erenlerdendir.”³ diyerek ileri geldi. Hünkâr Hazretleri'nin elini öpüp ayağına kapandı, [151b] (01-11) âciz bir şekilde boynunu eğdi. (Hünkâr'ın) önüne başlığını koydu ve geri çekilip pâyimanca durdu.⁴ Ondan sonra Hünkâr Hâcî Bektâş Velî, Hâcî Tuğrul'a: “Er, erin üstüne böyle mi gelir? Bize, zalim kılığına girerek geldiniz. Eğer ben güvercinden daha uysal bir şekil bulsaydım o şekilde gelirdim.” dedi. Hâcî Tuğrul'un başlığını tekbir getirerek (onun) başına koydu. Ondan sonra Hâcî Tuğrul: “Hünkâr'ım, bizden ve bizim soyumuzdan gelen ne kadar erkek ve dişi varsa siz ve sizin dininize adağımız olsun.” dedi. Sonra Hâcî Tuğrul'a: “Geriye dönüp geldiğin meclise git. Anadolu erenlerine bizden selam söyle. Ne olduysa anlat, bizim ağzımızdan katımıza gelmeleri için davet et ve sen de onlarla yine katımıza gel.” dedi.

Ondan sonra Tuğrul, âciz bir şekilde kalkıp yola çıktı ve o meclise vardığında [152a] (01-11) erenlere selam verdi. Onlar da “Allah'ın selamı senin üzerine de olsun. Durum nedir?” dediler. Hâcî Tuğrul, durumları olduğu gibi anlattı ve: “Siz erenlere selam gönderdi ve siz erenleri kendi huzuruna davet etti.” dedi. O elli yedi bin erenler, Hâcî Tuğrul'dan o haberi işitince: “Bizim, onun ayağına varmamız neden gerekli olsun ki?” diyerek dik kafalılık ettiler ve o söze itaat etmediler. Ondan sonra herkes kendi makamına dağıldı. Şu hâlde, onların öyle yaptığı Hâcî Bektâş Velî'ye malum oldu.

³ *Ey dervîş-i zî-şân eksiklik bizden oldu kerem ve inâyet erenlerdendir*: Kusurları affettirmek için özür dilenirken söylenen söz. Son zamanlarda “kem bizden, kerem sizden” şeklinde kısaltılmıştır (Gölpınarlı 2020: 140).

⁴ *pâyimanca durmak*: Aslı “Pây-ı mâçân” olan bu Farsça söz, dervişlerin kapı eşiği yanında durup özür dilemeleri hakkında kullanılır. Derviş, sağ ayak parmağını, sol ayak parmağının üstüne koyar; ellerini, parmakları açık ve düz olarak, sağ üstte olmak üzere çaprazvari göğsünün üstüne getirir. Sağ eli sol omuzundadır, sol eli sağ omuzunda. Başını biraz eğip ve suçunu söyler yahut dileğini diler. Evvelce Kalenderîlerde bu niyaz durumu, sağ elle sol, sol elle sağ kulak memesi tutularak yapılmış (Gölpınarlı, 2020: 137-138).

Oturduğu yerden bir kere üfürdü ve hepsinin kandilleri⁵ söndü. Hepsinin seccadeleri, bir rivayete göre üç gün, bir rivayete göre yedi gün ve bir rivayete göre de kırk gün kayboldu. En sonunda, [152b] (01-11) böyle olmayacağını görerek bir yere toplandılar: “Bu ne hâldir ki kandillerimiz söndü, aydınlatamıyoruz ve seccadelerimiz elimizden kayboldu, bulamıyoruz. Bu acayip şeyler, mutlaka o kişinin oyunudur. Bizi kendi huzuruna davet etti, biz dikbaşlılık ettik, sözüne itaat etmedik ve bir araya gelip huzuruna gitmedik. Bu işaret, o kişinin oyunudur. Onun huzuruna gitmediğimiz içindir. Çare yoktur, elbette huzuruna gitmeliyiz.” dediler. Sonra birleşip Yüce Hünkâr’ın mübarek huzurlarına geldiler ve elini öptüler. Seccadelerinin sıralı bir şekilde durduğunu gördüler. (Seccadeleri) kendi meclislerinde nasılsa o şekilde bulup geçip oturdular. Her biri kendi seccadesine oturdu ve hepsi bir kerede konuşup: [153a] (01-11) “Ey Şanlı Derviş, emrinizi hemen yerine getirmedik, eksiklik ettik. Kötülük bizden, cömertlik erenlerden.” diyerek özürler dilediler. Sonra sohbet açarak söze başladılar. Söz sırasında Hâcî Bektâş Velî’ye: “Gelişiniz ne yerdendir, kimin neslisiniz, mürşidiniz kimdir, meşrebiniz⁶ kimdendir ve nasibiniz kimdendir?” diye sordular. Sonra Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Allah onun değerli sırrını kutsadı, “Türkistan Horasan erenlerindenim ve Muhammed soyundanım. İkinci İbrâhîm adıyla meşhur olan Seyit Muhammed oğluyum ve Seyit Muhammed, İkinci Mûsâ’nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü’l-mücâb oğludur. O da İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur ve mürşidim [153b] (01-11) bin Türkistan pirinin üstadı Sultan Hoca Ahmed Yesevî’dir. Meşrebim, Muhammed Alî’dendir. Nasibim, Allah’tandır.” dedi. Hünkâr Hazretleri, sözünü bu şekilde söyledi. Anadolu erenleri, bu söze delil istediler. Hünkâr Hâcî Bektâş Velî, Sultân Hoca Ahmed Yesevî’nin verdiği icazet-nâmeyi çıkarmaya niyetlendi. O anda gökyüzünden tomar olmuş bir nesnenin indiğini gördüler. Doğruca Hünkâr’ın önüne geldi, (Hünkâr) eline aldı. Bu, yeşil bir fermanı. O yeşil fermanın yeşil sayfasında: “Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla. Bilginlerin kalbini aydınlatan Allah’a hamd olsun.” yazıldığını okuyup gördüler. Soruları cevaplanmıştı. Hünkâr’ın zikrettiği gibi cevaplar, o (yeşil fermanın) içinde gizliydi. Bakıp okuduklarında anladılar ki Yüce Hünkâr tamamen söylediği [154a] (01-11) gibidir, hiç şüphe yoktur. Hepsi kalkıp bir kerede ulu önünde başlıklarını çevirdiler. Hünkâr Hâcî Bektâş Veli Hazretleri,

⁵ *kandil*: Bu kelime metinde *çırâk* olarak geçmektedir ve ‘ışık, mum’ anlamındadır. Şeyh, halifelik verdiği kişiye çırak, sofra, âlem (bayrak) ve seccade verir. Bu dört şeye dört nişan anlamında *çihâr alâmet* denir (Gölpınarlı, 2020: 139).

⁶ *meşreb*: Arapça ‘su içilen yer’ anlamına gelen bu söz, ‘huy, ahlak, tabiat, karakter’ manalarını veren bir terimdir. Meselâ, filanın meşrebi celalidir yani hiddetlidir, kırar yahut filanın meşrebi cemalidir yani her şeyi hoş görür, bağışlar gibi (Gölpınarlı, 2020: 137).

mezidleyip⁷ tekbir getirerek başlarına giydirdi ve onlara (birine) dost olarak yaklaşmayı öğretti. (Birine) dostça yaklaşmayı, Anadolu diyarına öncelikle Hünkâr Hazretleri getirdi. Ondan sonra orada toplanan bütün erenler Yüce Hünkâr'ın hizmeti için kendi müritlerinden onar mürit bıraktılar. Hünkâr Hazretleri'nin adını Ohtarmaç⁸ koydular. Hünkâr Hazretleri kabul etti ve müritleri yanına aldı. Bir beyitinde şöyle söylenir:

Ohtarmaç dirler mahfillerde söylerler

Yarın anda bellü ola erenlerin ve beglerin ulusu kimdir

[Ohtarmaç diye meclislerde söylerler. Mahşer günü erenlerin ve beylerin ulusu kimdir orada belli olur.]

Ondan sonra Hünkâr'ın mübarek nefesinden şunlar geldi: “Bütün tavlalardan ayrılan bizim tavlamızda oyalansın, fakat bizim tavlamızdan ayrılan hiçbir yerde eğlenecek yer buladmasın. Kaşınacak [154b] (01-11) tırnak dahi bulamasın.” dedi. Bu kadar işaretler meydana geldikten sonra Anadolu erenleri ayağa kalkıp makamlarına gitmek için izin istediler ve Hünkâr Hazretlerinin göndermesini talep ettiler. Hünkâr Hazretleri, o erenlerin her birine bir nasip sundu. Karaca Ahmet şöyle söyledi: “Sultanım, Hoca Ahmet Yesevî bizim hizmetimizdedir. Onu sana yadigâr verdik, (artık) sizin hizmetinizde olsun.” dedi. “Hayattayken emrinizde ve hizmetinizde olsun, öldükten sonra ise mezarınızda beklesin.” dedi. Karaca Ahmet dergâhında işlenen alamet budur ki bu zamana ve bugüne kadar işlenir. Hacı Bektâş Velî'nin yadigârıdır. Anadolu erenleri Hacı Bektâş Velî'den izin alıp makamlarına gittiler. “Allah, doğrusunu daha iyi bilir.”

⁷ *kisvet mezidlemek*: Sâlikin, başından çıkardığı serpuşu, şeyhin tekrar salike giydirip tekbir ederek kutlaması (Gölpınarlı, 2020: 140).

⁸ *Ohtarmaç*: Deveyi çöktürmeye *ıhtırmak*, devenin çökmesine *ıhmak* derler. *Vilâyet-Nâme*, Hacı Bektâş'ın, kendisine itiraz edenlere keramet gösterip onları susturmasını, kendisine derviş yapmasını bu kelimeyle ifade ediyor (Gölpınarlı, 2020: 140-141). Hacı Bektâş'a verilen bu isim, bu metinde *Ohtarmaç* olarak hareketli bir şekilde yazılmıştır.

9. DİZİNLER

9.1. Gramatikal Dizin

Sıra: a b c ç d e f g h ı i j k l m n o ö p r s ş t u ü v y z

A

aç- 1. (Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.- up 151a/02

2. Birleşik fiiller yapar.

a.- up 153a/03

şoḥbet a. → şoḥbet: 153a/03

ad İsim, ad.

a.+ in 154a/06

âdem (< Ar. *âdem*) İnsan, beşer.

â. 151a/05

âḥirü'l-âḥir (< Ar. *âḥirü'l-âḥir*) En sonunda.

â. 152a/11

aḥvâl (< Ar. *aḥvâl*) Durumlar, hâller.

a.+ i 152a/02

‘aql (< Ar. *‘aql*) Akıl.

‘a.+ ı başıma gel- Uyku, sarhoşluk, baygınlık gibi hallerden ayılmak, kendine gelmek: 151a/07

‘a.+ ı zâ’îl ol- Akli yok olmak, akli ortadan kalkmak: 151a/06

al- 1. (Herhangi bir şeyi) Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

a.- dı 153b/07

2. -de almak, -de bulundurmak.

a.- dı 154a/07

3. Birleşik fiiller yapar.

a.- duğın 149a/06

a.- up 154b/10

a.- uram 149a/08

a.- ursın 149a/07

icâzet a. → icâzet: 154b/10

selâm a. → selâm: 149a/06, 149a/07, 149a/08

‘ale’t-tertib (< Ar. *harf-i cer ‘alâ’dan + Ar. tertîb*) Düzenli bir şekilde, sırası ile.

‘a. 152b/09

‘âlem (< Ar. *‘âlem*) (İsim tamlamasının ikinci ögesi olarak) Bir şeyin kendi içinde veya aynı özelliği taşıyan şeylerin kendi aralarında meydana getirdiği bütün, kendilerine has bir dünya.

‘a.+ inden 148b/05, 149b/08

ammâ (< Ar. *ammâ*) Ama, fakat.

a. 149a/11, 150b/01

ân (< Ar. *ân*) Lahza, an.

â.+ a 154b/09

anda Orada, oraya.

a. 153a/07, 154a/08

andan 1. Ondan sonra, sonra.

a. 149a/11, 150a/03, 150a/06, 150a/07, 150a/09, 150b/04, 151b/02, 151b/05, 151b/07, 151b/11, 152b/07, 153a/02, 153a/06, 154a/04, 154a/09

2. Ondan.

a. 150b/03, 152a/07, 154b/01

anı Onu.

a. 150b/05, 150b/09, 153b/05, 154b/05

anıḡ Onun.

a. 149a/08, 150a/11, 152a/05, 153a/09

anlar Onlar.

- a. 151b/10
- a.+ uñ** 152a/08
- ‘arş** (< Ar. ‘arş) İslam inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.
- ‘a.+ a** 149b/05, 149b/08
- ‘a.+ uñ** 149b/11
- āsītān** (< F. āstān) Dergâh, tekke, büyük zaviye, asitane.
- ā.+ ında** 154b/08
- aşıl** (< Ar. aşl) Soy, nesep.
- a.+ ım (aşlım)** 153a/08
- aşağa** Alt taraf, aşağı.
- a. 151a/02
- ‘avdet** (< Ar. ‘avdet) Dönüş, geri geliş, gidilen yerden dönme.
- ‘a. it-** Evvelce bulunduğu yere veya duruma geri dönmek: 151b/08
- ayak** Ayak, bacak.
- a.+ ı (ayağı)** 150a/05
- a.+ ına (ayağına)** 152a/06
- a.+ ına (ayağına) düş-** Ayağına kapanmak, yalvarmak: 151a/11
- a. üzere kalk-** Ayağa kalkmak, dikilmek: 149a/03, 154b/02
- a. üzerine tırı gel-** Ayağa kalkmak, dikilmek: 150b/07
- ayrık** Artık, bundan sonra.
- a. 149b/03
- ‘azīm** (< Ar. ‘azīm) (Manevî bakımdan) Büyük, ulu, haşmetli.
- ‘a.** 150a/06
- B**
- bāb** (< Ar. bāb) Husus, mesele, konu.
- b.+ ı** 148b/03
- bağla-** Önüne engel koymak, kapatmak.
- b.- dılar** 149b/08
- b.- mışlar** 149b/10
- b.- yalum** 149b/06
- b.- yamadılar** 150a/07
- bākire** (< Ar. bākire) Kızlığı bozulmamış, kız, kız oğlan kız.
- b. idi** 149a/01
- baş** Baş, kafa, ser.
- b.+ ın** 150a/10
- b.+ ına urdı** Başına giydirmek: 151b/05
- b.+ ında** 150b/11
- b.+ larına urdı** Başlarına giydirmek: 154a/03
- ‘aklı b.+ ına gel-** → **‘aklı:** 151a/07
- başla-** Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek, şüru etmek.
- b.- dılar** 153a/03
- bāṭın** (< Ar. baṭın) Sır; görünmeyen, gizli olan.
- b.** 148b/03
- b.+ ları** 149b/09
- ba‘zı** (< Ar. ba‘z + F. -ı) Bazısı, bir kısmı, birazı, kimi.
- b.+ lar** 149b/05
- beg** Bey, soylu kişi, efendi, ileri gelen, nüfuzlu zengin kişi.
- b.+ lerin** 154a/08
- bekle-** Bekçilik etmek, yanında bulunup gözlemek, korumak, muhafaza etmek.
- b.- sün** 154b/07
- beli** (< F. belı) Evet, hay hay, peki.
- b.** 151b/07
- bellü** Anlaşılabak ve görülecek şekilde açık olan, meydanda, aşikâr, zâhir.
- b. ol-** Anlaşılabak ve görülecek şekilde meydana çıkmak, aşikâr olmak: 154a/08
- ben** Ben (Birinci tekil şahıs zamiri).
- b.** 150b/08, 151b/03

beşâret (< Ar. *bişâret*) Alışılmamış, acayip şeyler.

b. 152b/03

beyân (< Ar. *beyân*) Açıklama, anlatma, söyleme.

b. eyle- Bildirmek, anlatmak, söylemek: 152a/03

b. it- Bildirmek, anlatmak, söylemek: 148b/01

beyt (Ar. *beyt*) Dîvan edebiyatında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan ibaret nazım parçası.

b.+ inde 154a/07

beytullâh (< Ar. *beytu'llâh*) Allah'ın evi, Kâbe.

b. 149a/11

brak- (Eldeki bir şeyi) Tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

b.- dı 151a/07

bi-emrillâh (< Ar. harf-i cer *bi- + emr + Allâh*) Allah'ın emriyle.

b. 149b/11

bî-hüş (< F. *bî-hüş*) Akli başında olmayan, kendinden geçmiş, baygın, şaşkın, sersem.

b. ol- Kendinden geçmiş bir hâlde olmak, sersem olmak: 151a/06

bil- Anlamak, gerçeğine erişmek, idrak etmek.

b.- diler 150a/07, 153b/11

bildir- Bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak.

b.- ir 148b/04

bir 1. Bir sayısı.

b. 152a/09, 154a/01

2. Bir, herhangi bir (Belirsizlik sıfatı).

b. 149a/08, 149b/04, 150a/05, 150a/06, 150a/10, 150b/01, 150b/02, 150b/04, 150b/06, 150b/11, 151a/01, 152a/10, 152a/11, 152b/01, 153b/06, 154a/07, 154b/04

3. Bir kere, bir defa.

b. 150a/08, 152b/11

biraz Bir parça, azıcık, biraz.

b. 151a/07

birbiri Karşılıklı olarak bir diğeri, birbiri.

b.+ ne 149b/08

biri Bir kimse, her hangi bir şahıs.

her b. → her: 152b/10

her b.+ ne → her: 154b/04

birinci Sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk.

b. 150b/05

biz Biz (Birinci çokluk şahıs zamiri).

b. 152b/04

b.+ den 151a/10, 151b/06, 151b/08, 153a/02, 154b/05

b.+ e 149b/03, 151b/03

b.+ i 152b/04

b.+ im 151b/06, 151b/09, 154a/10

b.+ ler 152a/05

boşan- Ayrılmak, kurtulmak, çıkmak.

b.- an 154a/10, 154a/11

böyle (< *bu + eyle*) Bunun gibi, bu şekilde, böyle.

b.+ mi 151b/03

bu 1. Bu (İşaret sıfatı). En yakında olan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir.

b. 149b/07, 150a/03, 152b/01, 152b/03, 152b/05, 153b/02, 153b/03, 154b/01, 154b/09

2. Bu (İşaret zamiri). Yerini tuttuğu en yakındaki kimse ya da şeyi gösterir.

b.+ dur 149b/05, 151a/01

bugün Bugün.

b.+ e 154b/09

bul- 1. Arama sonucunda aranan şeyi elde etmek, görmek, karşılaşmak.

b.- amaya 154b/01

b.- amaz 152b/03

b.- sam 151b/04

2. (Kaybedilen bir şeyi) Tekrar elde etmek.

b.- up 152b/10

burhān (< Ar. *burhān*) Kanıt, delil, hüccet.

b. 153b/03

C

cem^c (< Ar. *cem*) Toplama, toplanma; bir araya gelme, getirilme.

c. ol- Bir araya gelmek, toplanmak: 152b/01, 152b/05, 154a/05

cevāb (< Ar. *cevāb*) Cevap, yanıt, karşılık.

c.+ lar 153b/10

su'āl c. olun- → **su'āl:** 153b/09

cins (< Ar. *cins*) Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesnelere topluluğu, tür, nevi.

c.+ i 150a/11

cinslü Bir cinse ait olan, bir cinse mensup olan.

c. 150a/11

cümle (< Ar. *cumle*) Bütün, hep, hepsi, herkes.

c. 149b/03, 153b/11, 154a/04

c.+ si 149b/07, 152b/11, 154a/01

c.+ siniñ 152a/09

Ç

çāre (< F. *çāre*) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.

ç. 152b/06

çat- (Odun, değnek, tüfek gibi uzun şeyler için) diğer uçları serbest kalacak biçimde bir ucundan çaprazlama kavuşturarak durdurmak, tutturmak, bir araya getirmek, birbirine dayamak.

ç.- alım 149b/05

ç.- dılar 149b/08

çekil- Birleşik fiiller yapar.

ç.- di 150a/10

ç.- üp 151b/01

girü ç. → **girü:** 151b/01

murākabeye ç. → **murākabe:** 150a/10

çerp Ansızın kuvvetlice vurma, vurarak kesme ve bu biçimdeki hareketleri anlatan kök.

ç. ol- Sönmek: 152a/09, 152b/02

çevir- Döndürmek, çevirmek.

ç.- diler 154a/02

kisvet ç. → **kisvet:** 154a/02

çıkār- (Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç.- a 153b/05

çirāk (< F. *çerāğ*) Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey.

ç.+ ları 152a/09

ç.+ larımız 152b/02

çift (< F. *cuft*) Karı kocadan veya bir takım meydana getiren şeylerden her biri.

ç.+ i 150b/01

çiftlü Bir çifte ait olan, bir çifte mensup olan.

ç. 150b/01

çün (< F. *çün/çun*) Çünkü, için, dolayı, sebebiyle, mademki; ne zaman ki, gibi, -dığı zaman, -ınca/-ince vb. anlamlara gelen edat. ↔ **çünki, çünkim.**

ç. 149a/05

çünki (< F. *çün+ki*) Çünkü, için, dolayı, sebebiyle, mademki; ne zaman ki, gibi, -dığı zaman, -ınca/-ince vb. anlamlara gelen edat. ↔ **çün, çünkim.**

ç. 153b/11

çünkim (< F. *çün + T. kim*) Çünkü, için, dolayı, sebebiyle, mademki; ne zaman ki, gibi, -dığı zaman, -ınca/-ince vb. anlamlara gelen edat. ↔ **çün, çünki.**

ç. 148b/04, 149b/09, 152a/04

D

dahı “Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de vb.” anlamlara gelen kuvvetlendirme sözü.

d. 150a/04, 150a/08, 150a/10, 151a/01, 151a/05, 151b/01, 151b/03, 151b/04, 152a/03, 152b/11, 154b/01, 154b/09

da‘vet (< Ar. *da‘vet*) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.

d. **eyle-** Çağırarak, davet etmek: 151b/10, 152a/04

d. **kıl-** Davet etmek, çağırarak: 152b/04

degil Değil (Olumsuzluk edatı).

d.+ **dir** 150b/03

degin Bir işin sona erdiği zamanı ve yeri gösteren edat, -e kadar, -e dek.

d. 149b/06, 149b/09, 154b/09

delil (< Ar. *delil*) Bir şeyin varlığını, aslını, ne olduğunu ispatlamaya yarayan şey, burhan, kanıt.

d. 153b/03

dem (< F. *dem*) An, zaman.

d. 150a/10

derviş (< F. *derviş*) Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslah eden, varlık iddiasından geçip Allah’ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk’a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarikat müntesibi, derviş.

d. 153a/01

d.- **i zî-şân** Şanlı derviş: 151a/09

dest-pūs (< F. *dest + būs*) El öpme.

d. **it-** El öpmek: 152b/08

destūr (< F. *destūr*) İzin, ruhsat, müsaade.

d. **dile-** İzin istemek: 154b/03

deyü Diye, diyerek, deyip.

d. 149a/07, 151a/10

di- Demek, söylemek.

d.- **di** 148b/06, 149a/05, 149a/09, 149a/11,

149b/11, 150b/04, 150b/09, 151a/01, 151b/04, 151b/07, 151b/11, 152a/04, 153b/02, 154b/01, 154b/06, 154b/07, 154b/08

d.- **diler** 149a/10, 149b/04, 149b/05, 149b/06, 150a/03, 150a/09, 150b/05, 150b/09, 152a/02, 152a/06, 152b/03, 152b/06, 152b/07, 153a/02, 153a/04, 153a/05

d.- **mekle** 153a/08

d.- **rler** 150b/6, 154a/08

dile- Birleşik fiiller yapar.

d.- **diler** 153a/02, 154b/03

d.- **yüp** 151a/09

destūr d. → destūr: 154b/03

‘özürler d. → ‘özür: 151a/09, 153a/02

din (< Ar. *din*) İman, inanç, din.

d.+ **e** 151b/07

dişi Erkeğin karşıt cinsi, kadın, dişi.

d. 151b/06

diyār (< Ar. *diyār*) Memleket, ülke, belde, el.

d.+ **ma** 154a/04

d.+ **inda** 148b/10

dur- 1. Var olmakta devam etmek, varlığını sürdürmek.

d.- **ur** 150b/01

2. Şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak.

d.- **dı** 151b/02

düş- 1. Yansımak, aksetmek, vurmak.

d.- **di** 150a/07, 150b/03

2. Birleşik fiiller yapar.

ayağına d. → ayak: 151a/11

E

eger (< F. *ger/eger*) Eğer, şayet. (Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir.)

- e. 149b/01, 151b/03
- eglen-** Oyalanmak, durmak, eğlenmek, beklemek, kalmak.
- e.- e 154a/10
- e.- **meve** 154a/11
- eksiklik** Tam ve mükemmel olmama, kusur, noksanlık.
- e. 151a/10
- e. **it-** Kusurlu davranmak, eksik bir davranışta bulunmak: 153a/01
- el 1. El.**
- e. **göğüse koy-** Saygı ifadesi olarak elleri kavuşturup ayakta durmak: 149a/04
- e.+ **in öp-** Saygı ifadesi olarak bir kimsenin elini öpüp alınma koymak: 151a/11
- e.+ **inden** 151a/07
- e.+ **ine** 153b/06
2. iyelik ekleriyle kullanıldığında sahiplik, mülkiyet ifade eder.
- e.+ **imizden** 152b/02
- elbette** (< Ar. *el-bettete* > *el-bette* > *elbetde*) Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.
- e. 152b/07
- elli yedi biñ** Elli yedi bin sayısı.
- e. 148b/07, 152a/04
- emr** (< Ar. *emr*) Emir, buyruk.
- e.+ **iñde ve hizmetinñde ol-** Birinin emrinde ve hizmetinde çalışma görevini yerine getirmek: 154b/06
- e.+ **iñiz** 153a/01
- er** Erkek, er.
- e. 149a/08, 149b/01, 149b/02, 149b/04, 150a/07, 150a/09, 150b/06, 151b/02
- e.+ **dir** 150b/03
- e.+ e 151b/02
- e.+ **iñ** 149a/09, 152b/03, 152b/05, 152b/06
- eren** Ermiş velî, evliyâ, eren.
- e.+ **ler** 149a/06, 149a/09, 149a/11, 152a/05, 154a/05
- e.+ **lerden** 153a/02
- e.+ **lerdendir** 151a/10
- e.+ **lerdenem** 153a/07
- e.+ **lere** 149a/08, 151b/09, 152a/01, 152a/03
- e.+ **leri** 148b/06, 148b/08, 150a/06, 150b/04, 152a/03, 153b/03, 154b/02, 154b/10
- e.+ **lerinden** 149a/10
- e.+ **lerine** 148b/03, 148b/05, 151b/08
- e.+ **lerin** 149a/01, 154a/08, 154b/04
- erkek** Er, erkek.
- e. 151b/06
- eñnâ'** (< Ar. *eñnâ'*) Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, ân.
- e.- **yı kelâm** Söz sırası, söz ânı. 153a/03
- ev** (İsim tamlamasının ikinci ögesi olarak) İçinde belli bir iş görülen veya belli bir maksat için kullanılan yer.
- e.+ **inden** 148b/03
- evliyâ** (< Ar. *evliyâ*) Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerametler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kullar, ermişler, velîler.
- e. 153a/11
- evvelâ** (< Ar. *evvelâ*) İlk önce, ilk olarak.
- e. 154a/04
- ey** (İsimden önce hitap ünlemi) Ey, hey, bre, be vb. anlamlara gelir.
- e. 151a/09
- eyle-** "Etmek, yapmak" anlamında yardımcı fiil.
- e. 151b/10
- e.- **di** 151a/11, 151b/11, 152a/03, 152a/04, 153b/04, 154a/07

e.- diler 149b/07, 152a/06

beyân e. → 152a/03

da‘vet e. → 151b/10, 152a/04

ķabûl e. → 154a/07

ķaşd e. → 153b/04

miskînlik e. → 151a/11, 151b/11

serkeşlik e. → 152a/06

ezi- (Üstüne bastıran bir kuvvetin etkisiyle)
Yassılmak, çığnenmek, ufalanmak,
parçalanmak.

e.- di 150a/06

F

fermân (< F. *fermân*) Emir, buyruk.

f.+ da 153b/07

f.+ idi 153b/07

fi‘l-ķâl (< Ar. *fi‘l-ķâl*) O anda, hemen şimdi.

f. 151a/09

G

ġayb (< Ar. *ġayb*) Göz önünde olmayan, gözle
görülmeyen, gizli olan şey, hâl ve keyfiyet.

ġ. ol- Ortadan kalkıp ne olduğu bilinmez olmak:
152a/11 ↔ **ġayıp.**

ġayıp (< Ar. *ġayb*) Göz önünde olmayan, gözle
görülmeyen, gizli olan şey, hâl ve keyfiyet.
↔ **ġayb.**

ġ. ol- Ortadan kalkıp ne olduğu bilinmez olmak:
152b/02

ġayrı (< Ar. *ġayr* + T. -i) Başka.

ġ. 150b/03

ġazâb (< Ar. *ġazâb*) Aşırı hiddet, intikam alma duy-
gusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım.

ġ. 151a/02

geç- 1. Bir yerden başka bir yere geçmek.

g.- diklerin 148b/01

2. Girmek, gelmek.

g.- üp 149b/06, 152b/10

gel- 1. (-den, -e) Gelmek, varmak, ulaşmak.

g. 151b/11

g.- di 150a/07, 151a/11

g.- diler 152b/08

g.- duġı 151a/04

g.- dünüz 151b/03

g.- iyor 149a/08

g.- mege 151b/10

g.- miş idi 150b/07

g.- üp 149a/05, 153b/06

g.- ürdim 151b/04

g.- ürsüz 151b/03

2. Gelmek, girmek.

g.- iñ 149b/04

3. Bulunduġu yerden ayrılıp geri dönmek,
avdet etmek.

g.- düġiñ 151b/08

4. Etkisini kuvvetle hissettirmek, işlemek,
nüfuz etmek.

g.- di 154a/09

5. Birleşik fiiller yapar.

g.- di 148b/05, 150b/07, 151a/07

g.- diñ 150a/02

g.- üp 152b/11

‘aķlı başına **g.** → ‘aķl: 151a/07

ayak üzerine tırı **g.** → ayak: 150b/07

nuķa **g.** → nuķ: 152b/11

şafâ **g.** → şafâ: 150a/02

yakın **g.** → yakın: 148b/05

geliş Gelmek işi, vusul.

g.+ i 149a/09, 149a/11

g.+ im 153a/07

gerek Lazım, gerek.

g. 149b/01

- g.+ dir** 152b/07
- getür-** 1. (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek.
- g.- di** 154a/04
- g.- e** 150b/05
2. Birleşik fiiller yapar.
- g.- medik** 153a/01
- yerine g. → yer:** 153a/01
- gibi** Gibi, benzer (Benzetme edatı).
- g.** 150a/06, 150a/11, 152a/03, 153b/10, 154a/01
- gir-** 1. (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dahil olmak, duhul etmek.
- g.- di** 150a/07
- g.- di mi** 150a/09
- g.- ecek** 149b/02
- g.- mesün** 149b/06
- g.- meye** 149b/01, 149b/04
2. Bürünmek.
- g.- üp** 151a/05
- girü** Geri, sonra, tekrar, yine.
- g.** 151a/05, 152a/07
- g. çekil-** (Bulunduğu yerden) Arkaya, geriye doğru gitmek: 151b/01
- g.+ ye** 151b/08
- git-** (Bir yerden bir yere) Hareket etmek, gitmek.
- g.- diler** 154b/11
- g.- mege** 154b/02
- göğüs** Sine, göğüs.
- g.+ e (gögse)** 149a/04
- el g.+ e koy- → el:** 149a/04
- gökçe** Maviye çalar renk, mavimsi, mavimtrak.
- g.** 150b/02
- gökyüzi** Gökkubbe, sema, âsuman, felek.
- g.+ nden** 153b/05
- gömül-** (Bir şeyin içine) Derinlemesine girmek.
- g.- di** 150a/05
- g.- ür** 150a/06
- gör-** Görmek, bakmak, algılamak.
- g.** 150a/08
- g.- di** 149b/10, 150b/11, 151a/08
- g.- diler** 149a/06, 152b/01, 152b/09, 153b/05, 153b/07
- g.- düm** 150a/11
- g.- düj** 151b/09
- görıcı** Görme, bakma işini yapan. ↔ **gözici.**
- g.+ sisin** 150a/08
- göster-** Etmek, yapmak.
- g.- medik** 152b/04
- g.- mediler** 152a/06
- itâ'at g. → itâ'at:** 152a/06, 152b/04
- göz** Göz, görme organı.
- g. ur-** Dikkatle bakmak: 150a/11, 150b/02
- gözici** Gözetlemek işini yapan kimse. ↔ **görıcı.**
- g.+ si** 148b/08
- gügercin** Güvercin.
- g.** 150a/03, 150b/02, 150b/11
- g.+ den** 151b/03
- gün** Gün.
- g.** 152a/10, 152a/11
- H**
- haber** (< Ar. *haber*) Haber, bilgi, malumat.
- h.+ i** 152a/05
- hâl** (< Ar. *hâl*) Durum, vaziyet.
- h.** 152a/02, 152b/01, 154b/06
- h.+ dir** 152b/01
- hâl+ i** 154a/11
- halife** (< Ar. *halife*) Bir müridin, dervişleri

- arasından mürşit olmaya ve derviş yetiştirmeye manen ehliyet kazanmış olduğu için seçip belli bir usul içinde irşada memur ettiği müridi.
- h.+ lerinden idi** 150b/07
- halk** (< Ar. *ḥalk*) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu.
- h.+ in** 149b/03
- hamîr** (< Ar. *ḥamîr*) Hamur, maya.
- h.+ e** 150a/06
- hân** (< F. *hân*) Şehirlerde, kasabalarda veya yolların geçit yerlerinde yolcuların konaklaması, kendilerinin ve hayvanlarının geceleme için yapılmış bina.
- h.+ da** 151a/04
- havâle** (< Ar. *ḥavâle*) Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme. ↔ **havâlet**.
- h. ol-** Kendini bir yere doğru yöneltmek, kendini bir yöne doğru savurmak: 151a/03
- havâlet** (< Ar. *ḥavâle*) Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme. ↔ **havâle**.
- h.** 154b/03
- h.+ inüz** 150b/08
- hayât** (< Ar. *ḥayât*) Doğumdan ölüme kadar geçen süre, yaşanan, yaşanmakta olan veya ileride yaşanacak zaman, ömür.
- h.+ ında** 154b/06
- hâzır** (< Ar. *ḥâzır*) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.
- h. idiler** 148b/08
- hem** (< F. *hem*) Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zaten” manaları katarak anlamı kuvvetlendirir.
- h.** 149b/07
- hemân** (< F. *hemân*) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.
- h.** 150b/10, 151a/01, 153b/05
- henüz** (< F. *henüz*) Daha, hâlâ, şimdiye kadar, elan.
- h.** 149a/01
- hep** (< F. *hamâğ* ?) Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün.
- h.** 149b/02
- her** (< F. *her*) (Belirsizlik sıfatı olarak) Her, her bir.
- h.** 150a/11
- h. biri** Teker teker, hepsi: 152b/10, 154b/04
- hevâ** (< Ar. *hevâ*) Yeryüzünden yukarıya doğru bakıldığında görülen boşluk, hava.
- h.+ dan** 150a/04
- h.+ ya** 150b/10, 151a/02
- heybet** (< Ar. *heybet*) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet.
- h.** 150a/06, 150b/03
- hezâr** (< F. *hezâr*) Bin.
- h.** 153a/11
- hiçbir** (< F. *hiç* + T. *bir*) Olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe ait olduğunu anlatır.
- h.** 154a/11
- hin** (< Ar. *ḥin*) Zaman, vakit.
- h.+ de** 148b/07
- hizmet** (Ar. *ḥidmet*) Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.
- h.+ imizdedir** 154b/05
- h.+ inde** 154a/05
- h.+ inde ol-** için gereken her şeyi yapmaya hazır olmak: 154b/06, 154b/07
- emrinde ve h.+ inde ol- → emr:** 154b/06
- huzûr** (< Ar. *ḥuzûr*) Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, O makam veya şahsın önü, katı, yanı.
- h.- i şerîf** Kutsal makam, yüce huzur: 152b/08

h.+ ina 152a/04, 152b/06

Ḥūdā (< F. *Ḥudā*) Allah, Tanrı, Cenâbıhak.

Ḥ.+ dandır 153b/02

İ

i- İmek (cevher fiili). “idi, imiş, ise, iken” şekilleri vardır.

i.- di 148b/09, 149a/01, 150b/06, 150b/07, 153b/09, 153b/10

i.- diler 148b/08

ibn (< Ar. *ibn*) Oğul.

i.- i Resülallāh Peygamberimiz Hz. Muhammed’in oğlu, peygamberin soyundan gelen: 150a/02

icāzet (< Ar. *icāzet*) İzin, müsâade, ruhsat.

i. al- İzin almak: 154b/10

icāzet-nāme (< Ar. *icāzet* + F. *nāme*) Bir kimseye icazet verildiğini gösteren belge, diploma, şahadetname, icazet.

i. 153b/05

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

i.+ inde 153b/10

iʿlām (< Ar. *iʿlām*) Bildirme, anlatma.

i. it- Bildirmek, anlatmak: 151b/09

ile İle (Bağlaç).

i. 149a/03, 149b/11, 150a/04, 150b/01, 150b/08, 151a/01, 151a/02, 151a/05, 151a/09, 151b/04, 151b/10

ilerü Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf, ileri.

i. 151a/10

imdi Şimdi.

i. 149b/01

in- (Bulunduğu yerden) Aşağıya doğru gelmek, inmek.

i.- er 153b/06

i.- erken 151a/06

ʿināyet (< Ar. *ʿināyet*) Lutuf, ihsan, iyilik.

ʿi. 151a/10

iste- (Bir şeyin yapılmasını veya kendisine verilmesini) Dilemek, talep etmek.

i.- diler 153b/03

istikbāl (< Ar. *istikbāl*) Birini karşılama.

i. it- Karşılama: 150a/01

işit- Duymak, işitmek.

i.- ıcek (ışidicek) 152a/05

işlen- Yapılmak, işlenmek.

i.- en 154b/08

i.- ür 154b/09

it- (1) 1. Yapmak, etmek, kılmak, işlemek.

i.- dügi 152a/08

2. Türkçede birçok kelimenin sonuna gelecek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil. “Yapmak, etmek, kılmak” anlamlarında birleşik fiiller yapar.

i. 151b/09

i.- dik 152b/04, 153a/01

i.- diler 152b/08

i.- dügi 153b/10, 153b/11

i.- elim (idelim) 149b/04

i.- er (ider) 148b/01, 149b/02, 149b/03

i.- eyim (ideyim) 150b/09

i.- mek 149b/01

i.- üp (idüp) 149a/04, 150a/01, 150b/05, 151b/05, 151b/08, 152b/07, 153a/04, 153b/11, 154a/03

ʿavdet i. → ʿavdet: 151b/08

beyān i. → beyān: 148b/01

dest-pūs i. → dest-pūs: 152b/08

eksiklik i. → eksiklik: 153a/01

- i'fām i.** → **i'fām:** 151b/09
- istikbāl i.** → **istikbāl:** 150a/01
- ittifāk i.** → **ittifāk:** 152b/07
- muḥib i.** → **muḥib:** 149b/03
- naẓar i.** → **naẓar:** 153b/11
- şayd i.** → **şayd:** 150b/05
- şayd i.** → **şayd:** 150b/09
- selām i.** → **selām:** 151b/09
- serkeşlik i.** → **serkeşlik:** 152b/04
- su'āl i.** → **su'āl:** 153a/04
- su'āl i.** → **su'āl:** 153a/04
- tedbīr i.** → **tedbīr:** 149b/01
- tedbīr ve tedārik i.** → **tedbīr:** 149b/04
- tekbīr i.** → **tekbīr:** 151b/05, 154a/03
- teveccūh i.** → **teveccūh:** 149a/04
- zabt i.** → **zabt:** 149b/02
- zikir i.** → **zikir:** 153b/10, 153b/11
- it- (2)** Söylemek, demek.
- i.- **di** 149a/07, 149a/10, 149b/05, 150a/10, 150b/08, 151a/09, 151b/02, 151b/05, 151b/07, 152a/02, 152a/03, 153a/07, 154b/04
- i.- **diler** 149a/09, 149a/11, 150a/01, 150a/08, 150b/04, 152b/01, 153a/01
- iṭā'at** (< Ar. *iṭā'at*) Emre uyma, söz dinleme.
- i. **göster-** Söz dinlemek, alınan karar uymak, itaat etmek: 152b/04, 152a/06
- itdür-** “Başkası vasıtasıyla yapmak veya başkasının yapmasına yol açmak, yapmaya zorlamak” anlamında yardımcı fiil.
- i.- **di** 154a/03
- tevellā i.** → **tevellā:** 154a/03
- ittifāk** (< Ar. *ittifāk*) Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.
- i. **it-** Birlikte hareket etmek üzere sözleşmek, anlaşmak: 152b/07

- ķabūl** (< Ar. *ķabūl*) Verilen bir şeyi alma, geri çevirmeme.
- ķ. eyle-** Verilen bir şeyi almak, kabul etmek: 154a/07
- ķadar** (< Ar. *ķadar*) “Kadar, miktar, ölçü, derece, zaman, -dek, aşığı yukarı vb.” anlamlara gelecek şekilde kullanılır.
- ķ.** 151b/06, 154b/01
- ķal-** Var durumda olmak, mevcut bulunmak [Bu anlamda daha çok olumsuz şekli kullanılır.]
- ķ.- maz** 149b/03
- ķaldır-** Bulunduğı yerden yukarıya doğru hareket ettirmek, kaldırmak.
- ķ.- dı** 150a/10
- ķalk-** 1. Oturur veya yatar durumdan çıkarak ayakları üzerinde doğrulmak, ayaküstü durmak.
- ķ.- dı** 151a/08
- ķ.- up** 151a/09, 151b/11, 154a/01
2. Birleşik fiiller yapar.
- ķ.- up** 149a/03, 154b/02
- ayak üzere ķ.** → **ayak:** 149a/03, 154b/02
- ķanad** Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ, kanat. ↔ **ķanat.**
- ķ.** 149b/05
- ķ.+ a** 149b/05
- ķanat** Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ, kanat. ↔ **ķanad.**
- ķ.+ ların** 149b/07
- ķanda** Nerede.
- ķ.+ dır** 150a/08
- ķap-** Birdenbire çekip almak, yakalayıp tutmak.
- ķ.- dı** 151a/06
- ķardaş** Kardeş.
- ķ.+ ları** 148b/06

karşu Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi, karşı.

k.+ sında 151a/08

kaşd (< Ar. *kaşd*) Niyet, istek, amaç, gaye.

k. eyle- Bir amaç güderek bir işe girmek, niyet etmek: 153b/04

kaşım- Kendi kendini kaşımak.

k.- acak 154a/11

kat Huzur, yan, ön.

k.+ imuza 151b/10

k.+ ina 152b/05

k.+ umıza 151b/10

kaynat- Bir şeyin, pişirmek veya belli bir işleme tabi tutmak amacıyla su veya bir sıvı içinde kaynamasını sağlamak.

k.- ırdı (kaynadırdı) 149a/02

kelām (< Ar. *kelām*) Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade.

k.+ da 153a/03

esnā²-yı k. → esnā²: 153a/03

kemlik (< F. *kem* + T. *lik*) Kötülük.

k. 153a/02

kendü Kendi, kendisi.

k. 152a/04, 152b/09, 152b/10, 154a/05

k.+ lerine 152b/04

k.+ si 149a/09, 149a/10

k.+ ye 149b/03

kerem (< Ar. *kerem*) Lutf, iyilik, merhamet, ihsan.

k. 151a/10, 153a/02

kerre (< Ar. *kerre*) Defa, kez, sefer.

k. 149a/04, 152a/09

kez Defa, kere, sefer.

k.+ den 152b/11, 154a/01

kıl- "Etmek, eylemek, yapmak" anlamında birleşik fiiller yapar.

k.- dı 152b/04

k.- dılar 154b/03

k.- mazuz 152b/02

da^{vet} k. → da^{vet}: 152b/04

rüşen k. → rüşen: 152b/02

taleb k. → taleb: 154b/03

kırk Kırk sayısı.

k. 152a/11

kız Dişi cinsten olan evlat, kız.

k.+ ıdır 149a/01

ki (< F. *ki*) Ki (Bağlama edatı). ↔ **kim (2).**

k. 148b/03, 149b/01, 149b/04, 149b/05, 150a/07, 152b/01, 152b/09, 153a/08, 153b/04, 153b/05, 153b/08, 154a/09, 154a/11, 154b/08

kim (1) Kim, hangi kimse (Soru zamiri).

k.+ den 153a/05

k.+ dir 153a/05, 154a/09

k.+ iñ 149a/07, 153a/04

kim (2) Kim, ki (Bağlama edatı). ↔ **ki.**

k. 149b/10, 150b/04, 150b/11, 151a/06, 151a/07, 151a/08, 151a/09, 152a/01, 152b/09, 153b/07, 153b/09

kimse Kimse, herhangi bir kişi. ↔ **kimsene.**

k. 150a/11, 150b/04

kimsene Kimse, herhangi bir kişi. ↔ **kimse.**

k. 150b/02, 151a/01

kisvet (< Ar. *kisvet* "elbise") Başlık, serpuş.

k. çevir- Sâlikin, başından çıkardığı serpuşu, şeyhin tekrar salike giydirip tekbir ederek kutlaması: 154a/02

k.+ in 151b/01

k.+ ine 151b/05

ko- 1. (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.
↔ **ko-**

k.- dı 151b/01

2. (Birini) Bir işe yerleştirmek, tayin etmek.
ķ.- dılar 154a/06
3. İzin vermek, serbest bırakmak, ellememek.
ķ.- mayavuz 149b/04
- ķon-** (Uçucu şey) Uçmasına son verip bir yerde durmak, konmak.
ķ.- dı 150a/05
- ķoy-** (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek. ↔ **ķo-**
ķ.- up 149a/04
el gögüse ķ. → el: 149a/04
- ķög** Kōy. ↔ **ķōy.**
ķ.+ i 150b/01
- ķōy** Kōy. ↔ **ķōg.**
ķ.+ ünüñ 150b/11
ķ.+ ünüñ 150a/04
- ķubbetü'l-bağī** (< Ar. *ķubbe* + *bağī*) Başkaldırı kubbesi, zulüm kubbesi.
ķ. 150a/01
- ķuvvet** (< Ar. *ķuvvet*) Güç, kuvvet.
ķ.+ iñ 150b/09
- ķülliyen** (< Ar. *ķulliyen*) Bütünüyle, tamamen.
ķ. 150a/10
- L**
- lāzım** (< Ar. *lāzım*) Gerekli, lüzumlu.
l. 152a/05
- M**
- maħall** (< Ar. *maħall*) Yer, mekân, mevki.
m.+ e 151a/04
- maħfil** (< Ar. *maħfil*) Konuşup görüşmek, çeşitli konularda fikir alış verişinde bulunmak vb. amaçlar için bir araya gelinen yer, toplantı yeri.
m.+ lerde 154a/08
- maħlūķ** (< Ar. *maħlūķ*) Yaratılmış şey, insan, hayvan, yaratık.
m. 150a/11
- maķām** (< Ar. *maķām*) Durulacak yer, durak, mekân, mahal.
m.+ ma 152a/07, 154b/02, 154b/10
- maķāmlu** Makamı olan, yeri olan, belli bir mekânı olan.
m. 152a/07, 154b/02, 154b/10
- ma'lūm** (< Ar. *ma'lūm*) Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey).
m. ol- Bilinmek: 148b/10, 152a/08
- ma'nī** (< Ar. *ma'nā*) Madde ve cismin dışında olan şey, iç, bātın, ruh.
m. 148b/05, 149b/08, 149b/09
- mazlūm** (< Ar. *mazlūm*) Yumuşak, uysal, sessiz, sakin (kimse).
m. 151b/04
- meclis** (< Ar. *meclis*) Toplantı, meclis.
m.+ de 148b/08, 149a/01, 149a/05
m.+ e 151b/08, 152a/01
m.+ lerinde 152b/09
- mecmū^c** (< Ar. *mecmū^c*) Bütün, hep, cümle.
m. 154a/10
m.+ nıñ 152a/11
- melek** (< Ar. *melek*) Melek, ferişte.
m.+ ler 150a/01
- merħabā** (< Ar. *merħabā*) “İyi günler, günaydın” anlamında selamlaşma sözü.
m. 150a/02
- mestūr** (< Ar. *mestūr*) Örtülü, kapalı, gizli, saklı.
m. idi 153b/10
- meşhūr** (< Ar. *meşhūr*) Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
m.+ dur 153a/09
- meşreb** (< Ar. *meşreb*) Davranış biçimi, yaşayış tarzı, gidiş, yol, meslek.

m.+ im 153b/01

m.+ iñüz 153a/05

mezār (< Ar. *mezār*) Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.

m.+ ırj 154b/07

mezidle- Arttırmak, çoğaltmak, ziyadeleştirmek.

m.- yüp 154a/03

mişāl (< Ar. *mişāl*) Benzer, gibi, manend, nazir.

m.+ i 151a/03

miskīnlik Kulun, gerçek zengin Cenâbıhak olduğunu ve kendisinin O'na karşı mutlak bir ihtiyaç içinde bulunduğunu bilmesi durumu, fakr.

m. eyle- Acizliğini kabul etmek, boyun eğmek: 151a/11, 151b/11

muhib (< Ar. *muhibb*) Dost, yâr.

m. it- Dost yapmak: 149b/03

muhkem (< Ar. *muhkem*) Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlaştırmış, sağlam, kuvvetli.

m. 149b/06, 151a/06

murākabe (< Ar. *murākabe*) Bakıp gözetme, göz altında bulundurma, denetleme, denetim, kontrol.

m.+ ye çekil- Bakıp gözetlemek, göz altında bulundurmak, denetlemek: 150a/10

muṭlaḳ (< Ar. *muṭlaḳ*) Kesin olarak, mutlaka, mutlak surette.

m. 152b/03

mübārek (< Ar. *mübārek*) Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes.

m. 150a/05, 150a/10, 154a/09

mülk (< Ar. *mulk*) Ülke, âlem, diyar.

m.+ in 149b/02

mürīd (< Ar. *murīd*) Tarikata girip bir mürşide bağlanan kimse, kendi iradesini Hakk'ın iradesine terk edebilmek için bir mürşidin terbiyesine giren derviş.

m. 154a/06

m.+ idir 149a/03

m.+ leri 154a/07

m.+ lerinden 154a/05

mürşid (< Ar. *murşid*) Hak ve hakikate erişme yolunda müritlerine örnek olan, onları irşat eden, rehberlik eden kimse, şeyh.

m.+ im 153a/11

m.+ iñüz 153a/05

N

n'ola "Evet, hay hay, peki" anlamında kullanılan kalıplaşmış bir cevap edatı.

n. 150b/09

naşīb (< Ar. *naşīb*) Manevi feyz (Bilhassa Bektaşilerde "tarikata girme, bir Bektaşi babasına intisap etme" anlamında kullanılır).

n. şun- Bir Bektaşi babası birini törenle Bektaşiliğe kabul etmek: 154b/04

n.+ im 153b/02

n.+ iñüz 153a/05

nażar (< Ar. *nażar*) Bakış, bakma, göz atma.

n. it- Bakmak: 153b/11

n. şal- Bakmak: 149b/10, 150a/11, 150b/02, 150b/10

n.+ ında 151b/01, 153b/06

ne 1. Soru sıfatı.

n. 149a/10, 149b/01

2. Ne, hangi şey (Soru zamiri).

n. 151b/06, 151b/09, 152a/05, 152b/01, 153a/04, 153b/09

n.+ dir 152a/02, 152b/03

nebevīyyi'l-Muḥammedi (< Ar. *nebevīyyi'l-Muḥammedi*) Hz. Muhammed ile ilgili, peygambere ait.

n.+ yem 153a/08

nefes (< Ar. *nefes*) Soluk, soluma, nefes.

- n.+ imüzden** 151b/10
- n.+ inden** 154a/09
- nerden** Hangi yerden, hangi taraftan.
- n.+ den** 149a/09
- nesl** (< Ar. *nesl*) Bir kimsenin zürriyeti, evlat ve torunları, soy, sülale, döl.
- n.+ isiz** 153a/04
- nesne** Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.
- n.** 153b/06
- nezir** (< Ar. *nezir*) Adak.
- n.+ imiz** 151b/07
- nice** 1. Çok, pek çok, birçok.
- n.+ sin** 151a/02
2. Nasıl.
- n.** 152b/09
- nūr** (< Ar. *nūr*) Gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziya.
- n.+ dan** 150a/01
- n.+ ina** 153a/11
- nuṭṭ** (< Ar. *nuṭṭ*) Söz, konuşma, kelim.
- n.+ a gel-** Söz söylemek, konuşmak: 152b/11

O

- o** O (İşaret sıfatı).
- o.** 152a/01
- oğul** Erkek evlat, genç delikanlı.
- o.+ ıdır (oğlıdır)** 153a/09, 153a/10, 153a/11
- o.+ iyam (oğlyam)** 153a/09
- oḡu-** Okumak.
- o.- dılar** 153b/07, 153b/11
- ol** 1. O (Üçüncü tekil şahıs zamiri).
- o.** 149b/02
2. O (İşaret sıfatı).
- o.** 148b/07, 149a/01, 149a/05, 149a/06, 149a/09,

- 149a/11, 149b/01, 149b/04, 150a/04, 150a/05, 150a/07, 150a/09, 150b/03, 150b/05, 151a/04, 151b/04, 152a/04, 152a/05, 152a/06, 152b/03, 152b/05, 152b/06, 152b/10, 153b/07, 154a/04, 154b/03

3. O (İşaret zamiri).

o.+ dur 148b/03, 154b/08

ol- 1. Meydana gelmek, vuku bulmak.

o.- a 154a/11

o.- dı 151a/10

o.- duḡı 152a/02

o.- ıcaḡ 152a/08

2. Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.

o.- maz 152b/01

3. Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.

o.- an 149a/06, 153a/07

o.- sa 150b/04

o.- sun 150b/09

o.- ursa 151b/06

4. (Bir şeye) Sahip olmak.

o.- sun 151b/07

5. İsim-fiillerden sonra anlamı kuvvetlendirmek, değişik bir ifade sağlamak için bir üslup özelliği olarak kullanılır.

o.- ursa 149b/02

6. "Olmak, bulunmak, meydana gelmek" anlamında yardımcı fiil.

o.- a 154a/08

o.- an 154a/05

o.- dı 148b/10, 151a/06, 151b/11, 152a/08, 152a/09, 152a/11, 152b/02, 154b/01

o.- dılar 149b/07, 152b/01

o.- dıyisa 151b/09

o.- sun 154b/06, 154b/07

o.- up 151a/03, 151a/06, 152b/05, 153b/06

‘aḡlı zā’il o. → ‘aḡlı: 151a/06

bellü o. → **bellü:** 154a/08

bî-hüş o. → **bî-hüş:** 151a/06

cem^c o. → **cem^c:** 152b/01

cem^c o. → **cem^c:** 152b/05

cem^c o. → **cem^c:** 154a/05

çerp o. → **çerp:** 152a/09, 152b/02

emriñde ve hizmetinñde o. → **emr:** 154b/06

ğayb o. → **ğayb:** 152a/11

ğayıp o. → **ğayıp:** 152b/02

havāle o. → **havāle:** 151a/03

hizmetinde o. → **hizmet:** 154b/06, 154b/07

ma^clüm o. → **ma^clüm:** 148b/10, 152a/08

rāzı o. → **rāzı:** 149b/07

revāne o. → **revāne:** 151b/11

tomar o. → **tomar:** 153b/06

vāki^c o. → **vāki^c:** 151b/09

vāki^c o. → **vāki^c:** 154b/01

olun- “Etmek” yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiilleri edilgen duruma getiren ve eskiden daha çok kullanılıp şimdi kullanılma alanı daralmış bulunan yardımcı fiil.

o.- miş idi 153b/09

o.- ur 154a/07

su^ʔāl cevāb o. → **su^ʔāl:** 153b/09

zikir o. → **zikir:** 154a/07

onar On sayısının “her birine on” veya “her defasında on tane” anlamına gelen üleştirme şekli.

o. 154a/06

orta Ara, iç, orta.

o.+ larında 150b/06

otur- Oturmak.

o.- dı 149a/05

o.- dılar 152b/10, 152b/11

o.- duğı 152a/09

o.- ur 150b/02, 151a/01, 151a/09

o.- urlardı 152b/09

oyun Hile, dolap, düzen, entrika, oyun.

o. 149b/03

o.+ ıdır 152b/03, 152b/06

Ö

öl- Ölmek, vefat etmek.

ö.- dükden 154b/07

öğ Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.

ö.+ ünde 154a/02

öp- Öpmek.

ö.- di 151a/11

elin ö. → **el:** 151a/11

öyle 1. Öyle, o şekilde, o biçimde.

ö. 149b/07, 152a/07, 152a/08

2. O kadar, o derece.

ö. 151a/06, 154a/09

‘özür (< Ar. ‘özr) Yanlış, hatalı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mazeret.

‘ö.+ ler dile- Bir hata veya kusurundan dolayı affedilmesini istemek: 151a/09, 153a/02

P

pâyimanca (< F. *pāy-ı mācān*) Dervişlerin kapı eşiği yanında durup özür dilemeleri hakkında kullanılır. Derviş, sağ ayak parmağını, sol ayak parmağının üstüne koyar; ellerini, parmakları açık ve düz olarak, sağ üstte olmak üzere çaprazvari göğsünün üstüne getirir. Sağ eli sol omuzundadır, sol eli sağ omuzunda. Başını biraz eğerek ve suçunu söyler, yahut dileğini diler. Evvelce Kalenderîlerde bu niyaz durumu, sağ elle sol, sol elle sağ kulak memesi tutularak yapılmış.

p. 151b/01

pervāz (< F. *pervāz*) Uçma, uçuş.

152b/02

p. 150a/04

p. **ur-** Yükselme, yükselmek: 150b/10, 151a/02

pes (< F. *pes*) Şu hâlde, öyleyse, imdi.

p. 149a/03, 149b/06, 152a/07, 152a/09

pīrān (< F. *pīrān*) Ermişler, pirlar, tarikat kurucuları.

p. 153a/11

R

rāzī (< Ar. *rāzī*) Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren.

r. **ol-** Kabul etmek, uygun bulmak, istemek: 149b/07

remiz (< Ar. *remz*) Bir şeyi akla getiren, o şeye delalet eden nesne, işaret, resim, harf, kısaltma vb. sembol.

r. 154b/01, 154b/08

resm (< Ar. *resm*) 1. Tasvir, timsal, resim.

toğan r.+ in urun- → **toğan:** 150b/04

2. Tarz, şekil, biçim, üslup.

r.+ e 153b/02

Resūlallāh (< Ar. *resūl+allāh*) “Allah’ın elçisi” Hz. Muhammed.

ibn-i R. → **ibn:** 150a/02

revāne (< F. *revāne*) Giden, yürüyen, akan, revan.

r. **ol-** Yola düşmek, yola koyulmak, gitmek: 151b/11

rivāyet (< Ar. *rivāyet*) 1. Nakledilen haber veya söz.

r.+ **dir** 148b/04

2. Halk arasında söylenen söz, söylenti.

r.+ **de** 152a/10, 152a/11

rumūz (< Ar. *rumūz*) Remiz, sembol.

r. 152b/05, 154b/01, 154b/08

rūşen (< F. *rūşen*) Parlak, aydın, aydınlık.

r. **kıl-** Aydınlık hâle getirmek, aydınlatmak:

S

şafā (< Ar. *şafā*) Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.

ş. **gel-** “Hoş geldiniz” anlamında karşılama sözü: 150a/02

şahīfe (< Ar. *şahīfe*) Bir defter veya yaprağının iki yüzünden her biri.

ş.+ **sine** 153b/08

şakaf (< Ar. *şakaf*) Çatı, tavan, dam.

s.+ **ma** 149b/11

şal- Göndermek, yollamak.

ş.- **dı** 149b/10, 150b/10

ş.- **dum** 150a/11

ş.- **ıcek** 150b/02

nażar ş. → nażar: 149b/10, 150a/11, 150b/02, 150b/10

şaḡa Sana.

s. 154b/05

şayd (< Ar. *şayd*) Av, şikâr.

ş. **it-** Avlamak: 150b/05, 150b/09

seccade (< Ar. *seccāde*) Üzerinde bir kişinin namaz kılacağı büyüklükte, halı, kilim, kumaş, hasır, vb.nden yapılmış, daha çok dikdörtgen biçimindeki yaygı, namazlık.

s.+ **leri** 152a/11, 152b/09

s.+ **lerimiz** 152b/02

s.+ **lerine** 152b/11

selām (< Ar. *selām*) Selam.

s. **al-** Selamına karşılık almak: 149a/06

s. **it-** Selam vermek: 151b/09

s. **vir-** Selam vermek: 148b/04, 148b/06, 148b/07, 148b/09, 149a/08, 152a/01, 152a/03

s.+ **ıḡ al-** Selamına karşılık almak: 149a/07, 149a/08

serçeşme (< F. *ser-çeşme*) Bir sanatta üstat olan veya

- bir tarikatta ilahi feyiz ve aşkın kaynağı durumunda bulunan pir.
- s.** 153a/11
- serhad** (< F. *ser* + Ar. *ḥadd*) Sınır boyu, hudut.
- s.** 149b/10
- serkeşlik** Serkeş olma durumu, dikkafalılık.
- s. eyle-** Dikkafalılık etmek: 152a/06
- s. it-** Dikkafalılık etmek: 152b/04
- şıçra-** Yukarıya doğru atılmak, atlamak, sıçramak.
- ş.- dı** 149b/11
- şıç-** Bir şeyin etrafını başka bir şeyle sararak basınç altına almak, sıkmak.
- ş.- dı** 151a/06
- siz** Siz (ikinci çoğul şahıs zamiri).
- s.** 149a/08, 151b/07, 152a/03
- s.+ e** 151b/07
- şoḥbet** (< Ar. *ṣuḥbet*) Sohbet, hasbihal.
- ş.** 148b/08
- ş. aç-** Söyleşmek için söze girmek, sohbete başlamak: 153a/03
- şoḡra** İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilahare, sonra.
- ş.** 154b/01, 154b/07
- sor-** Sormak, soru etmek.
- s.- dı** 148b/10
- ş.- dılar** 149a/07
- şoy** Aynı ırktan, aynı kandan gelen geçmiş ve yaşayan nesiller topluluğu, kuşaklar.
- ş.+ umuzdan** 151b/06
- söyle-** Demek, söylemek, anlatmak, konuşmak.
- s.- rler** 154a/08
- şöyün-** Sönmek.
- ş.- dı** 152a/10
- söz** Söz, laf, kelam.
- s.+ e** 152a/06, 153a/03, 153b/03
- s.+ i** 153b/02
- s.+ ine** 152b/04
- su'âl** (< Ar. *su'âl*) Soru, soru.
- s. cevâb olun-** Soru sorup cevap alır durumda olmak: 153b/09
- s. it-** Soru sormak: 153a/04
- sultân** (< Ar. *sultân*) Manevi saltanatları sebebiyle bazı din ve tasavvuf büyüklerine ve tarikat pirlere verilen unvan.
- s.+ im** 154b/05
- şun-** Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yahut makama nezaket kurallarına uyarak vermek, göndermek, yollamak, arz etmek.
- ş.- dı** 154b/04
- naşib ş. → naşib:** 154b/04
- şüret** (Ar. *şüret*) Dış görünüş, şekil, biçim.
- ş.+ inde** 151b/03
- Ş**
- şāhîn** (< F. *şāhîn*) Doğana benzer yırtıcı, avcı bir kuş türü, şahin.
- ş.** 151a/03
- şek** (< Ar. *şekk*) Şüphe, zan.
- ş.** 154a/01
- şekl** (< Ar. *şekl*) Dış görünüş, dış çizgiler, biçim.
- ş.+ in** 150a/03
- ş.+ inde** 150b/02, 150b/05, 150b/08
- toḡan ş.+ in urun- → toḡan:** 150b/10
- şerîf** (< Ar. *şerîf*) Şerefli, kutsal, mübarek.
- ḡuzūr-ı ş.+ lerine → ḡuzūr:** 152b/08
- şimdi** İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda, şimdi.
- ş.** 149a/11
- şol** (< *şu + ol*) Şu, o (işaret sıfatı).
- ş.** 150a/06
- şöyle** (< *şu + eyle*) Öyle, şu biçimde, şuna benzer,

şunun gibi, şu şekilde.

ş. 150a/05, 154a/11

şübhe (< Ar. *şubhe*) Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, tereddüt, kuşku, şek.

ş. 154a/01

T

tā (< F. *tā*) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar. Genellikle dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla kullanılır.

t. 149b/01, 149b/04, 149b/05, 149b/08, 149b/11, 151a/07, 152a/01

ta‘ām (< Ar. *ta‘ām*) Yemek, aş.

ţ.+ larıj 149a/01

ta‘cīl (< Ar. *ta‘cīl*) Acele etme.

t. 151a/05

tağıl- (Toplu hâlde bulunan kimseler) Bir yerden uzaklaşmak, o yeri terketmek.

ţ.- dılar 152a/07

taleb (< Ar. *taleb*) İsteme, dileme, arzu etme.

ţ. kııl- İstemek, dilemek: 154b/03

tamām (< Ar. *temām*) Tam olarak, eksiksiz.

t. 149b/02

taraf (< Ar. *taraf*) Cihet, yön, taraf.

ţ.+ a 150a/04

ţ.+ m 149b/08

ţ.+ indan 149a/11, 149b/09

taş Taş.

ţ. 150a/05, 150b/11

ţ.+ a 150a/05

tavla (< Ar. *tavla*) At ahır.

ţ.+ da 154a/11

ţ.+ dan 154a/10

ţ.+ mızda 154a/10

ţ.+ muzdan 154a/10

ta‘zīm (< Ar. *ta‘zīm*) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. 149a/03

tedārik (< Ar. *tedāruk*) Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme.

tedbīr ve t. it- → **tedbīr:** 149b/04

tedbīr (< Ar. *tedbīr*) Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, başvuru, çare, önlem.

t. 149b/05

t. it- (Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için) Gereken hazırlıkları yapmak, gerekli çarelere başvurmak: 149b/01

t. ve tedārik it- Gereken tedbirleri alıp hazırlıkları yapmak: 149b/04

t.+ e 149b/07

tekbīr (< Ar. *tekbīr*) İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allahu ekber" sözü.

t. it- Tekbir okumak: 151b/05, 154a/03

tekrār (< Ar. *tekrār*) Yeniden, bir daha, yine.

t. 151b/10

temennī (< Ar. *temennī*) İstek, dilek, talep.

t. 151a/09

tertīb (< Ar. *tertīb*) Sıra, düzen.

t. 152b/10

teşrīf (< Ar. *teşrīf*) Bir yerden bir yere gelme veya gitme.

t.+ iijiz 153a/04

teveccūh (< Ar. *teveccuh*) Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma.

t. it- (Belli bir yere) Doğrulamak, yönelmek: 149a/04

tevellā (< Ar. *tevellā*) Hz. Ali ve soyunu sevmek, onlardan şefaath ve yardım dilemek.

t.+ yı 154a/04
t.+ yı itdür- Tevella söyletmek: 154a/03
tırnağ Tırnak.
ğ. 154b/01
tiz (< F. *tiz*) Çabuk, tez, acele; hemen, derhal.
t. 153a/01
toğan Dünyanın her yerinde birçok türü bulunan yırtıcı bir kuş türü.
ğ. 150b/08
ğ. resmin urun- Doğan şekline girmek, doğan şeklinde görünmek: 150b/04
ğ. şeklinin urun- Doğan şekline girmek, doğan şeklinde görünmek: 150b/10
toğrı Yönünü değiştirmeden, aynı doğrultuda.
ğ. 150a/04, 153b/06
tomar (Yun. *tomari*) Yığın, deste.
ğ. ol- Deste olmak, deste hâline gelmek: 153b/06
ton Elbise, giyecek, kürk, don.
ğ. 151b/04
ğ.+ ın 150a/03
ğ.+ ina 151a/05
ğ.+ ında 151a/01
tonat- (Bir kimseyi) Giydirip kuşatmak.
ğ.- dılar 150a/03
ğur- Dikilmek, ayakta beklemek.
ayak üzerine ç.- ı gel- → **ayak:** 150b/07

U

ulu Çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce.
u. 150b/07, 154a/02
u.+ nıj 152b/08
u.+ sı 154a/09
ur- Birleşik fiiller yapar.
u.- dı 150b/10, 151b/05, 154a/03
u.- dum 150a/11

u.- up 150b/02, 151a/02
başına u. → baş: 151b/05
başlarına u. → baş: 154a/03
göz u. → göz: 150a/11, 150b/02
pervâz u. → pervâz: 150b/10, 151a/02
urun- Takınmak; örtünmek, giyinmek.
u.- dı 150b/10
u.- up 150b/04
toğan resmin u. → toğan: 150b/04
toğan şeklinin u. → toğan: 150b/10

Ü

üç Üç sayısı.
ü. 149a/04, 152a/10
üfür- Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üfleme.
ü.- di 152a/09
üst Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.
ü.+ ünde 150b/01
üzere (Edat) Üzerine, üzerinde, üstüne. ↔ **üzre.**
ayak ü. kalk- → **ayak:** 149a/03, 154b/02
üzeri Üzeri, üstü, üst tarafı.
ü.+ me 150b/03
ü.+ ne 150a/04, 150a/05, 150a/06, 150b/11, 151a/03
ayak ü.+ ne çırı gel- → **ayak:** 150b/07

üzre (Edat) Üzerine, üzerinde, üstüne. ↔ **üzere.**
ü. 152b/10

V

vâki' (< Ar. *vâki'*) Olan, vuku bulan.
v. ol- Meydana gelmek, vuku bulmak: 151b/09, 154b/01
vakit (< Ar. *vaqt*) Zaman. ↔ **vaqt.**
v. 148b/07

vaqt (< Ar. *vaqt*) Zaman. ↔ **vakit**.

v.+ in 148b/10

var Mevcut olan, bulunan, tamam, hepsi.

v. idi 150b/06

v.+ sa 150b/03

var- (Belirli bir yere) Gitmek, varmak, ulaşmak.

v. 151b/08

v.- avuz 152a/06

v.- di 152a/01

v.- ırım 150b/08

v.- madik 152b/05

v.- maduğımızdandır 152b/06

v.- mağ 152b/07

v.- up 150b/05

ve (< Ar. *ve*) Ve; iki kelime, cümle veya öbeği birbirine bağlar. (Bağlama edatı).

v. 148b/06, 148b/08, 149a/02, 149a/04, 149a/08, 149a/09, 149b/01, 149b/03, 149b/07, 149b/11, 150a/10, 150a/11, 150b/01, 150b/07, 150b/10, 151a/08, 151a/10, 151b/01, 151b/06, 151b/07, 151b/09, 151b/10, 152a/02, 152a/03, 152a/10, 152a/11, 152b/02, 152b/05, 152b/08, 153a/04, 153a/05, 153a/08, 153a/09, 153a/11, 153b/01, 153b/09, 153b/11, 154a/01, 154a/04, 154a/08, 154a/10, 154a/11, 154b/03, 154b/04, 154b/09

emriñde v. hizmetinñde ol- → **emr:** 154b/06

tedbîr v. tedârik it- → **tedbîr:** 149b/04

vech (< Ar. *vech*) Sebep, vesile.

v.+ -ile 149a/06

velâyet (< Ar. *velâyet*) Kulun Hakk'a yakınlığı ve Hakk'ın kulu, kulun Hakk'ı dost edinmesi durumu, velîlik, ermişlik.

v. 149b/07, 149b/11

vir- 1. (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek.

v.- dügi 153b/05

2. Birleşik fiiller yapar.

v.- di 148b/06, 149a/08, 152a/01, 152a/03

v.- dik 154b/05

v.- dügi 148b/07, 148b/09

v.- dügin 148b/04

selâm v. → selâm: 148b/04, 148b/06, 148b/07, 148b/09, 149a/08, 152a/01, 152a/03

yâdigâr v. → yâdigâr: 154b/05

Y

yâ (< Ar. *yâ*) Ey (Seslenme ünlemi).

y. 148b/06, 150a/02

yâdigâr (< F. *yâdgâr*) Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey.

y. vir- Bir kimseyi ya da bir olayı hatırlatan bir şeyi vermek: 154b/05

y.+ ıdır 154b/09

yakın Arada az mesafe bulunan.

y. gel- Yaklaşmak, arada az mesafe olan bir yere gelmek: 148b/05

yan Birlikte olma ifade eder, yan.

y.+ ina 154a/07

ya'ni (< Ar. *ya'ni*) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

y. 152a/10

yaña ... bakımından, ... cihetince.

y. 149a/04

yarın Mahşer günü.

y. 154a/08

yat- Boylu boyunca uzanmak, yatmak.

y.- di 151a/07

yazıl- Yazıya geçirilmek, yazılmak.

y.- mışdır 153b/08

yedi Yedi sayısı.

y. 152a/10

yer 1. Mevki, mekân, mahal. ↔ **yir.**

y.+ den 149a/10

y.+ ine 149a/05

y.+ ine getir- Gereğini yaparak olmasını sağlamak: 153a/01

2. Taraf, bölge, ülke.

y.+ den 152a/09

y.+ dendir 153a/04

yeşil Yeşil, renk.

y. 153b/07, 153b/08

yetiş- Ulaşmak, vasil olmak.

y.- di 149b/10, 149b/11

yine Bir daha, tekrar, gene.

y. 149a/05, 151b/10, 152b/10

yir Mevki, mekân, mahal. ↔ **yer.**

y.+ e 152b/01

yok Mevcut olmayan, bulunmayan şey, nesne veya kimse.

y. 150a/11

y.+ dur 152b/07, 154a/01

yol Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.

y.+ ın 149b/06, 149b/08, 149b/10

y.+ unı 150a/07

9.2. Kişi ve Yer Adları Dizini

B

Beyâzıd Bestâm (< k.a.) Günümüzde İran'ın Semnan Eyaleti'nde bulunan Bistam şehrinde 804 yılında doğmuştur. Allah ile başbaşa kalmak amacıyla Dünyevî arzularını terk etmiş bir şekilde zühd hayatı sürdürmekteydi. Bu yaşam tarzı sufilikte "Kişinin Allah'a en yakın olduğu ruh hâli" olan "Fenâ fillâh (Allah'ta yok olma)" mertebesi olarak

yukarı Bulunulan yere göre seviye bakımından daha yüksekte olan veya daha yüksek kabul edilen taraf yahut bu tarafta bulunan şey.

y.+ dan 151a/02

Z

zabıt (< Ar. *zabt*) Yönetimi altına alma, sahip olma, ele geçirme.

z. it- (Bir şeyi) Ele geçirmek, elde etmek: 149b/02

zâ'il (< Ar. *zâ'il*) Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.

‘aklı z. ol- → ‘aklı: 151a/06

zâlim (< Ar. *zâlim*) Zulüm ve haksızlık yapan kimse.

z. 151b/03

zamîr (< Ar. *zamîr*) Kalp, gönül.

z. 151a/01

zî-şân (< Ar. *zî-şân*) Şanlı.

z. 153a/01

dervîş-i z. → dervîş: 151a/09

zikir (< Ar. *zikr*) Sözüünü etme, ismini söyleme, anma.

z. it- İsmi söylemek, bahsini etmek, anmak: 153b/10, 153b/11

z. olun- İsmi söylenmek, bahsi edilmek, anılmak: 154a/07

ziyâde (< Ar. *ziyâde*) Fazla, çok.

z. 150b/03

tanımlanmaktadır. Kabri, Bistam şehrinde bulunmakla birlikte Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde de bir türbesi bulunmaktadır.

B.+ ır 150b/06

E

El-Hâcî Bektâş-ı Velî (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, ikinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit

Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, ikinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminden Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne sıçrar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. ↔ **Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

E. 151a/04, 153a/06

E.+ niç 148b/01

F

Fâtıma Bacı (< k.a.) Fatma Bacı, Hisar diyarından Seyyit Nureddin'in kızıdır. Henüz evlenmemiş biridir ve Anadolu erenlerinin meclisinde onların yemeklerini pişirmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminden Anadolu erenlerine selam verir. Bu, Fatma Bacı'ya malum olur. Fatma Bacı ayağa kalkar, elini göğsüne koyar ve Hünkâr'ın olduğu tarafa yönelerek üç kez selam verir. Daha sonra tekrar yerine oturur. Anadolu erenleri merak edip kime selam verdiğini sorarlar. O da, Horasan erenlerinden olan fakat Beytullâh

tarafından Anadolu'ya gelen bir ere selam verdiğini söyler.

F. 149a/03, 149a/07, 149a/10

F.+ dan 149a/06

F.+ ya 148b/10

H

H'âce Ahmed Yesevî (< k.a.) Tarihte bilinen ilk büyük Türk mutasavvıfı unvanını taşır. Kuvvetli bir medrese eğitimi görmüştür. Babası, Alevîlerin atası olan ve on iki imamlardan ilki olan İmam Ali el-Mürtezâ'nın soyundan olan "Şeyh İbrâhim Velî"dir. Mürşidi ile Alevî âlimlerinden Türkmen ve Alevî-Bektâşî şeyhi Hâce Ebû Yakûb Yûsuf el-Hemedânî'dir. Anadolu'ya hiç gelmemesine rağmen Anadolu'da çok tanınmış ve sevilmiştir. İnanıklarını ve öğrendiklerini yerli halka ve göçebe köylülere onların kendi anlayabilecekleri bir lisan ve alıştıkları yöntemlerle anlatmaya çalışmıştır. Anadolu erenleri Hâcî Bektâş-ı Velî'ye "mürşidiniz kimdir?" diye sorduklarında, mürşidinin bin Türkistan pirinin üstadı Sultan Hoca Ahmed Yesevî olduğunu söyler ve kanıt olarak da onun vermiş olduğu icazetnameyi belinden çıkarmak ister. Bu sırada gökten yeşil bir ferman iner. Burada her şey açıkça yazılıdır ve bu fermanla birlikte Anadolu erenlerinin bütün soruları cevap bulur. ↔ **Sultân H'âce Ahmed Yesevî.**

H. 154b/05

Hâcî Bektâş-ı Velî (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, ikinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, ikinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana

âleminden Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne çıkar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 148b/03, 151a/08, 153b/04

H.+ den 154b/10

H.+ niç 154b/09

H.+ ye 152a/08, 153a/03

Hâcî Tuğrul (< k.a.) Beyazıt Bestâm'ın ulu halifelerinden biridir ve Anadolu'ya Irak'tan gelmiştir. Hâcî Bektâş-ı Velî güvercin kılığına büründüğünde Anadolu erenleri birinin doğan şekline girip onu avlamasını isterler. Bu işe Hâcî Tuğrul gönüllü olur. Anadolu erenlerinden icazet aldıktan sonra doğan kılığında öfkeyle Hünkâr'ın üzerine gider. Hünkâr tekrar insan şekline dönerek onu yakalar ve sıkır. Uzun bir süre baygın kaldıktan sonra uyanır, Hâcî Bektâş-ı Velî'den özür diler ve ona boyun eğer. ↔ **Tuğrul.**

H. 150b/06, 150b/09, 151a/05, 151b/05, 152a/02

H.+ a 151b/02, 151b/07

H.+ dan 152a/05

H.+ uñ 151b/04

Hazret-i Hünkâr (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, "Yüce Sultan" anlamına gelen Hazret-i Hünkâr

ismiyle de anılmaktadır. Bunun dışında kendisine Hazret-i Sultan, Hünkâr, Hünkâr Ululuğu, Ohtarmaç gibi isimler de verilmiştir. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 151a/07, 152b/07, 153b/02, 154a/04, 154a/06, 154b/03

H.+ a 150a/03

H.+ ıñ 151a/11, 154a/06

Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, ikinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, ikinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminden Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne çıkar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. (< k.a.) ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı**

Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Ĥorâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.

H. 151a/04, 153a/06

Hâzret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, İkinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, İkinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminden Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne sıçrar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. (< k.a.) ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr, Hâzret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Ĥorâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 154a/02, 153b/03

Hâzret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, İkinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, İkinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım

oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminden Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne sıçrar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr, Hâzret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Ĥorâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 148b/04

Hîşâr (< y.a.) Anadolu erenlerinin meclisinde yemekleri yapmakla yükümlü Fatma Bacı'nın babası Seyit Nureddin'in geldiği diyardır.

H. 148b/10

Ĥorâsân (< y.a.) Horasan, İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda yer alan bölgeye verilen isim. Farsça bir kelime olan Horasan "Güneşin yükseldiği yer" anlamına gelmektedir. Hâcî Bektâş Velî, Horasan erenlerindedir. Anadolu erenleri kendisine nereli olduğunu sorduklarında, "Türkistan Horasan erenlerindim." şeklinde cevap vermiştir.

H. 149a/10

H.+ dan 153a/07

Hünkâr (< k.a.) Hünkâr kelimesi "Sultan" manasında olup Hâcî Bektâş-ı Velî'nin lakabı olarak kullanılmıştır. Hâcî Bektâş-ı Velî, bazen sadece bu kelime ile bazen de bu

kelime isminin önünde olacak şekilde adlandırılır. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululûğî, Hünkâr Ululûğî Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 153b/10, 154a/09

H.+ ım 151b/06

H.+ ıñ 153b/06

Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, İkinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, İkinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminde Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne sıçrar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Ululûğî, Hünkâr Ululûğî Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 151a/03, 151b/02

Hünkâr Ululûğî (< k.a.) "Hünkârların Yücesi, Büyük Hünkâr" anlamında olup Hâcî Bektâş-ı Velî'nin isminin yerine kullanılmıştır, onun lakabıdır. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululûğî Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

H. 148b/07, 148b/09, 153b/11

H.+ na 150a/01

H.+ ndan 149a/03

H.+ nıñ 154a/05

Hünkâr Ululûğî Hâcî Bektâş-ı Velî (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, İkinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, İkinci Mûsâ'nın oğludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oğludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminde Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne sıçrar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcî Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Ululûğî, Hünkâr Ululûğî Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululuğı, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Ĥorâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.

H. 151a/08

I

İrak (< y.a.) Irak, batı Asya'da bir ülkedir. Hâcî Bektâş Velî güvercin şekline girdiğinde, Anadolu erenlerinden aldığı icazetle doğan kılığına girerek öfkeyle Hünkâr'ın üzerine uçan ve sonra onunla baş edemeyip onun üstünlüğünü kabul ederek kendisine tabi olan Hâcî Tuğrul, Anadolu'ya Irak'tan gelmiştir.

¶.+ dan 150b/07

İ

İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Ĥorâsânî (< k.a.) Bu ifade "Resulullâh'ın oğlu Horasanlı Hâcî Bektâş-ı Velî" anlamındadır. Hâcî Bektâş Velî, peygamber soyundan geldiği için halk arasında bu isimle de anılmıştır. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr, Hâzret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Sultân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululuğı, Hünkâr Ululuğı Hâcî Bektâş-ı Velî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

İ. 150a/02

İbrâhîmü'l-mücâb (< k.a.) Hâcî Bektâş Velî'nin babası Seyit Muhammed'in dedesidir. Hâcî Bektâş Velî'nin de büyük dedesidir.

İ. 153a/10

İbrâhîmü's-sânî (< k.a.) Hâcî Bektâş Velî'nin babası Seyit Muhammed'dir. O, İbrâhîmü's-sânî yani "İkinci İbrahim" adıyla meşhurdur.

İ. 153a/08

İmâm-ı Mûsâ-yı Kâzım (< k.a.) İmam Mûsâ-yı Kâzım on iki imamlardan yedincisidir. Babası altıncı imam Cafer-i Sâdık'tır. Hâcî Bektâş

Velî'nin büyük dedesi İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oğludur. Yani Hâcî Bektâş Velî'nin soyu on iki imamlara dayanmaktadır.

İ. 153a/10

K

Ķaraca AĶmed (< k.a.) Karaca Ahmed Sultan, Menâkıb-ı Hâcî Bektâş Velî'de Fatma Bacı'nın babası Seyit Nureddin'in müridi ve Anadolu'nun gözcüsüdür. Mana aleminden bütün Anadolu'yu gözetleyerek her şeyi görebilmektedir. Nitekim Hâcî Bektâş Velî, mavi bir güvercin şekline girip Saluca Kara köyüne konduğu zaman Karaca Ahmed, onu mana aleminden Anadolu'yu izleyerek bulmuştur ve yerini Anadolu erenlerine bildirmiştir. En sonunda Hâcî Bektâş Velî'nin dervişlerinden biri olmuştur. ↔ **Ķaraca AĶmed Sultân.**

Ķ. 149a/02, 154b/04, 154b/08

Ķaraca AĶmed Sultân (< k.a.) Karaca Ahmed Sultan, Menâkıb-ı Hâcî Bektâş Velî'de Fatma Bacı'nın babası Seyit Nureddin'in müridi ve Anadolu'nun gözcüsüdür. Mana âleminden bütün Anadolu'yu gözetleyerek her şeyi görebilmektedir. Nitekim Hâcî Bektâş Velî, mavi bir güvercin şekline girip Saluca Kara köyüne konduğu zaman Karaca Ahmed, onu mana âleminden Anadolu'yu izleyerek bulmuştur ve yerini Anadolu erenlerine bildirmiştir. En sonunda Hâcî Bektâş Velî'nin dervişlerinden biri olmuştur. ↔ **Ķaraca AĶmed.**

Ķ. 150a/09

Ķ. idi 148b/09

Ķ.+ a 150a/08

M

MuĶammed 'Alî (< k.a.) Hz. Muhammed ve onun amcasının oğlu ve damadı olan Hz. Ali.

M.+ dir 153b/01

Müsâyyü's-şânî (< k.a.) Hâcî Bektâş Velî'nin babası olan Seyit Muhammed'in babasıdır. Yani Hâcî Bektâş Velî'nin dedesidir.

M. 153a/10

O

Ohtarmaç (< k.a.) Hacı Bektâş-ı Velî'ye verilen isimlerden biridir. Deveyi çöktürmeye "ihtirmek", devenin çökmesine "ihmak" derler. "Vilâyet-Nâme", Hacı Bektâş'ın kendisine itiraz edenlere keramet gösterip onları kendisine derviş yapmasını bu kelimeyle ifade ediyor. Bu kelime, bu metinde "Ohtarmaç" şeklinde yazılmıştır. ↔ **El-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr, Hâzret-i Hünkâr el-Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hâzret-i Sulţân Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululuĝı, Hünkâr Ululuĝı Hâcî Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Sulţân El-Hâcî Bektâş-ı Velî.**

O. 154a/06, 154a/07

R

Rûm (< y.a.) Anadolu.

R. 148b/03, 148b/05, 148b/06, 148b/08, 149b/02, 149b/03, 149b/08, 150a/06, 150b/04, 151b/08, 153b/03, 154a/04, 154b/02, 154b/10

R.+ a 148b/01, 148b/05, 149a/08, 149b/01, 149b/02, 149b/04, 149b/06, 149b/10, 150a/07, 150a/09, 150a/10, 150b/07

R.+ da 149b/03

R.+ ıñ 150a/08

R.+ uñ 148b/08

S

Şaluca Kara (< y.a.) Nevşehir iline bağlı Hacıbektaş ilçesidir. 13. yüzyılda büyük Türk düşünürü Hâcî Bektâş Velî'nin Horasan'dan Anadolu'ya gelip Suluca Karahöyük'e yerleşmesinden sonra burası küçük bir köyden bir ilim yuvasına dönüşmüştür.

Ölümünden sonra adına ve anısına izafeten köyün adı "Hacıbektaş" olarak değiştirilmiştir. Menâkıb'da Hâcî Bektâş Velî melekler tarafından güvercin kılıĝına sokulmuştur ve daha sonra gökyüzünden Saluca Kara köyüne inmiştir. Suluca Karahöyük, Menâkıb'da "Saluca Kara Köyü" olarak geçmektedir.

Ş. 150a/04, 150b/01, 150b/11

Seyyid Muhammed (< k.a.) Hâcî Bektâş Velî'nin babasıdır. İkinci İbrâhîm adıyla da bilinir. ↔ **Seyyid Muhammed Müsâyyü's-şânî.**

S. 153a/08

Seyyid Muhammed Müsâyyü's-şânî (< k.a.) Hâcî Bektâş Velî'nin babasıdır. İkinci İbrâhîm adıyla da bilinir. ↔ **Seyyid Muhammed.**

S. 153a/09

Seyyid Nüriddin (< k.a.) Anadolu erenlerinin meclisinde onların yemeklerini pişiren Fatma Bacı'nın babasıdır. Hisar diyarındandır. Karaca Ahmed Sultan'ın müşşididir. ↔ **Seyyid Nüriddin Hâzretleri.**

S. 149a/01

Seyyid Nüriddin Hâzretleri (< k.a.) Anadolu erenlerinin meclisinde onların yemeklerini pişiren Fatma Bacı'nın babasıdır. Hisar diyarındandır. Karaca Ahmed Sultan'ın müşşididir. ↔ **Seyyid Nüriddin.**

S.+ niñ 149a/02

Sulţân El-Hâcî Bektâş-ı Velî (< k.a.) Hâcî Bektâş-ı Velî, Türkistan Horasan erenlerindedir. Hz. Muhammed soyundan gelmektedir. Babası, İkinci İbrâhîm adıyla meşhur olmuş Seyyit Muhammed'dir. Seyyit Muhammed, İkinci Mûsâ'nın oĝludur. İkinci Mûsâ, İbrâhîmü'l-mücâb oĝludur. İbrâhîmü'l-mücâb, İmam Mûsâ-yı Kâzım oĝludur. Lokman Parende'den ilk eğitimini almış ve Hoca Ahmed Yesevî'nin öğretilerini takip etmiştir. Bundan dolayı Yesevî'nin halifesi olarak kabul edilmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, mana âleminde Anadolu'ya gelir ve Anadolu erenlerinin gökyüzüne kadar kanat kanada

çatarak yolu kapattığını görür. Allah'ın izni ile gökyüzüne sıçrar. Melekler onu mavi bir güvercin kılığına sokar ve Saluca Kara köyüne iner. Anadolu erenleri bu sefer onun üzerine Hâcı Tuğrul isimli birini doğan şeklinde onu avlasın diye yolladılar. O gökyüzünden Hünkâr'a doğru inerken Hünkâr geri insan şekline girip onu yakalar. En sonunda Anadolu erenleri onun hizmetine girerler ve yüceliğini kabul ederler. ↔ **El-Hâcı Bektâş-ı Velî, Hâcı Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr, Hazret-i Hünkâr el-Hâcı Bektâş-ı Velî, Hazret-i Hünkâr Hâcı Bektâş-ı Velî, Hazret-i Sultân Hâcı Bektâş-ı Velî, Hünkâr, Hünkâr Hâcı Bektâş-ı Velî, Hünkâr Ululığı, Hünkâr Ululığı Hâcı Bektâş-ı Velî, İbn-i Resûlallâh Hâcı Bektâş-ı Velî el-Horâsânî, Ohtarmaç, Sultân El-Hâcı Bektâş-ı Velî**

S. 149b/09

Sultân Hâce Ahmed Yesevî (< k.a.) Tarihte bilinen ilk büyük Türk mutasavvıfı unvanını taşır. Kuvvetli bir medrese eğitimi görmüştür. Babası, Alevîlerin atası olan ve on iki imamlardan ilki olan İmam Ali el-Mürtezâ'nın soyundan olan "Şeyh İbrâhim Velî"dir. Mürşidi ile Alevî âlimlerinden Türkmen ve Alevî-Bektâşî şeyhi Hâce Ebû Yakûb Yûsuf el-Hemedânî'dir. Anadolu'ya hiç gelmemesine rağmen Anadolu'da çok tanınmış ve sevilmiştir. İnanıklarını ve öğrendiklerini yerli halka ve göçebe köylülere onların kendi anlayabilecekleri bir lisan ve alıştıkları yöntemlerle anlatmaya çalışmıştır. Anadolu erenleri Hâcı Bektâş-ı Velî'ye "mürşidiniz kimdir?" diye sorduklarında, mürşidinin bin Türkistan pirinin üstadı Sultan Hoca Ahmed Yesevî olduğunu söyler ve kanıt olarak da onun vermiş olduğu icazetnameyi belinden çıkarmak ister. Bu sırada gökten yeşil bir ferman iner. Burada her şey açıkça yazılıdır ve bu fermanla birlikte Anadolu erenlerinin bütün soruları cevap bulur. ↔ **Hâce Ahmed Yesevî.**

S.+ dir 153b/01

S.+ niç 153b/04

T

Tuğrul(< k.a.) Beyazıt Bestâm'ın ulu halifelerinden biridir ve Anadolu'ya Irak'tan gelmiştir. Hâcı Bektâş-ı Velî güvercin kılığına büründüğünde Anadolu erenleri birinin doğan şekline girip onu avlamasını isterler. Bu işe Hâcı Tuğrul gönüllü olur. Anadolu erenlerinden icazet aldıktan sonra doğan kılığında öfkeyle Hünkâr'ın üzerine gider. Hünkâr tekrar insan şekline dönerek onu yakalar ve sıkar. Uzun bir süre baygın kaldıktan sonra uyanır, Hâcı Bektâş-ı Velî'den özür diler ve ona boyun eğer. ↔ **Hâcı Tuğrul.**

Ṭ. 151b/11

Türküstân (< k.a.) Kazakistan'ın güney kesiminde Seyhun nehrine yakın bir kenttir. 31 Mart 2021 tarihinde gerçekleşen Türk Konseyi zirvesi sonrasında "Türk dünyasının manevi başkenti" ilan edilmiştir. Ahmed Yesevî'nin yaşadığı yer olarak nam salmış bu şehir fazla büyük olmayan bir yerleşim bölgesidir. Menâkıb'da Anadolu erenleri Hâcı Bektâş-ı Velî'ye "mürşidiniz kimdir?" diye sorduklarında, mürşidinin "bin Türkistan pirinin üstadı Sultan Hoca Ahmed Yesevî" olduğunu söyler.

T. 153a/07, 153b/01

9.3. Arapça İbareler Dizini

'aleyke's-selâm "Selam senin üzerine olsun." anlamında, verilen selama karşılık olarak söylenen söz.

'a. 152a/01

'aleyküm es-selâm "Selâmünaleyküm" diyen birine, "Selâm senin de üzerine olsun" anlamında karşılık olarak söylenen söz.

'a. 149a/04

Allâhu a'lemu bi's-şavâb "Allah doğrusunu daha iyi bilir." manasına gelen bir söz.

A. 154b/11

bismillāh Bismillāhir-rahmānirrahim sözünün kısaltılmış şekli.

b. 149b/10

bismillāhirrahmanirrahīm “Bağışlayan ve esirgeyen Allah’ın adıyla” manasına gelen bir söz.

b. 148b/02, 153b/08

elḥamdülillāhi’l-lezi ce’ale ḳulūbe’l-’ārifine ilā āhirihi “Bilginlerin kalbini aydınlatan Allah’a hamdolsun.” manasına gelen bir söz.

e. 153b/09

es-selāmu ‘aleyküm “Allah’ın selamı sizin üzerinize olsun.” anlamında selam sözü.

e. 148b/06

ḳaddesa’llāhü sırrahu’l-’aziz “Allah onun değerli sırrını kutsadı.” manasına gelen bir söz.

ḳ. 151a/04, 153a

9.4. Çekim Ekleri Dizini

+a

‘arş+a 149b/05

ān+a 154b/09

‘arş+a 149b/08

ḥācı tuğrul+a 151b/02, 151b/07

ḥünkār+a 150a/03

ḳanat+a 149b/05

ḳaraca aḥmed sultān+a 150a/08

nuṭḳ+a 152b/11

rūm+a 148b/01, 148b/05, 149a/08, 149b/01, 149b/02, 149b/04, 149b/06, 149b/10, 150a/07, 150a/09, 150a/10, 150b/07

ṭaraf+a 150a/04

ṭaş+a 150a/05

-a

ol-a 154a/08

çıkar-a 153b/05

ol-a 154a/11

-acaḳ

ḳaşın-acaḳ 154a/11

-alım

çat-alım 149b/05

-amaya

bul-amaya 154b/01

-amazız

bul-amazız 152b/03

-an

ol-an 149a/06, 153a/07, 154a/05

boşan-an 154a/10, 154a/11

-avuz

var-avuz 152a/06

+da

fermān+da 153b/07

ḥan+da 151a/04

kelām+da 153a/03

rūm+da 149b/03

ṭavla+da 154a/11

+dan

fāṭıma bacı+dan 149a/06

ḥācı tuğrul+dan 152a/05

hevā+dan 150a/04

ḥorāsān+dan 153a/07

‘ıraḳ+dan 150b/07

nūr+dan 150a/01

ṭavla+dan 154a/10

yuḳaru+dan 151a/02

+dandır

ḥüdā+dandır 153b/02

+de

hin+de 148b/07

meclis+de 148b/08, 149a/01, 149a/05

rivāyet+de 152a/10, 152a/11

+den

biz+den 151a/10, 151b/06, 151b/08, 153a/02,
154b/05

gügercin+den 151b/03

kez+den 152b/11, 154a/01

kim+den 153a/05

nere+den 149a/09

velī+den 154b/10

yer+den 149a/10, 152a/09

+dendir

yer+dendir 153a/04

-dı

al-dı 154a/07

kı-l-dı 152b/04

ol-dı 148b/10, 151a/06, 151b/11, 152a/08,
152a/09, 152a/11, 152b/02, 154b/01

şal-dı 149b/10, 150b/10

şun-dı 154b/04

ur-dı 150b/10, 151b/05, 154a/03

urun-dı 150b/10

al-dı 153b/07

bıra-ğ-dı 151a/07

dur-dı 151b/02

ka-l-ğ-dı 151a/08

ka-p-dı 151a/06

ka-o-dı 151b/01

ka-on-dı 150a/05

ol-dı 151a/10

otur-dı 149a/05

şı-çra-dı 149b/11

şı-ğ-dı 151a/06

sor-dı 148b/10

var-dı 152a/01

yat-dı 151a/07

-dılar

ka-l-dılar 154b/03

ol-dılar 149b/07, 152b/01

ba-ğ-la-dılar 149b/08

ba-ş-la-dılar 153a/03

ça-t-dılar 149b/08

ka-o-dılar 154a/06

o-ğ-u-dılar 153b/07, 153b/11

otur-dılar 152b/10, 152b/11

şor-dılar 149a/07

ta-ğ-ıl-dılar 152a/07

ta-onat-dılar 150a/03

+dır

ka-nda+dır 150a/08

-dırdı

ka-l-dırdı 150a/10

-dıyısı

ol-dıyısı 151b/09

-di

çeki-l-di 150a/10

dü-ş-di 151a/11

ey-le-di 151a/11, 151b/11, 152a/03, 152a/04,
153b/04, 154a/07

ge-l-di 148b/05, 150b/07, 151a/07

i-di 148b/09, 149a/01, 150b/06, 150b/07,
153b/09, 153b/10

öp-di 151a/11

vir-di 148b/06, 149a/08, 152a/01, 152a/03

di-di 148b/06, 149a/05, 149a/09, 149a/11,
149b/11, 150b/04, 150b/09, 151a/01,

151b/04, 151b/07, 151b/11, 152a/04, 153b/02, 154b/01, 154b/06, 154b/07, 154b/08	gör-diler 149a/06, 152b/01, 152b/09, 153b/05, 153b/07
düş-di 150a/07, 150b/03	iste-diler 153b/03
ezil-di 150a/06	it-diler 149a/09, 149a/11, 150a/01, 150a/08, 150b/04, 152b/01, 153a/01
gel-di 150a/07, 151a/11, 154a/09	
getür-di 154a/04	-di mi
gir-di 150a/07	gir-di mi 150a/09
gömül-di 150a/05	-diñ
gör-di 149b/10, 150b/11, 151a/08	gel-diñ 150a/02
it-di 149a/07, 149a/10, 149b/05, 150a/10, 150b/08, 151a/09, 151b/02, 151b/05, 151b/07, 152a/02, 152a/03, 153a/07, 154b/04	+dir
itdür-di 154a/03	degil+dir 150b/03
şöyün-di 152a/10	er+dir 150b/03
üfür-di 152a/09	gerek+dir 152b/07
yetiş-di 149b/10, 149b/11	hâl+dir 152b/01
-dik	kim+dir 153a/05, 154a/09
it-dik 152b/04, 153a/01	muhammed 'alî+dir 153b/01
vir-dik 154b/05	ne+dir 152a/02, 152b/03
-diklerin	rivâyet+dir 148b/04
geç-diklerin 148b/01	sultân h ^v âce aḥmed yesevî+dir 153b/01
-diler	-duğı
çevir-diler 154a/02	gel-duğı 151a/04
dile-diler 153a/02, 154b/03	ol-duğı 152a/02
eyle-diler 152a/06	otur-duğı 152a/09
i-diler 148b/08	-duğın
it-diler 152b/08	al-duğın 149a/06
bil-diler 150a/07, 153b/11	-dum
di-diler 149a/10, 149b/04, 149b/05, 149b/06, 150a/03, 150a/09, 150b/05, 150b/09, 152a/02, 152a/06, 152b/03, 152b/06, 152b/07, 153a/02, 153a/04, 153a/05	şal-dum 150a/11
eyle-diler 149b/07	ur-dum 150a/11
gel-diler 152b/08	+dur
git-diler 154b/11	bu+dur 149b/05, 151a/01
	meşhür+dur 153a/09
	ol+dur 148b/03, 154b/08
	yok+dur 152b/07, 154a/01
	-dügi

it-dügi 153b/10, 153b/11	-ecek
vir-dügi 148b/07, 148b/09	gir-ecek 149b/02
it-dügi 152a/08	-elim
vir-dügi 153b/05	it-elim 149b/04
-dügin	-en
vir-dügin 148b/04	işlen-en 154b/08
-dügiñ	-er
gel-dügiñ 151b/08	it-er 148b/01, 149b/02, 149b/03
-dükden	in-er 153b/06
öl-dükden 154b/07	-erken
-düm	in-erken 151a/06
gör-düm 150a/11	-eyim
-dünj	it-eyim 150b/09
gör-dünj 151b/09	+ı
-dünüz	ululuk+ı 148b/07, 151a/08, 153b/11
gel-dünüz 151b/03	ululuk+ı 148b/09
+e	‘aql+ı 151a/06, 151a/07
gögüs+e 149a/04	ayaq+ı 150a/05
biz+e 149b/03, 151b/03	bāb+ı 148b/03
bugün+e 154b/09	-ı
din+e 151b/07	tur-ı 150b/07
er+e 151b/02	-ıcaq
hamir+e 150a/06	ol-ıcaq 152a/08
maḥall+e 151a/04	-ıcek
meclis+e 151b/08, 152a/01	şal-ıcek 150b/02
resm+e 153b/02	+ıdır
siz+e 151b/07	kız+ıdır 149a/01
söz+e 152a/06, 153a/03, 153b/03	oğul+ıdır 153a/09, 153a/10, 153a/11
tedbır+e 149b/07	oyun+ıdır 152b/03, 152b/06
yir+e 152b/01	yādigār+ıdır 154b/09
-e	+ım
eglen-e 154a/10	aşl+ım 153a/08
getür-e 150b/05	hünkār+ım 151b/06

sultān+ım 154b/05	+ını
+ımuza	ululuk+ını 154a/05
kat+ımuza 151b/10	+ın
+ın	arş+ın 149b/11
ad+ın 154a/06	beyāzıd bestām+ın 150b/06
baş+ın 150a/10	hünkār+ın 151a/11, 153b/06, 154a/06
halk+ın 149b/03	mezār+ın 154b/07
taraf+ın 149b/08	rūm+ın 150a/08
ton+ın 150a/03	selām+ın 149a/07, 149a/08
vaqt+ın 148b/10	+ında
yol+ın 149b/06, 149b/08, 149b/10	hayāt+ında 154b/06
+ına	-irdi
baş+ına 151a/07	kaynat-irdi 149a/02
ululuk+ına 150a/01	-irum
ayaq+ına 151a/11, 152a/06	var-irum 150b/08
baş+ına 151b/05	+ıyam
diyār+ına 154a/04	oğul+ıyam 153a/09
huzūr+ına 152a/04, 152b/06	+i
kat+ına 152b/05	ahvāl+i 152a/02
maḳām+ına 152a/07, 154b/02, 154b/10	biz+i 152b/04
nūr+ına 153a/11	cins+i 150a/11
sakaf+ına 149b/11	çift+i 150b/01
ton+ına 151a/05	geliş+i 149a/11
yan+ına 154a/07	haber+i 152a/05
+ında	kög+i 150b/01
āsītān+ında 154b/08	söz+i 153b/02
baş+ında 150b/11	-icek
diyār+ında 148b/10	işit-icek 152a/05
naẓar+ında 151b/01, 153b/06	+idi
ton+ında 151a/01	fermān+idi 153b/07
+ından	+idir
ululuk+ından 149a/03	mürīd+idir 149a/03
taraf+ından 149a/11, 149b/09	+im

biz+im 151b/06, 151b/09, 154a/10	kisvet+ine 151b/05
geliş+im 153a/07	söz+ine 152b/04
meşreb+im 153b/01	yer+ine 149a/05, 153a/01
mürşid+im 153a/11	+iğ
naşib+im 153b/02	er+iğ 149a/09, 152b/03, 152b/05, 152b/06
+imiz	kim+iğ 149a/07, 153a/04
nezir+imiz 151b/07	kuvvet+iğ 150b/09
+imizdedir	yār+iğ 154a/08
hizmet+imizdedir 154b/05	-iğ
+imizden	gel-iğ 149b/04
el+imizden 152b/02	+iğde
+imüzden	hizmet+iğde 154b/06
nefes+imüzden 151b/10	emr+iğde 154b/06
+in	hizmet+iğde 154b/06
resm+in 150b/04	+iğiz
şekil+in 150b/10	emr+iğiz 153a/01
el+in 151a/11	teşrif+iğiz 153a/04
kisvet+in 151b/01	+iğüz
mülk+in 149b/02	havālet+iğüz 150b/08
şekil+in 150a/03	meşreb+iğüz 153a/05
+inde	mürşid+iğüz 153a/05
beyt+inde 154a/07	naşib+iğüz 153a/05
hizmet+inde 154a/05, 154b/07	-ir
iç+inde 153b/10	bildir-ir 148b/04
şüret+inde 151b/03	+isiz
şekil+inde 150b/02, 150b/05, 150b/08	nesl+isiz 153a/04
+inden	-işi
‘ālem+inden 148b/05, 149b/08	gel-işi 149a/09
el+inden 151a/07	-iyor
ev+inden 148b/03	gel-iyor 149a/08
nefes+inden 154a/09	+lar
+ine	ba‘zı+lar 149b/05
el+ine 153b/06	cevāb+lar 153b/10

+ları	seccāde+leri 152a/11, 152b/09
bāṭın+ları 149b/09	
çırāk+ları 152a/09	
ķardaş+ları 148b/06	
+larımız	
çırāk+larımız 152b/02	
+ların	
ķanat+ların 149b/07	
+larına	
baş+larına 154a/03	
+larında	
orta+larında 150b/06	
+larıñ	
ṭa'ām+larıñ 149a/01	
+ler	
biz+ler 152a/05	
eren+ler 149a/06, 149a/09, 149a/11, 152a/05, 154a/05	
melek+ler 150a/01	
özü+ler 151a/09, 153a/02	
+lerde	
maḥfil+lerde 154a/08	
+lerden	
eren+lerden 153a/02	
+lerdendir	
eren+lerdendir 151a/10	
+lerdenem	
eren+lerdenem 153a/07	
+lere	
eren+lere 149a/08, 151b/09, 152a/01, 152a/03	
+leri	
eren+leri 148b/06, 148b/08, 150a/06, 150b/04, 152a/03, 153b/03, 154b/02, 154b/10	
mürid+leri 154a/07	
+lerimiz	
seccāde+lerimiz 152b/02	
+lerinde	
meclis+lerinde 152b/09	
+lerinden	
eren+lerinden 149a/10	
ḥalife+lerinden 150b/07	
mürid+lerinden 154a/05	
+lerine	
eren+lerine 148b/03, 148b/05, 151b/08	
kendü+lerine 152b/04	
seccāde+lerine 152b/11	
şerif+lerine 152b/08	
+leriniñ	
seyyid nüriddin ḥazret+leriniñ 149a/02	
+leriñ	
beg+leriñ 154a/08	
eren+leriñ 149a/01, 154a/08, 154b/04	
-madık	
var-madık 152b/05	
-maduğımızdandır	
var-maduğımızdandır 152b/06	
-mağ	
var-mağ 152b/07	
-mayavuz	
ķo-mayavuz 149b/04	
-maz	
ķal-maz 149b/03	
ol-maz 152b/01	
-mazuz	
ķıl-mazuz 152b/02	
+me	

üzeri+me 150b/03	gökyüzi+nden 153b/05
-medik	+ne
getür-medik 153a/01	biri+ne 154b/04
göster-medik 152b/04	üzeri+ne 150b/07
-mediler	birbiri+ne 149b/08
göster-mediler 152a/06	üzeri+ne 150a/04, 150a/05, 150a/06, 150b/11, 151a/03
-mege	+nıñ
gel-mege 151b/10	mecmū'ı+nıñ 152a/11
git-mege 154b/02	ulu+nıñ 152b/08
-mek	+niñ
it-mek 149b/01	sultān h ^v āce aḥmed yesevī+niñ 153b/04
-mekle	velī+niñ 148b/01, 154b/09
di-mekle 153a/08	-rler
-mesün	di-rler 150b/06, 154a/08
gir-mesün 149b/06	söyle-rler 154a/08
-meye	+sa
eglen-meye 154a/11	var+sa 150b/03
gir-meye 149b/01, 149b/04	-sa
-mıñ	ol-sa 150b/04
olun-mıñ 153b/09	-sam
-mıñdır	bul-sam 151b/04
yazıl-mıñdır 153b/08	+sı
-mıñlar	ulu+sı 154a/09
bağla-mıñlar 149b/10	+sında
+mızda	karşu+sında 151a/08
tavla+mızda 154a/10	+si
+mi	cümle+si 149b/07, 152b/11, 154a/01
böyle+mi 151b/03	gözici+si 148b/08
-miñ	kendü+si 149a/09, 149a/10
gel-miñ 150b/07	+sin
+muzdan	nice+sin 151a/02
tavla+muzdan 154a/10	+sine
+nden	şahife+sine 153b/08

+siniğ	otur-ur 150b/02, 151a/01, 151a/09
cümle+siniğ 152a/09	
+sisin	-uram
görici+sisin 150a/08	al-uram 149a/08
-sun	-urlardı
ol-sun 150b/09, 151b/07, 154b/06, 154b/07	otur-urlardı 152b/09
-sün	-ursa
bekle-sün 154b/07	ol-ursa 149b/02, 151b/06
+umıza	-ursın
kat+umıza 151b/10	al-ursın 149a/07
+umuzdan	+ünde
şoy+umuzdan 151b/06	ön+ünde 154a/02
+unı	üst+ünde 150b/01
yol+unı 150a/07	+üniğ
+uğ	köy+üniğ 150b/11
anlar+uğ 152a/08	+ünüğ
hâcı tuğrul+uğ 151b/04	köy+ünüğ 150a/04
rüm+uğ 148b/08	-üp
-up	çekil-üp 151b/01
aç-up 153a/03	gel-üp 152b/11
al-up 154b/10	it-üp 149a/04, 150a/01, 150b/05, 151b/05, 151b/08, 152b/07, 153a/04, 153b/11, 154a/03
kalğ-up 149a/03, 154b/02	geç-üp 149b/06, 152b/10
koy-up 149a/04	gel-üp 149a/05, 153b/06
ol-up 151a/03, 151a/06, 152b/05, 153b/06	gir-üp 151a/05
urun-up 150b/04	-ür
ur-up 150b/02, 151a/02	gömül-ür 150a/06
aç-up 151a/02	işlen-ür 154b/09
bul-up 152b/10	-ürdim
kalğ-up 151a/09, 151b/11, 154a/01	gel-ürdim 151b/04
var-up 150b/05	-ürsiz
-ur	gel-ürsiz 151b/03
olun-ur 154a/07	+ya
dur-ur 150b/01	fâtıma bacı+ya 148b/10

hevā+ya 150b/10, 151a/02

-yalum

bağla-yalum 149b/06

-yamadılar

bağla-yamadılar 150a/07

+ye

girü+ye 151b/08

hâcı bektâş-ı velî+ye 153a/03

kendü+ye 149b/03

murâkabe+ye 150a/10

velî+ye 152a/08

+yem

nebevîyyi'l-muhammedi+yem 153a/08

+yî

tevellâ+yî 154a/03, 154a/04

-yüp

dile-yüp 151a/09

mezîdle-yüp 154a/03

10. Eserin Sözcüğünün İncelenmesi

Bu bölümde *Menâkıb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî: Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Rûm'a Geçişini Beyan Eder* [06 Mil Yz A 6732-6] üzerine yapılan dizinden hareketle söz varlığı incelemesi yapılacaktır. İnceleme şu üç aşamadan oluşacaktır: 1. Dizinde yer alan madde başlarının alfabetik olarak dağılımı 2. Dizinde yer alan madde başlarının ait olduğu dillere göre dağılımı 3. Dizindeki madde başlarının kelime kategorisine (isim/fiil) göre dağılımı.

10.1. Madde Başlarının Alfabetik Dağılımı ve Sayısal İstatikleri

Ön Ses	Madde Başı	
	Sayı	Oran %
a	24	6.21
b	33	8.54
c	5	1.29
ç	12	3.10
d	17	4.40
e	17	4.40
f	2	0.51
g	24	6.21
h	23	5.95
ı	0	0
i	20	5.18
k	38	9.84
l	1	0.25
m	27	6.99
n	13	3.36
o	10	2.59
ö	5	1.29
p	4	1.03

r	8	2.07
s	25	6.47
ş	8	2.07
t	27	6.99
u	3	0.77
ü	6	1.55
v	9	2.33
y	18	4.66
z	7	1.81
Toplam	386	%100

10.2. Madde Başlarının Ait Olduğu Dillere Göre Dağılımı

Dil	Madde Başı	
	Sayı	Oran %
Türkçe	190	49.22
Arapça	152	39.37
Farsça	37	9.58
Arapça + Farsça	2	0.51
Farsça + Arapça	1	0.25
Arapça + Türkçe	1	0.25
Farsça + Türkçe	2	0.51
?	1	0.25
Toplam	386	%100

10.3. Madde Başlarının İsim / Fiil Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kelime Türü	Madde Başı	
	Sayı	Oran %
İsim	314	81.34
Fiil	72	18.65
Toplam	386	%100

11. Sonuç

XI-XIII. yüzyıllar arasında İslam dünyasında tasavvuf düşüncesi kuvvetlenmiş ve tarikatların sayısı artmıştır. Çok geniş sahalara yayılan tarikatlar kendilerine ait giysiler, külahlar vb. kullanmışlardır. Hatta kendi içlerinde kurallar, ritüeller ve dua etme şekilleri oluşturmuşlardır. Bu dönemde kendi tarikat pirlерinin hayatını, kerametlerini ve hikmetlerini anlatan kitaplar ortaya çıkmaya başlamıştır. Tasavvuf edebiyatında salih kişilerin Allah tarafından lütfedilen meziyetlerinin anlatıldığı, onların başına gelen olağanüstü durumların belirtildiği kitaplara menâkıbnâme ya da vilâyetnâme denir.

Hâcî Bektâş-ı Velî menâkıbnâmesi, diğer menâkıbnâmeler arasında ön plana çıkmıştır. Bu Hâcî Bektâş-ı Velî'nin halk arasında çok sevilen bir kişi olmasından ileri gelmektedir. Ayrıca Sulucakarahöyük'te yani bugünkü adıyla Nevşehir/Hacıbektaş'ta yetiştirmiş olduğu veli kişileri, o öldükten sonra bile onun adını ve onunla ilgili hikâyeleri Osmanlı ordusu içinde anlatarak Hâcî Bektâş-ı Velî'nin ün kazanmasını sağlamışlardır. *Menâkıb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî: Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Rûm'a Geçişini Beyan Eder [06 Mil Yz A 6732-6]* isimli bu eserde *Hâcî Bektâş-ı Velî Vilâyetnâmesi*'nde de geçen onun Anadolu'ya geçişini anlatan kısım bulunmaktadır. Bu eser, çok çeşitli incelemeler yapılarak ortaya konulmuştur. Eserle ilgili ulaştığımız bazı sonuçlar şu şekildedir:

1. Hâcî Bektâş-ı Velî menâkıbnâmesinin ana kaynağı İslam kültürü ve bu kültür çevresinde oluşan tasavvuf edebiyatıdır. Hem Hâcî Bektâş-ı Velî'yi sevdirmek, onun öğretilerini halka anlatabilmek amacıyla hem de müritleri güçlendirip yetiştirebilmek amacıyla yazılmış bir eserdir.

2. Gölpınarlı, bu eserin Firdevsî-i Rûmî ve Uzun Firdevsî olarak anılan Bursalı Firdevsî olduğunu düşünmektedir. Nihânî'nin 1296'da (1878-1879) yazdığı manzum vilâyetnâmede şu beyitler görülmektedir:

*Ki ya'nî Hâcî Bektâş-ı Velî'nin
Keramâtından ol sırrı Alî'nin*

*Velî nesr idi ol kim söylemişdi
Heman Firdevsi bir nazm eylemişdi*

*Hurûfun vakt ile alûde idi
Dahı evrâkı key fersûde idi*

*Silinmiş ba'zı yerde lafz u harfi
Çü mazrûfi yeter olmaya zarfi*

Firdevsî'nin yazmış olduğu eserlerin tarzına, konusuna, üslubuna bakıldığı zaman vilâyetnâme'ye oldukça benzer tarzda olduğu görülür. Üstelik Firdevsî yazmış olduğu bir Gülistân'ın sonunda imzasını *İlyâs ibni Hızr-al-mutahallas bi-l-Firdevsî* olarak atmıştır. II. Bayezid Dönemi'nde yaşayan, Firdevsî mahlasını kullanan, tarih ve olağanüstü olaylara düşkün bulunan ve babasının adı Hızır, kendi adı İlyas olan başka bir kimse yoktur. Bu sebeple bu eserin Uzun Firdevsî tarafından yazıldığına kanaat getirilmiştir (Gölpınarlı, 2020: XXVI-XXVII). Çalıştığımız bu metinde yazar ismi geçmemektedir fakat diğer vilâyetnâmelere bakıldığında Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Anadolu'ya geçmesi çok benzer bir şekilde anlatılmıştır. Bu sebeple Uzun Firdevsî'nin yazmış olduğu eserden istinsah edilmiş olduğu düşünülmektedir.

3. *Vilâyetnâme*'deki olaylara bakıldığında şunu görürüz; eser yazılırken Bektâşî geleneği tamamıyla kurulmuş, zenginleşmiş ve kökleşmiştir. Yani Hâcî Bektâş'tan çok sonra meydana gelmiş eserlerdir. *Vilâyetnâme*'de II. Bayezid'in padişah olduğu dönemi görüyoruz ve padişah olduğu tarih 1481'dir. Ayrıca *Vilâyetnâme*'de Balım Sultan'ın adı hiç bulunmamaktadır, eğer sağ olsaydı adının olmamasına imkân yoktu. Dolayısıyla o doğmadan yazıldığı kesin olarak söylenebilir. Onun doğduğu tarih ise 1501'dir. Nihayetinde *Vilâyetnâme*'nin 1481'le 1501 arasında yazılmış olduğu kesin olarak söylenebilir (Gölpınarlı, 2020: XXVII-XXIX). Çalışmış olduğumuz bu menâkıbnâme içerisinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Fakat dil özelliklerine bakıldığında Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi (XVI-XIX. yüzyıllar arası) halk dilinin özellikleri

görülmektedir. Dolayısıyla bu dönemde içerisinde istinsah edilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

4. Bu eserde Hâcî Bektâş-ı Velî *Vilâyetnâme*'sinde geçen kısımlardan sadece biri olan Hâcî Bektâş-ı Velî'nin Anadolu'ya gelmesi, buradaki erenlerin onu Anadolu'ya sokmak istemeyişi fakat daha sonra bükemedikleri bileği öperek ona tabi olmaları anlatılır. Hâcî Bektâş-ı Velî, bu metinde Allah'ın izniyle mavi bir güvercin kılığına girmektedir. Anadolu erenlerinin çerağlarını bir nefesle söndürmüştür, onların seccadelerini aynı düzende ve aynı sırada kendi katına toplamıştır. Işıkları yanmayan ve seccadeleri yok olan erenler birleşip onun katına giderler. Orada Hâcî Bektâş-ı Velî'ye soyunu, nasibini, nereli olduğunu, nereden geldiğini sorarlar ve kanıtlamasını isterler. Kanıt olarak gökten yeşil bir ferman iner ve hepsi onun önünde eğilirler. Hâcî Bektâş-ı Velî'den nasiplerini aldıktan sonra herkes kendi makamına dağılır.

5. Menâkıbnâme'de her ne kadar olağanüstü olaylar anlatılmış olsa bile Hâcî Bektâş-ı Velî'nin hayatıyla ilgili bilgiler de mevcuttur. Hâcî Bektâş Velî'nin on iki imam soyundan gelmesi yani Peygamber soyundan gelen bir seyit olması, babası İbrâhîm-i Sâni'nin İmam Mûsâ el-Kâzım neslinden ve Horasan hükümdarı olması, Ahmed Yesevî'nin müridi olması vb. bilgiler menâkıbnâmede özellikle vurgulanan noktalardandır.

6. Eserde yer, Rum diyarı yani Anadolu'dur. Olaylar burada geçmektedir. Hâcî Bektâş-ı Velî, Beytullâh tarafından Rum diyarına gelmektedir. Geldikten sonra güvercin kılığına girerek Sulucakarahöyük'e konar. Sulucakarahöyük ismi bu metinde "Saluca Kara Köyü" şeklinde geçmektedir. Bugün Nevşehir iline bağlı Hâcî Bektâş-ı Velî'nin türbesinin de bulunduğu "Hacıbektaş" ilçesidir. Metindeki zaman kavramı ise hiç belli değildir. Zamana dair herhangi bir ipucu bulunmamaktadır.

7. Eserde geçen kişilerden *Kişi ve Yer Adları Dizini* bölümünde bahsedilmiştir. Metinde Hâcî Bektâş-ı Velî'ye farklı şekillerde hitap edilmektedir. Örneğin; *Hzret-i Hünkâr*, *Hzret-i Sulţân Hâcî Bektâş-ı Velî*, *Hünkâr*, *Hünkâr Ululığı*, *İbn-i Resûlallâh Hâcî Bektâş-ı Velî el-Horâsânî*, *Ohtarmaç* vb. isimlerle anılmıştır.

8. Metinde Bektâşîlikle ilgili çeşitli kavramlar bulunmaktadır. Örneğin, *kisvet mezidlemek-kisvet çevirmek*, *Payimanca durmak-peymançeye durmak*, *Özür dilemek için söylenen: "Ey dervîş-i zî-şân eksiklik bizden oldu kerem ve inâyet erenlerdendir."* sözü yine Bektâşî geleneğidir. Bu tarz kavramlar hem dizin kısmında açıklanmıştır hem de çeviri kısmında dipnotta gösterilmiştir.

9. Eserde Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi halk dilinin özellikleri görülmektedir. Metin, oldukça sade ve anlaşılır bir metindir. Eserin dil özellikleri, *Eserin Dili Üzerine Notlar* kısmında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

10. Eserin söz varlığının 314'ü (%81.34) isim ve isim soylu kelimelerden, 72'si (%18.65) fiillerden oluşmaktadır.

11. Eserin söz varlığı incelendiğinde toplam madde başları sayısı 386'dır. Eserdeki Türkçe kelimelerin sayısı 190 (%49.22), Arapça kelimelerin sayısı 152 (%39.37), Farsça kelimelerin sayısı 37 (%9.58) şeklindedir. Türkçe kelimelerin çok olması halk için yazılmış bir metin olduğunu göstermektedir. Ayrıca eserin tasavvufî Türk edebiyatı içerisinde gelişmiş yani İslam dini çerçevesinde yazılmış bir eser olmasından dolayı Arapça kelime sayısının da Türkçeden sonra en büyük orana sahip olduğu görülmektedir.

Kısaltmalar

Ar. = Arapça

bk. = Bakınız

C. = Cilt

Çev. = Çeviren

DİA = Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

F. = Farsça

H. = Hicrî

Haz. = Hazırlayan

k.a. = kişi adı

M. = Miladî

s. = Sayfa

S. = Sayı

T. = Türkçe

vb. = Ve benzeri

vd. = Ve diğerleri

y.a. = yer adı

İşaretler

[] = Metinde yapılan tamirleri gösterir.

(?)= Şüphe belirtir.

() = Çeviride fazladan eklenen kelimeleri gösterir.

< = Kelimenin kaynağını gösterir.

> = Kelimenin sonraki şeklini gösterir.

+ = 1. İsim tabanına gelen ek 2. Birleşik kelimelerin birleşimini gösterir.

- = Fiil tabanına gelen işaret.

/ = Bir kelimenin farklı şekillerini gösterir.

// = Farklı türden örnekler arasındaki geçişi gösterir.

“ ” = Alıntılarını ve vurgulanan anlamı gösterir.

‘ ’ = Alıntı içinde vurgulanan kısımları gösterir.

→ = Bakınız.

↔ = Karşılaştırınız.

Kaynakça

Aksoy, Ö. A. & Dilçin, D. (1963-1977). *Tarama Sözlüğü I-VIII*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Atabay, N. et al. (2003). *Sözcük Türleri (Ad, Sıfat, Belirteç, İlgeç, Bağlaç, Ünlem, Eylem)*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Banguoğlu, T. (1998). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Caferoğlu, A. (1955). Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1955*: 1-7.

Caferoğlu, A. (2000). *Türk Dili Tarihi I-II*. İstanbul: Enderun Yayınları.

Clauson, Sir G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.

Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük I-V*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Demirci, Ü. Ö. & Korkmaz, Ş. (2008). *Şeyyad Hamza, Yûsuf U Zelîhâ (Giriş-Metin-Günümüz Türkçesine Aktarma-Dizin ve Sözlük-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Demirci, Ü. Ö. (2016). *Eski Türkçede Fiiller*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Deniz-Yılmaz Ö. (2009). *Türkiye Türkçesinde Eylemsi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. Çev. Elöve, A. U. Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Benzer, A. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Develi, H. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Develi, H. (2007). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2*. İstanbul: 3f Yayınevi.

Devellioğlu, F. (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, D. (1946). *Şeyyad Hamza, Yusuf ve Zeliha*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümcebilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Doğan, M. (2008). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları.

Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Duran, H. (2014). *Velâyetnâme, Hacı Bektâş-ı Veli*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Ediskun, H. (2007). *Türk Dil Bilgisi (Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Erdal, M. (1991). *Old Turkic Word Formation, a Functional Approach to the Lexicon I-II*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Erdoğan, M. (2009). *Osmanlı Türkçesinde Benzer Yazılışlı Kelimeler Sözlüğü*, Ankara: Grafiker Yayınları.

Eren, H. (1953). Türk Dillerinde Metathese. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1953*: 161-180.

Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.

Erkan, M. (1991). Bahrü'l-Hakâik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 4, 514.

Eyüpoğlu, İ. Z. (2004). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Gabain, A. von (2003). *Eski Türkçenin Grameri*. Çev. Akalın, M. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gencan, T. N. (1979). *Dil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gölpınarlı, A. (2020). *Manakıb-I Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli, Vilâyet-Nâme*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Gölpınarlı, A. (2020). *Tasavvuf Meseleleri, Sorular ve Cevaplarla*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Kanar, M. (2000). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Deniz Kitabevi.

Kanar, M. (2003). *Örneklî Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Derin Yayınları.

Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Karahan, L. (1998). *Türkçede Söz Dizimi (Cümle Tahlilleri)*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Karahan, L. (2016). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaya, C. (1994). *Uygur Harfli Rızvan Şah İle Ruh-Afza Hikâyesi (Giriş-Tıpkıbasım-Metin-Çeviri-Notlar ve Dizinler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaya, Ceval (1994). *Uygurca Altun Yaruk (Giriş-Metin-Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Ş. (2012). *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin Ve Tıpkıbasım)*. Marmara Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2011). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz-Bulut, T. (2013). *Hikâyet-İ Hâce Sa'îd (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. [Yayımlanmamış Master Tezi]

Korkmaz-Bulut, T. (2017). *Arzu İle Kanber Hikâyesi (Millî Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8618 Ve Konya Nüshası 42 Kon 1882/2) (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)*. Marmara Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]

Korkmaz-Bulut, T. (2022). *XVII. Yüzyıla Ait Realist Bir İstanbul Hikâyesi: İbrahim Şâh ve Kanlı Servi*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Köprülü, M. F. (1943). Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları. *Türk Tarih Kurumu Belleten*, 7(27), 379-521.

Kültüral, Z. & L. Beyreli (1999). *Şerîfî Şehnâme Çevirisi I-IV*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Mansuroğlu, M. (1949). Türkçede Zamir Çekimi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 3(2-3), 501-519.

Nişanyan, S. (2002). *Sözlerin Soyağacı*. İstanbul: Adam Yayınları.

Ocak, A. Y. (1992). Bektaşîlik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 5, 373-379.

Ocak, A. Y. (1996a). Hacı Bektâş-ı Velî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 14, 455-458.

Ocak, A. Y. (1996b). Hacı Bektâş Vilâyetnâmesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 14, 471-472.

Özkan, M. (2017). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Püsküllüoğlu, A. (1995). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Arkadaş Yayınları.

Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.

Redhouse, Sir J. W. (1974). *A Turkish and English Lexicon*. Beirut.

Sağol-Yüksekkaya, G. (Editör) (2006). *Türk Dili Kitabı*. İstanbul: Duyap Yayıncılık.

Sâmi, Ş. (1985-1986). *Temel Türkçe Sözlük I-III (Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş Kâmûs-ı Türkî)*. İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.

Sâmi, Ş. (1989). *Kâmûs-I Türkî*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Saraçbaşı, M. E. (2010). *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü I-II*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sevortyan, E. V. (1974-2003). *Etimoloğičeskiy Slovar' Tyurkskix Yazıkov I-VII*. Moskva: Akademiya Nauk.

Steingass, F. (1975). *A Comprehensive Persian-English Dictionary (New Reprint)*. Beirut-Lebanon: Librairie du Liban Publishers.

Taşgın, A. & Solmaz, B. (2012). Hacı Bektaş ve Hacı Toğrul Karşılaşması: Güvercin ve Doğan Donuna Bürünme. *Turkish Studies*, 7(1), 105-129.

Tietze, A. (1999). *Wörterbuch der griechischen, slavischen, arabischen und persischen Lehnwörter im Anatolischen Türkisch (Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü)*. İstanbul: Simurg Yayınları.

Tietze, A. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı I: A-E*. İstanbul-Wien: Simurg Yayınları.

Tietze, A. (2009). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı II: F-J*. Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Tiken, K. (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi (Gramer-Metin-Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Timurtaş, F. K. (1999). *Osmanlı Türkçesi Grameri I-III*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Topaloğlu, A. (1989). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Toven, M. B. (2004). *Yeni Türkçe Lügat*. Haz. Hayber, A. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tuğlacı, P. (1971-74). *Okyanus 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük I-III*. İstanbul: Pars Yayınları.

Türk Dil Kurumu (1965). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkçe Sözlük. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

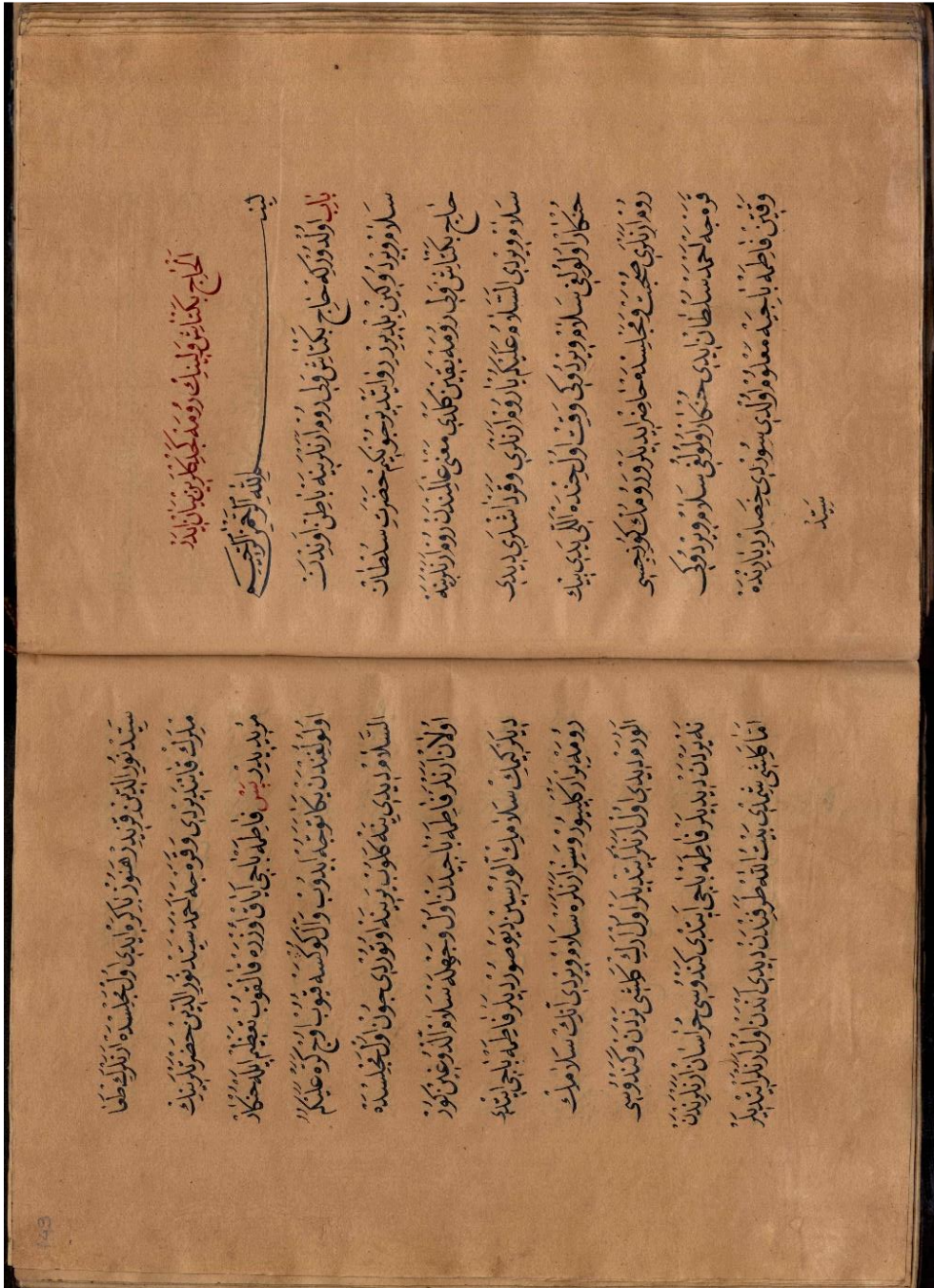
Yazım Kılavuzu (2012). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yılmaz-Önder, S. (2013). *Ümmî ‘isā’nın Mihr ü Vefā Mesnevisi*. İstanbul: Ofis 2005 Yayınları.

Yılmaz-Önder, S. (2019). *Yazıcızâde Ali’nin Oğuznamesi, Metin-Tercüme-Sözlük-Tıpkıbasım*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Zülfikar, H. (1995). *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler, İnceleme- Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yazmanın Orijinal Resimleri

Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 6732-6, 148b-149a

اودی نه تدبیرتک کونک اولار ناک اول رومه کیرمه و اگر اول
 آرومه کیره جک و لورسه رومه مکهکین هب تمام اول صطاید
 و رومه خلیفین جمله کند و یکجید بدتررق رومده و رومون قانر
 بدیدر کونک برتدبر و ندرک ایدم تاک اول رومه کیرمه قوما
 یا اول بدیدر که مصلحت ایدم تدبیر بودله که فنا قناه جمل انا عینه
 کین بولین حکم بغله و کوب رومه کیرسون بدیدر عین
 جمله سی بودیدر و ارضی اولدیر و هم اولدیر اولایت قتلین
 بر برینه خاندیدر معنی خاندن روم طرفین بولر بقا اولدیر تا عینه
 کین سلطان الحجاج بکتاش معنی طرفین جویک باطناری
 سوسد رومه پیشدای نظر صالدی کور اولدیر بولر بغیش اولدیر الله
 و یا الله بدیدی اولایت ایدر خجاری تا عینک سقینه پیشدک

ملک

مملک نوران قبه البیج حکار اولوقینه ایستغبال ایدر ایدر
 محاصفا حکارک یا این رسول الله حاج بکتاش اول طرف حساب
 بدیدر ایدر حضرت حکار کور کجین حکارین طوق طوق ایدر
 ایجی حوران بوز اولدیر و طوقه طوقه صاوجه و کور و کور و رینه
 رضاش اولدیر و رینه قونای شویله مبارک یاغی اول طاشنه کومارک
 شول خیر و کور و کور ایدر ایدر ایدر روم ایدر و رینه بر عظیم هیت
 لوشما ایدر ایدر ایدر اول رومه کای کیری بولر یاغی ایدر
 ایجی و جه احمد سلطان ایدر ایدر روم کور کور کور کور کور
 اولدیر ایدر اول رومه کای کیری ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر
 ایجی و روم کور کور کور ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر
 کور اولدیر و نظر صالد کور اولدیر کور کور کور کور کور کور

150

ایله وحقاً وحقاً ایله ازارا اما صلوحه قوه کونک اوستنده بتر
 کوبه کورجه بنر شنگلنده ترکسنده ووز کوز اوزب نظر صبا لیک
 اور بیده زیاده هیت وشدی وارسه اول ازار اذن غیری اکلاید
 لیدی اذن ووز اذی بنید ترکسه اوسته کیم طوغان رزمون
 اور ووزب اول ریخی شنگلنده وازوب ان صبیله ووزب نوره بیدیلر
 اول نالنده حاجی طویل بوزیر اولیدی بیاز بید سطا ملک
 اولوغلنده ارنان لیدی ورومه عرفدن کلین لیدی ایاق اوزینه
 طوی کلای اینه حو الیمور لیه بن واریزه طوغان شنگلنده
 این صبا بیده بیدی نوله قوتلک ولسون بید لیر حاجی طویل
 همان طوغان شنگل ورنیدی هولید بوز اوزدی و نظر صبا لیدی
 کور بیک صلوحه قوه کونک باشنده بوطاش اوزینه کورجه بن

طوبینه

طوبینه ترکسنده ووزر صبر ایله همان بوز اذی لایح همان
 هولیده بوز اوزب بوقا اوزن انا غه عجب سب اوزب عصب ایله
 حنکار حاج بکناش ولی ورنینه شاهین ونا جوله لوب
 اول حله کلای وخی حنکار حاج بکناش ولی قایلله
 سوره العزیزه کوراه طوبینه کوروب حاج طویل اجمیل ایله
 ایکن قیدی ولید حکم صفا بک عقل ازل اوزب بهوش اولدی
 حضرت حنکار ارنان لیدی بوز اذی تاک عقل ایشنه کلایم
 وقلدی حنکار اوزو فی حاجی کناش ولی ووز بک ورسوسنده
 اووزر فی حال فالقوب نمی ایله عدل لری بیدوب بند کیم لری بوزی
 زینسان کسکلای بوزن اولدی کور وعتایت ازل اذن لری بوزی
 کلای حضرت حنکار ازل ارنان لیدی باغنده وشدی مسکین لاش

151

اولدی و نظرنده کسوتون قودای ایچی کبر و حیجابون بایلمغجه
 دورای اندن حکما تصاحب بکتانیه و طحاجی طومر و لدایندای زاده
 بویلم کلور سیریزوره ظالم صورینه کله و اگر کون و کونین دایندای ایچی
 مظلوم طومون بولسون اول طومون ایله کاورده و ایچی طحاجی طومر
 و اشک سوزونه کیکه ایروب باشنه و ردای اندن طحاجی طومر اولدی
 حکما ره پیران و یوره صوره موزن نقدا لاکک و ایچین اولورسه
 سیر و سیریه باینده نوزم اولسون بیدای اندن طحاجی طومر اولدی
 کبر و یوره عورت ایدوب کله و کون مجلسه وارور و نایندایندای
 سلا مریست لکه و نازک و نه واقع و لیدسته آن نوز عورت و یوره
 نصیبور دن قانومر و کلکه دعوت ایله و لایندایندای نکر قانوره
 کل بیدای اندن طومر کول مستجاب ایلیک و القوب روانه اولدی

تایلم

اولدی تا ایلم و مجلسه وارای زاده سلا قوروی علباک السلا
 بیدای و حسان ندای بیدای طحاجی طومر اولدی و رسول اولدی و
 کیمی یان ایلیک و ایچی شیدک سیر زاده سلا قوروی و سیر زاده
 کند و حضورینه دعوت ایلیک بیدای جویکم اول ایلیک شیدک
 اولدی طحاجی طومر کولدن و لخصری شیدک نکلایندایندای
 ایخنده واره و بیدای سوز کسک ایله کول سوز و اطاعت
 کوسه و بیدای اندن کبر و مقاملو مقامله طغفاید بکریس اوله
 اولیجی اندر و ک اولما ایدوی طحاجی بکتانیه و بیله معلوم اولدی
 پس او نور و یی بران بکره افری جمله سینه ک خرقه جوب
 اولدی یعنی صور بیدای نوز و ایله و یور کون و یور و ایله بیدای کون
 و یور و ایله قون کون مجموعتک سخا ده لری عیب اولدی و لایندای

152

طريق نجي عليه يدك بوقدر رموز ووقوع وادب الذكوة
 روم انكزي اياك زررة فالقوب مقامه ومقامه فلكه
 دستور يدك يد وسوالت طلب فليد حضرت حكار اول
 انكرك هربينه برضيب صولاي ووجه احمد استيد
 سداط خواجه احمد يسوي خديزة زلي بزوان سكا اياكاز
 ويريدك خياه متلكه اولسون ايدك خا جيا اياكاز مركة وخذ
 متلكه اولسون ايدك اولدك ذكوة مركة بكلسون خديزة
 اولسون ايدك قوجه احمد سنا انا ناسن رموز اولدك
 نجي بواند وبنو له ايلن سئلون خواجه بكناش وليدك اياكاز
 روم انكزي خواجه بكناش وليد اياكاز القوب مقامه ومقامه
 كتبنا الله علم بالصواب

هنا حطبه صلوة وازده حضرت ايمان كرمان صلوة الله عليهم
 لبس الله الخمر الحبيب
 الحمد لله الذي جعل مشاهدنا له قية العارفين رموز اينا له كعبه
 لنا ايقين وجعلنا لئسنا يجلبهم سببا للنجاة بوه الذين والاحصاء
 بهم فبده الموضع الدراجات في عليين والاقبال بطريقه كافة
 فوضا على كافة الناس اجمعين اللهم صل على سيدنا ونبينا محمد
 على سيدنا محمد شرف الانبياء محمد البعوث من سرة البطا خلاصة
 العرب والعربان ايام الابيا وقده الاصفيا قوة عينه وسوي سيد
 الكائنات وخلاصة المجهولك بهتم عالم ساطان نكاه نبوت
 ورسالات بنت وبناه شريف كينته حقيق ومعرف رسالتك
 نامة لايب كذا زده اسرار غايب صدقة صفا ويدر سهر
 اجبا وخبر بروج وفا على مزي رسول كبريا حضرت محمد الصطفى
 صاحب الوحي واليزيل على الله تعالى عليه وسلم واله هذا الامام
 على الاعلى الله صل على قرناشارق والغارب صاحب الخلق
 الغريق الكا ابي شرف العجم اسد الله الغالب الامام ارب
 الحسين على ابن جباب داوود الحكوم الملك الجليل عليه افضل الصلوة
 واكمل التحيات الذي هوز التقين ونور الهدى وسوز العب الصلوة
 والنسارو على ونسه ووصيه الذي جمع الله كل فضيله فيه سلك
 ومولاي بالحسن والحسين مهر الوضين واما التقين وحبيب ربنا العالين